

DALMATIANKOIRAT – DALMATINERNA RY

Jalostuksen tavoiteohjelma 2018–2022

Hyväksytty Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry: yleiskokouksessa 18.3.2017

Hyväksytty Kennelliiton Jalostustieteellisen toimikunnan kokouksessa 22.8.2017

Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry

Jalostustyöryhmä

Sisällys

1. Yhteenveto	4
2. Rodun tausta	5
2.1 Dalmatiankoirat Suomessa	6
3. Järjestöorganisaatio ja sen historia	9
3.1. Jalostustyöryhmä.....	10
4. Rodun nykytilanne.....	12
4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja	12
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos.....	12
4.1.2 Jalostuspohja	16
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa.....	23
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta.....	24
4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	25
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta...	25
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin.....	25
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	25
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	25
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	39
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen.....	42
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	45
4.3. Terveys ja lisääntyminen	45
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	45
4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	49
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt.....	63
4.3.4. Lisääntyminen.....	63
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	65
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	65
4.4. Ulkomuoto.....	66
4.4.1 Rotumääritelmä.....	66
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	68
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus.....	70
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista.....	70
5. Yhteenveto aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisesta	71
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso	71

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	73
6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus	75
6.1. Jalostuksen tavoitteet	75
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	75
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	76
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	77
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	78
7. Lähteet.....	80
8. Liitteet.....	82

1. Yhteenveto

Dalmatiankoiria on ollut Suomessa kuudenkymmenenvuoden ajan. Niiden vuosittaiset rekisteröinnit ovat nykypäivänä hieman alle 200. Dalmatiankoira on käyttötarkoitukseltaan puhtaasti seurakoira, vaikka se nykyisin kuuluukin ajavien koirien ryhmään. Dalmatiankoira on perusterve, aktiivinen ja ystävällinen koira, joka soveltuu erinomaisesti monenlaiseen harrastamiseen.

Tämän jalostuksen tavoiteohjelman päämääränä on säilyttää dalmatiankoira terveenä ja mukavana seurakoirana sekä tuoda esiin niitä ongelmakohtia, jotka rodussa ovat tai mahdollisesti koetaan päämäärän saavuttamisen kannalta uhkana.

Dalmatiankoiran geenipohja Suomessa on kohtalaisen laaja. Jalostukseen käytettyjen yksilöiden määrä saisi olla suurempi, jotta taattaisiin geenipohjan laajuus jatkossakin. Terveystilanne rodussa on pääosin hyvä.

Tärkeää on säilyttää dalmatiankoiran kohtuullisen hyvän tilanteen perinnöllisten sairauksien suhteen. Mahdollisiin dalmatiankoiran terveyttä koskeviin uhkiiin pyritään varautumaan keräämällä tietoa terveys- ja luonne- sekä pentuekyselyjen avulla sekä seuraamalla rodun tilannetta kotimaassa ja muualla. Kerättyjen tietojen pohjalta julkaistaan tilastoja terveystutkimuksien tuloksista sekä rodun tilanteesta. Tilanteen mahdollisesti vaatiessa tehdään yhdistyksen yleiskokoukselle ehdotuksia toimenpidesuunnitelmiksi ja muutoksia jalostuksen suosituseriaatteisiin.

Rodun yksilöistä pitää kerätä luotettavaa tietoa ja sitä pitää myös hyödyntää jalostusvalinnoissa. Siksi on pyrittävä avoimempaan tiedotukseen yksilöissä ja suvuissa esiintyvistä ongelmista sekä motivoitava koiranomistajia ilmoittamaan tietoja koiristaan enemmän. Koiranomistajille on tiedotettava rotuun liittyvistä sairauksista, ongelmista ja riskeistä, mutta myös positiivisista asioista, kuten harrastusmahdollisuuksista dalmatiankoiran kanssa. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin saada kaikki koiranomistajat, sekä nykyiset että tulevat, ja varsinkin kasvattajat ja jalostuskoirien omistajat tiedostamaan oma vastuunsa rodun kehittymisestä ja tulevaisuudesta.

Terveyden lisäksi pitää kiinnittää entistä enemmän huomiota myös koirien luonteeseen ja hakea käyttökelpoisia menetelmiä luonteen arvioimiseen.

Ulkomuodon osalta jalostuksen pääpaino on Suomen dalmatiankoirien korkean tason ja rotumääritelmän mukainen ulkomuodon ylläpitäminen, terveen rakenteen ylläpitämiseen pyritään vaikuttamaan jalostuspäivien sekä ulkomuototuomareiden koulutuksen avulla sekä lisäämällä kaikkien koiranomistajien tietoisuutta omasta vastuustaan rodun tilasta.

2. Rodun tausta

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Dalmatiankoiran alkuperästä ei ole täysin tarkkaa tietoa. Rodun uskotaan olevan lähtöisin Välimeren alueelta, erityisesti Kroatian Dalmatian maakunnasta, Adrianmeren rannikolta, sillä alueelta on löytynyt 1500–1700-luvulta peräisin olevia maalauksia ja kirkonkirjoja joissa kuvataan dalmatiankoiran alkumuotoa. Dalmatiankoira onkin saanut nimensä Dalmatian maakunnan mukaan.

Dalmatiankoiran esi-isät voivat kuitenkin olla peräisin vielä luultua varhaisimmilta ajoilta, sillä dalmatiankoiria muistuttavia pilkullisia koiria on kuvattu jo egyptiläisten faaraoiden hautakammioiden kuvituksessa. 1700 vuotta ennen ajanlaskumme alkua maalatussa freskossa, joka löytyi nykyisen Albanian Tiranasta, kuvataan muun muassa dalmatiankoiraa muistuttavia ruskea- ja mustapilkkuisia koiria villisikajahdissa. Myös muita dokumentoituja havaintoja dalmatiankoiraa muistuttavista koirista on tehty Välimeren alueelta jo paljon ennen ajanlaskun alkua. Näitä pilkukkaita koiria kutsuttiin muun muassa nimillä ”Cretan hound”, ”Outrunners” ja ”White Antelope Dog” ja niitä arvostettiin suuresti metsästyskoirina.

1700-lukua voidaan pitää rodun kehityksen käännekohtana, sillä silloin Euroopassa vaelleiden mustalaisten vahti- ja metsästyskoirana pitämä rotu kiinnitti Ranskan ja Englannin aristokraattien huomion poikkeuksellisella ulkonäöllään. Rotua alettiin kehittää Ranskassa sekä erityisesti Englannissa, jossa siitä tuli eräänlainen statussymboli varakkaiden vaunukoirana.

Rodun käyttötarkoitus oli olla vaunu- ja vahtikoira. Aateliset käyttivät dalmatiankoiria lisäämään arvokkuuttaan ja loistoaan. Dalmatiankoiran tehtävänä oli juosta matkaseurueen vaunujen alla tai vierellä sekä varoittaa seuruetta maankiertäjistä, että vahtia isäntien omaisuutta pysähdysten aikana. Myös palokunnat ovat käyttäneet dalmatiankoiria vaunu- ja vahtikoirina aikana, jolloin vielä palokunnat liikkivat hevosten vetämillä vaunuilla. Ne juoksivat kärryjen mukana palopaikalle ja vahtivat tarvittaessa palokunnan kalustoa. Dalmatiankoira on voimakas ja halukas vetämään ja erityisesti Hollannissa kauppiat valjastivat dalmatiankoiran rattaitensa eteen. Se on myös oppivainen ja yhteistyökykyinen ja onkin esiintynyt sirkuksissa menestyksellisesti.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Englannissa rotu on kehitetty nykyiselleen ja yleisesti Englantia on pidetty Kroatian ohella rodun kotimaana. Dalmatiankoira osallistui yhtenä viidestä osallistuneesta rodusta jo toiseen Englannissa pidettyyn koiränäyttelyyn vuonna 1860. Englantilainen Vero Shaw teki ensimmäisen dalmatiankoirien rotumääritelmän vuonna 1882 ja tämä rotumääritelmä virallistettiin vuonna 1890 kun Englannin Dalmatian Club perustettiin. FCI julkaisi ensimmäisen rotumääritelmän 7.4.1955 nimellä ”dalmatialainen metsästyskoira”. Vuonna 2011 dalmatiankoirien rotumääritelmä muuttui edellisen kerran ja sen suomenkielinen versio julkaistiin vuonna 2012.

Dalmatiankoiran jalostukseen on aikanaan käytetty pointteria. Sitä ei ole jäänyt rotuun merkittävästi metsästysominaisuuksia, mutta ulkonäöllisesti ne muistuttavat aavistuksen toisiaan. Rotua tuntemattomat joskus sekoittavatkin dalmatiankoiran pointteriin.

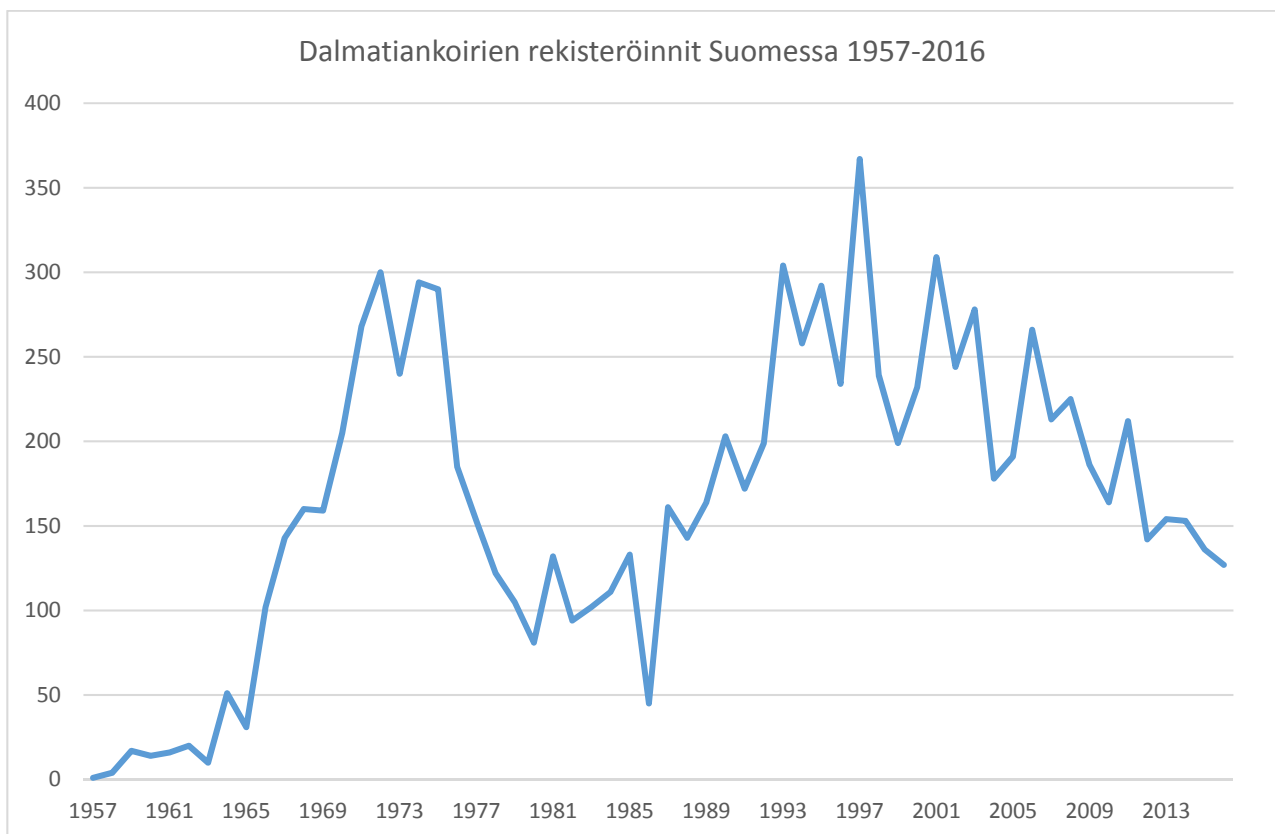
Metsästys- ja vahtikoiran taustastaan huolimatta dalmatiankoirilla ei ole tänä päivänä jäljellä selkeää metsästys- tai vahtiviettä. Ne yleensä kyllä ilmoittavat haukullaan vieraiden tulosta, mutta luonteensa

perusominaisuuden, ystävällisyyden vuoksi, ne päästävät vieraat jatkamaan matkaansa. Nykyään ne ovat puhtaasti seura- ja harrastuskoiria. Vaunukoiran tehtävästä sen sijaan on jäljellä useimmilla koirilla luontainen mieltymys hevosiin ja ne ovat edelleen innokkaita ja kestäviä pitkien matkojen liikkujia.

Eri linjat

Dalmatiankoirilla ei ole selkeää jakautumista eri linjoihin. Dalmatiankoirilla on taipumus uraattikiteiden ja -kivien muodostumiseen, niillä olevan virtsahappotuotantoon vaikuttavan geenivirheen vuoksi. Vuonna 1973 USA:ssa aloitettiin projekti, jonka tavoitteena oli kasvattaa dalmatiankoiria, joilla olisi normaali virtsahappotuotanto (tarkemmin luvussa 4.3.2). AKC (American Kennel Club) rekisteröity dalmatiankoiranarttu Lady Godiva astutettiin AKC rekisteröidyllä pointteriuroksella CH Shadow's Rapid Transit. Myöhemmin tämän yhdistelmän jälkeläisiä on käytetty rekisteröityjen dalmatiankoirien kanssa. Näistä yhdistelmistä syntyneitä terveen geenin omaavia LUA-dalmatiankoiria (Low Uric Acid) on käytetty jalostukseen jo yli 15 sukupolven ajan. Vuonna 2010 tuotiin ensimmäiset LUA-dalmatiankoirat Eurooppaan ja niitä onkin jo käytetty runsaasti eurooppalaisten dalmatiankoirien kanssa. Myös Suomessa on jo useita LUA-dalmatiankoira sekä rekisteröityjä LUA-pentueita.

2.1 Dalmatiankoirat Suomessa

Kaavio 1: Dalmatiankoirien rekisteröinnit Suomessa 1957–2016 (KoiraNet-järjestelmä 27.1.2017 ja Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry:n tiedot)

Ensimmäiset dalmatiankoirat tulivat Suomeen vuonna 1957, kun Tuulirannan kenneliin saapui yksi uros ja kaksi narttua Saksasta. Molemmat nartut synnyttivät ensimmäiset pentueensa jo samana vuonna. Kennel Guntherforst hankki myöhemmin toisen näistä nartuista omistukseensa ja tuotti vuonna 1959 uroksen Englannista. Näistä koirista sekä niiden jälkeläisistä alkoi dalmatiankoirien kasvattaminen Suomessa.

1960-luvun alkupuolella Suomeen tuotiin useita dalmatiankoiria sekä Englannista että Ruotsista ja dalmatiankoiria syntyi muutama pentue vuodessa. Vuonna 1964 tuli Eevariitan kenneliin urospentu Greenmount Grandee Englannista. Greenmount Grandeesta tuli merkittävä jalostusuro, joka nosti rodun tasoa maassamme huomattavasti. Tämän jälkeen tuotiin Greenmount-kennelistä useita muitakin dalmatiankoiria Suomeen, ja niitä käytettiin jalostukseen. Vaikka dalmatiankoiria tuotiin myös Ruotsista, oli Englannista tuoduilla dalmatiankoirilla suurempi vaikutus rodun kehittymiseen. Vuonna 1966 dalmatiankoirien rekisteröinnit nousivat ensimmäisen kerran yli sadan ja vuosikymmenen lopussa jo 159.

1970-luvun alussa rekisteröinnit nousivat jo yli 200 ja olivat vuosikymmenen puolivälissä 300 tienoilla, kunnes laskivat vuosikymmenen lopulla reiluun sataan pentuun. Edelleen tuotiin useita dalmatiankoiria Englannista, muutama Ruotsista ja yksi Sveitsistä. Suomalaiset tekivät yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa ja astuttivat koiriaan mm. ruotsalaisilla dalmatiankoirilla. Suomen dalmatiankoirien taso oli korkea ja koiria vietiin Ruotsiin ja Norjaan.

1980-luvulla dalmatiankoirien rekisteröinnit vaihtelivat vajaan 100 ja 160 välillä, ollen alhaisimmillaan vuonna 1986 vain 45. 1980-luvulla rodun pariin tuli runsaasti uusia kasvattajia ja muutenkin koiraharrastus kehittyi Suomen Kennelliiton toiminnan kehittymisen ja näyttelyharrastuksen laajenemisen myötä. Suomalaisia koiria vietiin ulkomaille ja erityisesti Norjaan. Suomeen tuotiin koiria Ruotsista, Englannista, Sveitsistä ja Tanskasta. Vuonna 1984 tuli Suomeen Englannista urospentu Bosville Colbost Curlew, jota käytettiin jalostukseen kymmenen vuoden ajan ja jolla oli useita näyttelyissä menestyneitä sekä jalostukseen käytettyjä jälkeläisiä. Vielä enemmän Suomen dalmatiankoirakantaan vaikutti toinen, vuonna 1988 Englannista tuotu uros, Elaridge Prince Rufus. Se oli erittäin menestyksekkäs näyttely- ja jalostuskoira, ja sillä oli merkittävä vaikutus rodun kehitykseen Suomessa erityisesti 1990-luvulla. Vuonna 1988 Suomesta löydettiin rabiasta ja rajat Ruotsiin ja Norjaan menivät kiinni, mikä vaikeutti yhteistyötä näiden maiden kanssa. Toisaalta samalla rajat aukesivat muualle Eurooppaan ja saatiin mahdollisuudet yhteistyöhön ihan uusien maiden kanssa niin jalostus- kuin näyttelysarallakin.

1990-luvulla dalmatiankoirien vuosittaiset rekisteröinnit kasvoivat noin 200 koiraan ollen suurimmillaan vuonna 1997 367. Rotukoirien rekisteröintimäärät kasvoivat 90-luvulla ja kaikenlainen koiraharrastaminen myös dalmatiankoirien kanssa lisääntyi. Dalmatiankoiria alkoi näkyä yhä enemmän erilaisten harrastuksien parissa kuten agility- ja tottelevaisuusharjoituksissa sekä pelastuskoiratoiminnassa. Kansainvälistymisen myötä Suomessa siirryttiin FCI:n ryhmäjakoon, jolloin dalmatiankoirat olivat alkuun ryhmässä 9 (seurakoirat ja kääpiökoirat) ja siirtyivät myöhemmin ryhmään 6 (ajavat ja jäljestävät koirat).

1990-luvulla tapahtui paljon myös jalostuksellisesti. Dalmatiankoirat saivat oman perinnöllisten vikojen ja sairauksien -vastustamisohjelmansa (PEVISA) lonkkien suhteen ja dalmatiankoirien lonkkien kuvaaminen lisääntyi. Suomen kannasta löydetty nuorilla dalmatiankoirilla esiintyvä, kuolemaan johtava nuorten dalmatiankoirien hengitysvaikeusoireyhtymä (ARDS) (tarkemmin 4.3.2) vaikutti dalmatiankoirien kasvattamiseen, aiheutti jalostusrajoituksia ja johti jopa joidenkin kenneleiden toiminnan loppumiseen. Suomeen saatiin myös ensimmäinen BAER-kuulotestauslaite, jonka avulla pystytään tutkimaan koiran kuulostatus eli kuuleeko koira vain toisella vai molemmilla korvilla sekä erottamaan täysin kuurot koirat.

Rajat aukesivat uudelleen tietyin rajoituksin Norjaan ja Ruotsiin päin, mikä helpotti yhteistyötä näiden maiden kanssa. Koiria tuotiin paljon ulkomailta mm. Ruotsista, Tshekeistä, Saksasta, USA:sta, Norjasta, Australiasta, Englannista ja Hollannista. Koirien kanssa matkustamisen helpottuessa narttuja astutettiin ulkomaalaisilla uroksilla sekä useita pentueita syntyi myös keinosiemennyksellä. Uusi ilmiö oli koirien lainaaminen Suomeen jalostuskäyttöä varten. Näistä merkittävin oli USA:sta lainattu Cheerio Victory, jolle

syntyi Suomessa yhteensä 10 pentuetta ja Ruotsissa yksi pentue. Cheerio Victory on vaikuttanut myöhemmin monien maiden dalmatiankoirakantaan erityisesti Ruotsissa syntyneen pentueensa kautta. Australiasta tuotiin Retma Paparazzi, joka sai Suomessa 9 pentuetta ja myös muissa maissa useita pentueita ja näkyy nykyisin monien suomalaisten dalmatiankoirien sukutaulussa.

2000-luvun ensimmäisellä kymmenellä rekisteröinnit ovat vaihdelleet 200 molemmin puolin. Internet on helpottanut huomattavasti kansainvälistä yhteistyötä ja tiedonsaantia. Kasvattajat ovat tuoneet yhä enemmän koiria ulkomailta mm. Ruotsista, Virosta, Norjasta, Venäjältä, Kroatiasta, Iso-Britanniasta ja Argentiinasta. Vuonna 2008 tuli käyttöön lonkkien raja-arvo C dalmatiankoirien PEVISA-ohjelmassa.

2010-luvulla vain vuonna 2011 dalmatiankoirien rekisteröinnissä on päästy yli 200, muuten rekisteröinnit ovat olleet vuosittain 150 molemmin puolin. Kansainvälinen yhteistyö ja tiedonsaanti lisääntyivät 2010-luvulla merkittävästi sosiaalisen median käytön kasvaessa. Edelleen koiria on tuotu ulkomailta aktiivisesti ympäri Eurooppaa ja jopa Yhdysvalloista ja Australiasta saakka. Aiemmista vuosikymmenistä kuitenkin poiketen on koirien tuonti Venäjältä ja Virosta kasvanut ja Pohjoismaista vähentynyt.

Tuontikoiria käytetään paljon jalostukseen ja kasvattajat ovat myös astuttaneet tai keinosiementäneet narttujaan ulkomaisilla uroksilla. Noin puolella viime vuosina syntyneistä pentueista jompikumpi vanhemmista on tuontikoira tai ulkomaalainen koira.

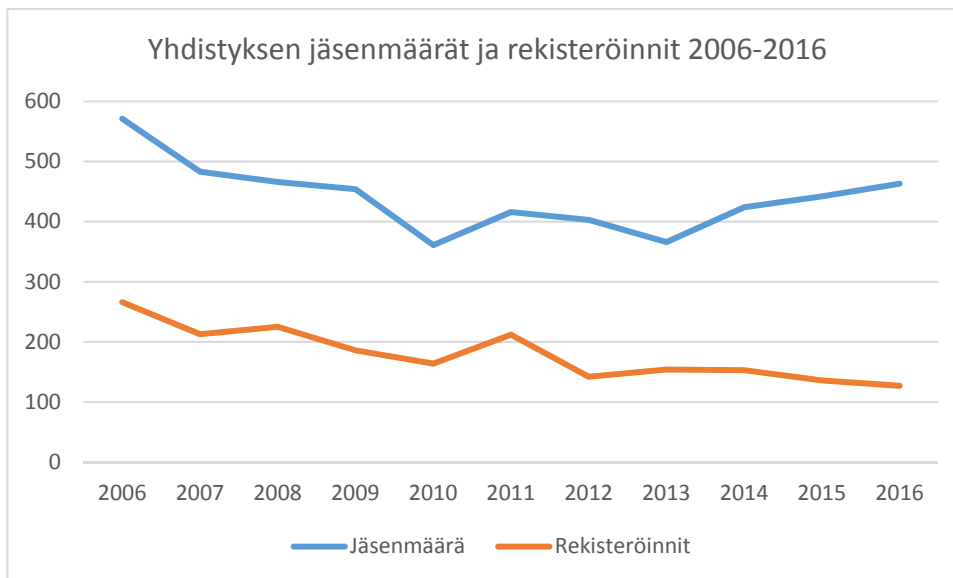

3. Järjestöorganisaatio ja sen historia

Dalmatiankoiraharrastajat toimivat vuodesta 1969 lähtien Suomen Seurakoira- ja Terrierikerho ry:n Dalmatiankoirajaostona. 17.6.1971 perustettiin Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry., joka toimi Suomen Kennelliiton, Uudenmaan Kennelpiirin sekä Suomen Seurakoira- ja Terrierikerho ry:n jäsenyhdistyksenä. Suomen Kennelliitto hyväksyi Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n rotujärjestöksi vuonna 1974.

Yhdistys julkaisi ensimmäisestä vuodesta lähtien omaa lehteä, joka sai vuonna 1972 nimekseen Dalmatiankoirat. Vuonna 1974 lehden nimeksi muutettiin DAL. Tänä päivänä DAL-lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Ensimmäinen dalmatiankoiria esittelevä luettelo, jossa oli tiedot näyttelyissä palkituista dalmatiankoirista sukutauluineen, julkaistiin vuonna 1969. Varsinaista vuosikirjaa rekisteröintineen on julkaistu vuodesta 1974 lähtien. Vuosikirja muutettiin vuonna 2001 tulosjulkaisuksi, joka sisältää rekisteröinnit, uudet valiot, terveystutkimustulokset ja näyttely-, kilpailu- sekä koetulokset. Nykyään tulosjulkaisulle ei ole nähty enää tarvetta, sillä kaikki edellä mainitut tiedot löytyvät yhdistyksen internetsivuilta tai Suomen Kennelliiton ylläpitämästä jalostustietojärjestelmästä. Lisäksi yhdistys on julkaissut kaksi valiojulkaisua sekä useamman painoksen ABC-dal-opaslehtistä.

Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry liittyi vuonna 1996 ECDC:n (European Cooperation of Dalmatian Clubs) jäseneksi. ECDC on Euroopan dalmatiankoirayhdistyksien yhteistyöelin, jonka tavoitteena on tukea dalmatiankoirien kasvatusta FCI:n hyväksymän rotumääritelmän mukaisesti. ECDC toimii tiedon välittäjänä eri jäsenmaiden välillä, tiedottaa rodun perinnöllisistä ongelmista ja tukee niiden tieteellistä tutkimusta sekä järjestää kahden vuoden välein kokouksen jäsenmaille. ECDC:n kautta yhteistyö muiden Euroopan maiden kanssa on helpottunut ja jäsenmaiden välinen tiedonkulku on parantunut. Vuoden 2007 ECDC:n kokouksessa päätettiin muuttaa ECDC:n nimi WAFDAL:iksi (World Association For Dalmatians) ja samalla päätettiin hyväksyä jäseniksi myös Euroopan ulkopuolisia maita.

Kaavio 2: Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n jäsenmäärät ja dalmatiankoirien rekisteröinnit 2006–2016 (KoiraNet-järjestelmä 27.1.2017 ja Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry:n tiedot)

Perustamisen aikaan 70-luvun alussa yhdistyksellä oli yli 200 jäsentä. Jäsenmäärä on vaihdellut seuraten rodun rekisteröintimääriä. Korkeimmillaan se oli 90-luvun puolivälissä yli 700 jäsentä, vuosittaisten rekisteröintimäärien ollessa samoihin aikoihin huippulukemissaan. 2000-luvulla rekisteröintimäärät ovat kuitenkin laskeneet ja samanaikaisesti myös jäsenmäärä on vähentynyt. Nykyisin Dalmatiankoirat -

Dalmatinerna ry:n jäsenmäärä on pysytellyt n. 400 tienoilla ja on viimeisen kolmen vuoden aikana noussut vaikka rekisteröintimäärät ovat olleet lievässä laskussa.

Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n asioita hoitaa yhdistyksen yleiskokouksen valitsema kymmenhenkinen hallitus puheenjohtajan johdolla. Hallitus valitsee vuosittain jalostustyöryhmän, joka koostuu 3-5 henkilöstä. Julkaisutoimintaa hoitaa DAL-lehden päätoimittaja muun lehtitoimikunnan avustuksella. Yhdistyksen internet- ja Facebook-sivuja ylläpitää PR-toimikunta, joka myös vastaa muusta tiedottamisesta ja yhdistyksen messuosastosta. Yhdistyksellä on myös jäsensihteeri, taloudenhoitaja, pentuvälittäjä ja kirjanpitäjä.

Yhdistys järjestää vuosittain erikoisnäyttelyn, yhdistetyn pentunäyttelyn ja Open Show:n sekä pentu- ja juniorinäyttelyn. Vuonna 2016 pentu- ja juniorinäyttelyn konseptia hieman muutettiin nuorten koirien katselmukseksi, johon saavat osallistua kaikki alle kaksivuotiaat dalmatiankoirat. Kahden vuoden välein järjestetään myös Champion of Dalmatians ja Veteran of Dalmatians tilaisuus näyttelyissä menestyneille dalmatiankoirille. Vuosittain järjestetään seuraavat kilpailut: vuoden näyttelykoira, vuoden pentu, vuoden veteraani, vuoden kasvattaja, vuoden jalostuskoira, vuoden kansainvälisin näyttelydalmatiankoira ja vuoden nuori tulokas. Lisäksi järjestetään kilpailu vuoden menestyksekkäimmille agility-, toko-, PK-, mejä ja rally-toko-koirille sekä dalmatiankoiria esittäneille juniorihandlereille.

Harrastajat kokoontuvat lähes vuosittain myös dalmatiankoirien kesäleirille ja kisaavat tokon sekä agilityn dalmatiankoirien Suomen mestaruuksista. Monet dalmatiankoirajoukkueet osallistuvat vuosittain myös Agirotu-tapahtuman epävirallisiin rotujoukkueiden väliseen viestikisaan.

Yhdistyksessä on toiminut joitakin alajaostoja, mutta niiden toiminnasta on luovuttu. Yhdistys pyrkii tukemaan paikallista toimintaa dalmatiankoirien omistajille erilaisten tapaamisien, yhteislenkkien ja koulutuksien kautta. Yhdistys pyrkii tukemaan myös dalmatiankoirien osallistumista erilaisiin koiratapahtumiin sekä SM-tason kilpailuihin. Yhdistys tukee dalmatiankoirien kuulotestausta maksuen osan pentueiden BAER-testien kustannuksista. Uudet dalmatiankoiraharrastajat pyritään sitouttamaan yhdistyksen toiminnan piiriin tarjoamalla heille ensimmäisen vuoden jäsenyyttä edullisemmin kasvattajan kautta pennun oston yhteydessä, mikäli kasvattaja haluaa edun heille tarjota.

Yhdistys perusti vuonna 2016 PR-toimikunnan, jonka tehtävänä on edistää rodun tunnettavuutta monipuolisena harrastuskoirana. Lisäksi vuonna 2016 otettiin käyttöön avustus, joka tukee erikoisnäyttelyn ROP:n, Voittaja-näyttelyn ROP:n ja vuoden näyttelydalmatiankoiran matkaa seuraavan vuoden Maailman Voittajaan, Euroopan Voittajaan tai Crufts'n koiranäyttelyyn. Koiran tulee olla syntynyt ja asua Suomessa ja sen tulee olla suomalaisen Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n jäsenen omistuksessa. Tämän avustuksen tarkoituksena on lisätä suomalaisten koirien tunnettavuutta ulkomailla.

3.1. Jalostustyöryhmä

Alun perin yhdistyksen jalostustoimikuntaan kuului 3-5 jäsentä, ja sen rooli oli ohjata jalostustoimintaa, hyväksyä jalostusyhdistelmiä ja kasvattajien pyynnöstä antaa suosituksia jalostukseen käytettävistä uroksista. Jalostustoimikunta julkaisi tietoja jalostussuosituksista täyttävistä yhdistelmistä, syntyneistä pentueista sekä terveystutkimustiedoista.

Vuonna 2001 jalostustoimikunta muutettiin jalostustyöryhmäksi. Jalostustyöryhmän toimenkuvasta poistettiin yhdistelmien hyväksyminen ja hylkääminen sekä urossuositusten antaminen. Yhdistyksen

pentuvälitys avattiin kaikille yhdistyksen jäsenten kasvattamille pentueille, riippumatta siitä, täyttivätkö ne yhdistyksen suosituseriaatteet. Samalla jalostustyöryhmän toiminta väheni ja tehtäväksi jäi lähinnä tarkistaa täyttääkö yhdistelmät yhdistyksen jalostuksen suosituseriaatteet, yhdistelmien ja pentueiden kirjaaminen internetsivuilla ilmoitettavaksi sekä erilaisten terveys- ja tilastotiedon kerääminen.

Nykyisten pentuvälityssääntöjen mukaan kaikki suunnitellut yhdistelmät täytyy ilmoittaa jalostustyöryhmälle ennen astutusta, pentueen vanhemmista pitää täyttää terveystietokysely sekä kasvattajan on lähetettävä pentueraportti aiemmin kasvattamistaan pentueista jalostustyöryhmän sihteerille jo ennen astutusta. Mikäli yhdistelmä ei täytä pentuvälityksen suosituseriaatteita, tulee siitä maininta pentuvälitykseen yhdistelmän kohdalle.

Jalostustyöryhmällä ei ole itsenäistä oikeutta muuttaa yhdistyksen jalostuksen suosituseriaatteita, vaan kaikki suosituseriaatteiden tai pentuvälityskäytännön muutokset täytyy hyväksyttää yhdistyksen yleiskokouksella.

Kasvattajille suunnatun tiedonannon lisäksi jalostustyöryhmä julkaisee yhteenvetoja ja tilastoja koskien dalmatiankoirien terveystutkimustuloksia sekä terveystarkoituskyselyiden vastauksia DAL-lehdessä sekä yhdistyksen nettisivuilla. Jalostustyöryhmä ylläpitää yhdistyksen pentuvälitystä, sekä uutta kotia etsivien dalmatiankoirien ilmoituspalstaa. Jalostustyöryhmä järjestää terveyspäivän dalmatiankoiria kasvattaville ja harrastaville tarvittaessa tai ainakin kahden vuoden välein, sekä ehdottaa muutoksia yhdistyksen jaloustussuosituksiin ja pentuvälityskäytäntöön tarvittaessa. Jalostustyöryhmän tehtävänä on myös tiedottaa WAFDAL:in terveyskomitean päätöksistä, suosituksista ja ohjeista koskien dalmatiankoirien jalostusta.

4. Rodun nykytilanne

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimääristä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempansa useammalle kuin 20–50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinnistä.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013, Kennelliitto.fi

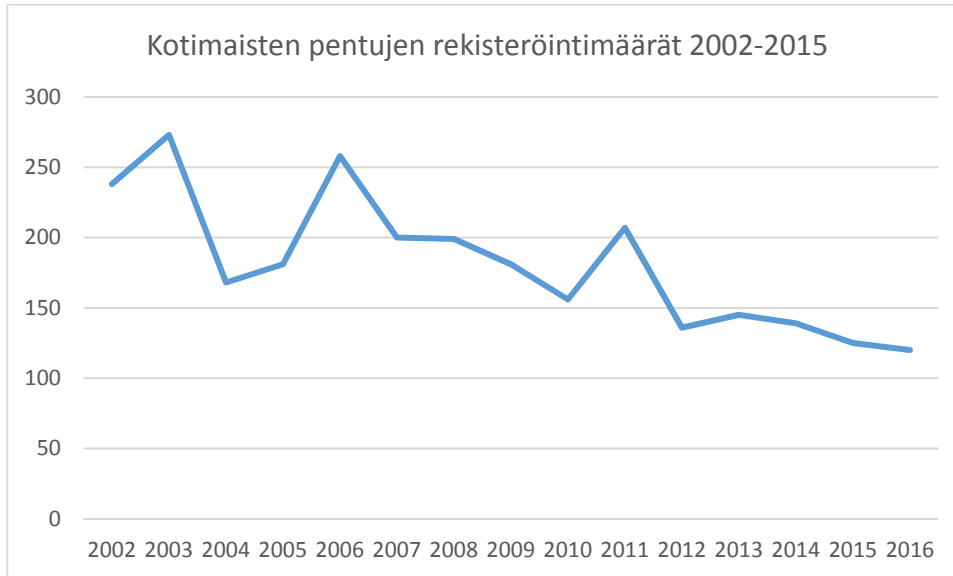
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Pennut (kotimaiset)	120	125	139	145	136	207
Tuonnit	7	11	14	9	6	5
Rekisteröinnit yht.	127	136	153	154	142	212
Pentueet	17	16	18	16	17	28
Pentuekoko	7,1	7,8	7,7	9,1	8	7,4
Kasvattajat	16	15	18	14	13	25
Jalostukseen käytetyt eri urokset						
- Kaikki	17	15	16	15	15	24
- Kotimaiset	7	6	9	11	10	15
- Tuonnit	4	4	2	1	1	6
- Ulkomaiset	6	5	5	3	4	3
- Keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 9 kk	5 v 1 kk	4 v 7 kk	4 v 1 kk	3 v 1 kk	3 v 11 kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut						
- Kaikki	17	16	18	16	17	28
- Kotimaiset	13	14	16	14	15	22
- Tuonnit	4	2	2	2	2	6
- Keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 9 kk	3 v 9 kk	4 v	4 v 1 kk	3 v 6 kk	4 v 2 kk
Isoisät	29	30	30	22	26	40
Isoäidit	29	30	31	26	28	47
Sukusiitosprosentti	1,46 %	1,58 %	2,80 %	3,53 %	2,38 %	2,36 %
Sukukatkeroin	0,85	0,86	0,84	0,77	0,8	0,81

Taulukko 1: Vuositolasto - Rekisteröinnit (Koiranet-järjestelmä 4.2.2017)

Rekisteröintimäärät suomessa

Dalmatiankoirien rekisteröintimäärät ovat olleet selkeästi laskussa viimeisten vuosien aikana. Vuosituhannen vaihteen molemmin puolin dalmatiankoirien vuotuinen pentuerekisteröintimäärä oli 20–30 pentuetta. Viimeisen kuuden vuoden (2011–2016) aikana pentuerekisteröintien vuotuinen keskiarvo on alle 20 pentuetta vuodessa. Tähän osittain vaikuttavia syitä ovat muutamien aikaisemmin erittäin aktiivisten kenneleiden toiminnan väheneminen tai kokonaan loppuminen.

Kaavio 3: Kotimaisten pentujen rekisteröintimäärät 2002–2015 (KoiraNet-järjestelmä 4.2.2017)

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Dalmatiankoirien tuonti ja vienti on ollut viimeisen 15 vuoden aikana melko vilkasta eri maiden välillä. Vuosien 2002–2016 välillä Suomeen on rekisteröity 143 tuontikoiraa eri maista, pääasiassa Ruotsista, Virosta, Venäjältä, Saksasta ja Norjasta, mutta myös muista Euroopan maista, USA:sta, Argentiinasta ja Australiasta. Viimeaikoina koirien tuonti on suuntautunut enemmän itään, kun taas aikaisemmin pääpaino oli lännessä. Koirat ovat kuitenkin suvullisesti melko samantaustaisia. Vertailun vuoksi mainittakoon, että tarkasteltavaa 15-vuotiskautta edeltäneenä 15-vuotiskautena (vuosina 1987–2001) Suomeen rekisteröitiin vain 70 ulkomailta tuotua koira. Vuonna 2008 tuotiin 26 dalmatiankoiraa, mutta keskimäärin tuodaan noin 8 dalmatiankoiraa. Tuontikoirien määrissä on mukana myös jalostuslainassa Suomessa olleita uroksia, joista osa on rekisteröity laina-aikana Suomeen. Dalmatiankoiria tuodaan nykyään myös lemmikiksi, ei enää pelkästään siitoskandidaateiksi.

Vientikoirien määrää on hankalampaa arvioida, koska tilastointi niiden osalta ei ole mahdollista Suomen Kennelliiton ylläpitämän KoiraNet-tietokannan tai yhdistyksen tilastotiedon pohjalta. Maan rajojen ulkopuolelta kuitenkin kysytään paljon suomalaisia dalmatiankoiria ja joka vuosi pentuja lähtee niin lemmikiksi kuin siitokseenkin ulkomaille.

Vuosi	Urokset	Nartut
2016	3 v 9kk	4 v 9 kk
2015	5 v 1 kk	3 v 9 kk
2014	4 v 7 kk	4 v
2013	4 v 1 kk	4 v 1 kk
2012	3 v 1 kk	3 v 6 kk
2011	3 v 11 kk	4 v 2 kk
2010	3 v 10 kk	4 v 3 kk
2009	4 v 3 kk	4 v
2008	4 v 7 kk	4 v 1 kk
2007	4 v	3 v 8 kk
2006	4 v 6 kk	3 v 8 kk
2005	3 v 8 kk	3 v 7 kk
2004	5 v 1 kk	3 v 10 kk
2003	4 v 1 kk	3 v 8 kk
2002	4 v 2kk	3 v 9 kk

Taulukko 2: Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä (Koiranet-järjestelmä 4.2.2017)

Jalostuskoirien keski-ikä on sekä uroksilla että nartuilla pysynyt melko korkeana, uroksilla 3-5 vuotta ja nartuilla keskimäärin neljä vuotta. Neljän vuoden sukupolviväli sopii siis dalmatiankoirille hyvin. Kohtuullisen korkeaa jalostuskoirien ikää voidaan pitää positiivisena asiana rodussa, joka on pitkäikäinen ja jonka yksilöt kypsyvät hitaasti. On kuitenkin hyvä huomioida, että uroksella on jalostusikää lähes puolet enemmän kuin nartulla, joten uroksia voidaan käyttää narttuihin verrattuna huomattavasti vanhempinakin. Tällöin niiden terveydestä ja käyttäytymisestä on kertynyt jo kokonaisvaltaisempaa tietoa.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen

samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Sukusiitos ei periydy. Jos koiran vanhemmat eivät ole keskenään sukua, pentujen sukusiitosaste on nolla.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013 (päivitetty 13.1.2016), Kennelliitto.fi

Sukukatkerroin

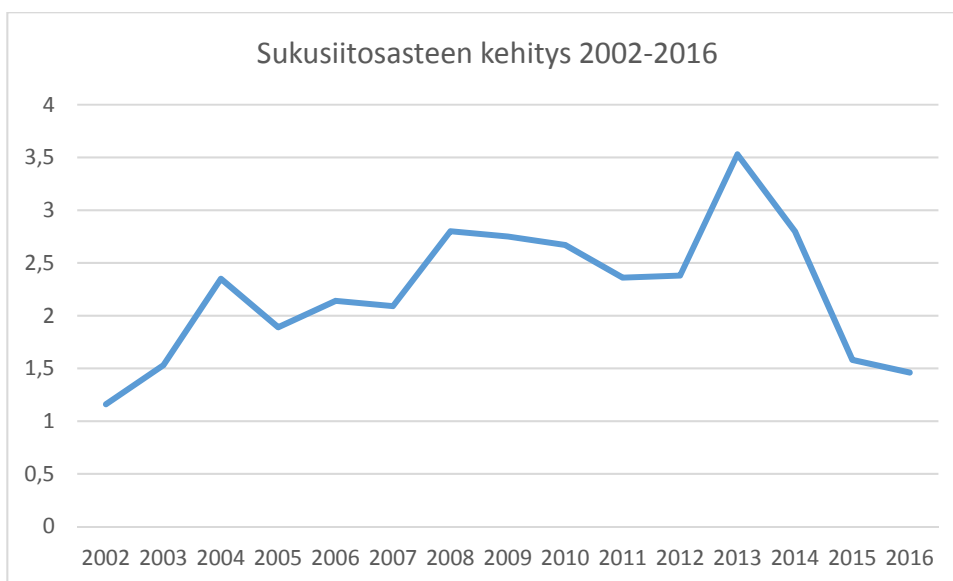
Sukukatkerroin ilmoittaa kuinka suuri osuus sukutaulun koirista on eri yksilöitä. Kerroin voi saada arvoja väliltä 0-100 %. Jos koiralla on vaikka viiden polven sukutaulustaan tiedossa 60 esivanhempaa, joista 30 on eri koiria, on sukukatkerroin 0,50 eli 50 %. Mitä suurempi kerroin on, sitä parempi mahdollisuus monimuotoiseen sukutauluun. Vaikka koiran sukusiitosaste olisi nolla, sillä voi silti olla sukukatoa. Silloin sen vanhemmat eivät ole keskenään sukua, mutta jompikumpi tai kumpikin vanhemmista on sukusiitetty.

(<http://www.siperianhusky.info/koiraNet/index.html>)

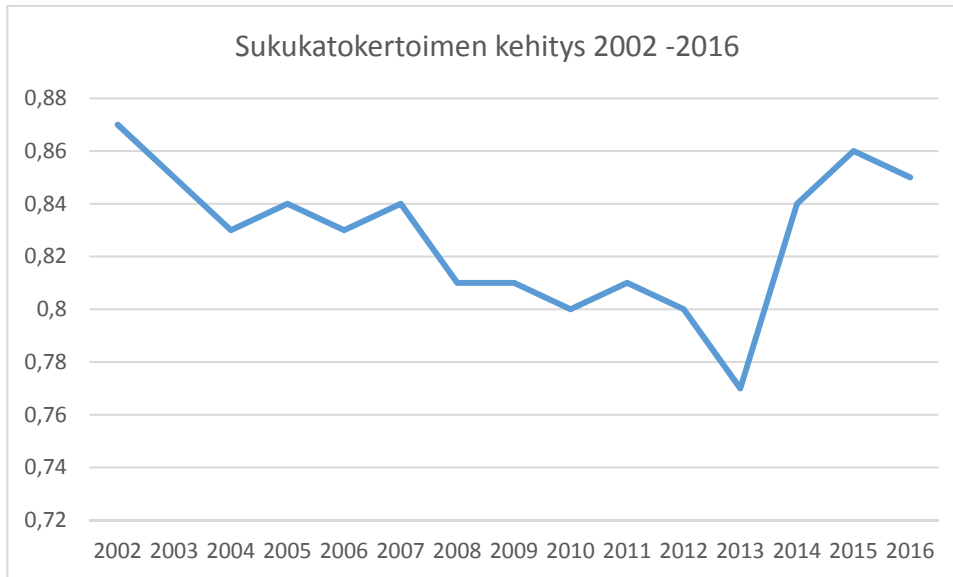
Dalmatiankoirilla sukukatkerroimeen (SKK, kansainvälisesti ALK/ALC) voisi jatkossa kiinnittää yhdistystasolla enemmän huomiota, sillä arvon avulla voidaan tarkkailla geenipoolin monimuotoisuuden säilyttämistä. Dalmatiankoirien tehollinen populaatio on hieman alhainen ja tarkastelemalla sukukatkerrointa sukusiitosasteen lisäksi, tilanteeseen pystytään kiinnittämään enemmän huomiota. Sukukatkerroimen tulisi jokaisessa yhdistelmässä kolmen sukupolven mukaan laskettuna olla mahdollisimman lähellä arvoa yksi.

Rodun vuosittainen sukusiitosaste ja sukukatkerroin

Taulukoissa sukusiitosasteen ja sukusiitoskerroimen luvut on laskettu 6 sukupolvella. Datan tiedot antavat täydelliset 6-polviset sukutaulut kaikille koirille joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta.

Kaavio 4: Sukusiitosasteen kehitys (KoiraNet-järjestelmä 4.2.2017)

Kaavio 5: Sukukatokertoimen kehitys (Koiranet-järjestelmä 4.2.2017)

Dalmatiankoirien sukusiitosaste on ollut melko maltillinen. Syntyneiden pentueiden sukusiitosprosentti on ollut keskimääräisesti alle 3 %, poikkeuksena vuosi 2013. Sukukatkerroin sen sijaan on ollut selkeästi laskusuuntainen aivan viime vuosia lukuun ottamatta.

4.1.2 Jalostuspohja

Per sukupolvi (4v.)	2016 - 2013	2012 - 2009	2008 - 2005
- Pentueet	67	93	107
- Jalostukseen käytetyt eri urokset	52	64	65
- Jalostukseen käytetyt eri nartut	56	79	90
- Isät/emät	0,93	0,81	0,72
- Tehollinen populaatio	73 (54 %)	98 (53 %)	160 (50 %)
- Uroksista käytetty jalostukseen	3 %	8 %	8 %
- Nartuista käytetty jalostukseen	3 %	15 %	17 %

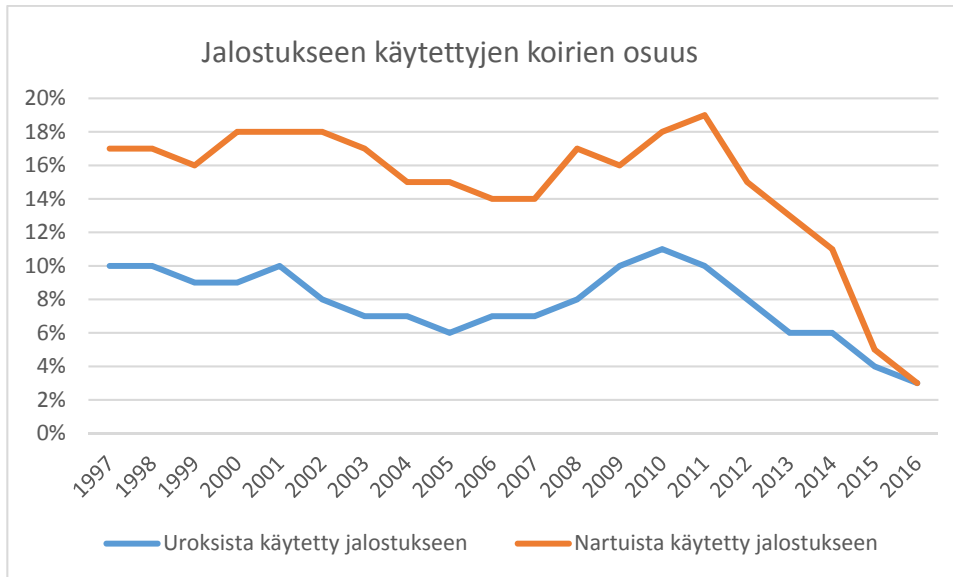
Taulukko 3: Vuositilasto – Jalostuspohja (Koiranet-järjestelmä 4.2.2017)

Uroksia käytetään narttuihin verrattuna paljon suppeammin. Uroksia tulisi jatkossa käyttää laajemmalla pohjalla ja edelleen välttää sitä, ettei yksittäisiä uroksia käytettäisi yli liikakäytön rajan.

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Urosten käyttömäärä jalostukseen kaikista syntyneistä pennuista on ollut korkeimmillaankin vain noin 10 %. Tilastollinen käyttömäärän lasku viimeisen neljän vuoden aikana selittyy osaksi sillä, että jälkimmäisen ajanjakson koirat ovat yhä siitossiässä ja pentuemäärät ovat laskeneet. Narttuja käytetään jalostukseen huomattavasti laajemmin ja käyttömäärä näyttää vakiintuneen 15 – 20 % välille.

Kaavio 6: Jalostukseen käytettyjen koirien osuus vuosina 1997 – 2016 (Koiranet-järjestelmä 4.2.2017)

Isät/emät luku

Isien ja emien lukumäärän suhde, eli isien lukumäärä jaettuna emien lukumäärällä, on Koiranetin antamien tietojen avulla helposti laskettava luku, joka kuvaa kuinka lähellä urosten lukumäärä on narttujen lukumäärää. Kun suhde on yksi, uroksia käytetään yhtä paljon kuin narttuja, ja perinnöllistä vaihtelua säilyy tehokkaimmin.

http://katariinamaki.com/artikkelit/Koiranet_jalostuspohja.htm

Sukupolvi	I/E-SUHDE
1989 - 1992	0,61
1993 - 1996	0,7
1997 - 2000	0,7
2001 - 2004	0,71
2005 - 2008	0,72
2009 - 2012	0,81
2013 - 2016	0,93

Taulukko 4: Isät/emät –suhde (Koiranet-järjestelmä 4.2.2017)

Isät/Emät suhde on noussut jokaisen uuden sukupolven myötä ja suuntaus on hyvä. Uroksia voisi kuitenkin edelleen käyttää laajemmin jalostukseen.

Rodun tehollinen populaatiokoko

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä käytetään tehollisen populaatiokoon laskemiseksi kaavaa

$$Ne = 4 * Nu * Nn / (2 * Nu + Nn)$$

jossa

Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten

Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä

Kaavasta saatava arvo on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Katariina Mäki, Kennelliitto.fi

Sukupolvi	Urokset	Nartut	Tehollinen koko
1989 - 1992	46	76	83
1993 - 1996	78	111	130
1997 - 2000	73	105	122
2001 - 2004	75	105	124
2005 - 2008	65	90	106
2009 - 2012	64	79	98
2013 - 2016	52	53	73

Taulukko 5: Tehollinen populaatiokoko 1988 - 2016 (KoiraNet-järjestelmä 4.2.2017)

Populaation tehollinen koko on laskussa, sillä rekisteröintimäärät ovat laskeneet etenkin 2010-luvun aikana. Suomalaisia koiria voitaisiin käyttää jalostukseen myös monipuolisemmin.

Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta

#	Uros	synt.	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat. %	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	Marnellin Hot To Handle	2008	6	49	3,05 %	3 %	4	42	6	49
2	Dalmo's Head Hunter li	2006 imp. NO	6	47	2,92 %	6 %	12	86	6	47
3	Ottopojan Valloittaja	2002	4	37	2,30 %	8 %	3	16	4	37
4	Sassafras Paint It Black	2007 imp. GB	5	34	2,11 %	10 %	6	47	5	34
5	Holmankarin Robert Redford	2011	4	34	2,11 %	12 %	3	23	4	34
6	Unelias	2009	4	34	2,11 %	15 %	4	37	4	34
7	Zabavan Uzenii	2003	6	30	1,87 %	16 %	9	51	8	45
8	Ottopojan Önskarlyckatill	2008	5	29	1,80 %	18 %			5	29
9	Spotnik's Gallant Gambler	2009 imp. NO	3	28	1,74 %	20 %	2	16	3	28
10	Rallalaa Tittelintuure	2011	3	26	1,62 %	22 %	21	156	8	72
11	Alphadirato Future Brand	2005 * EST	4	25	1,55 %	23 %	10	87	4	25
12	Bad & Mad Serbian Suprise In Raul	2002 imp. YU	4	24	1,49 %	25 %	7	33	4	24
13	Firehouse's Great Fullback	2002	3	23	1,43 %	26 %	2	20	5	34
14	Stelton Gilbert Grape	2008	3	22	1,37 %	27 %			3	22
15	Gracilis Masterpiece	2011	2	22	1,37 %	29 %	3	31	2	22
16	Danila Master Iz Terletskoy Dubravy	2010 * HR	2	22	1,37 %	30 %			2	22
17	Spotnik's Dare Devil	2006 * NO	2	21	1,31 %	32 %	5	42	2	21
18	Toot's Yellow Bird	2004 imp. NO	3	21	1,31 %	33 %	2	14	3	21
19	Aboensis Forrest Gump	2014	2	21	1,31 %	34 %			2	21
20	Varius Who Is My Daddy	2010	2	21	1,31 %	35 %	1	7	2	21

Taulukko 6: Runsaimmin käytetyt jalostusurokset vuosina 2007 – 2016 (Koiranet-järjestelmä 4.2.2017)

Dalmatiankoirien tavoiteohjelmassa kaudelle 2013 – 2016 on määritelty liikakäytön raja (5 % sukupolven eli neljän vuoden aikana rekisteröidyistä koirista) 44 koiraan edellisten rekisteröintimäärien perusteella.

Kymmenen vuoden aikana on käytetty yhteensä 135 urosta, joista taulukossa nähtävissä olevat urokset ovat tuottaneet yli kolmasosan kaikista pennuista. 34 urosta ovat tuottaneet 50 % ajanjakson pennuista. 40 % taulukon 6 käytetyimmistä uroksista ovat tuonteja (imp.) tai ulkomaisia (*) uroksia. Kahdella uroksella ylittyy jalostuskriteerien mukainen pentuemäärä (44 yksilöä) tilastointiaikana, lisäksi kahdella muulla uroksella se ylittyy otettaessa huomioon pentueet jotka ovat tarkasteltavan ajanjakson ulkopuolella. Toisen polven jälkeläismäärä saisi yksittäisellä koiralla olla 10 % suhteutettuna yhden sukupolven rekisteröintimäärään, joka tarkoittaisi 69 toisen polven jälkeläistä. Kolmella listan koiralla on yli 69 toisen polven jälkeläistä. Dalmatiankoirat tekevät pääosin isoja pentueita, joten olisi hyvä miettiä onko tarvetta käyttää jo muutamaan kertaan käytettyä urosta vai voisiko käyttää esimerkiksi sen veljeä tai muuta lähisukulaista.

Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua

#	Narttu	synt.	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	Mis-Zer Joyride	2004	3	30	1,87 %	6	51	3	30
2	Spotpower Smirgeline	2011	2	27	1,68 %			2	27
3	Lanacos Black Panther	2010	2	25	1,55 %			2	25
4	Gracilis Hearts On Fire	2005	2	22	1,37 %	7	51	2	22
5	Zabavan Czigany	2006	2	21	1,31 %	1	3	2	21
6	Holmankarin Hulabaloobyotso	2004	3	21	1,31 %	2	14	3	21
7	Mis-Zer X-Factor	2011	2	21	1,31 %	3	31	2	21
8	Magical Spot's Eternal Magic	2009	2	20	1,24 %			2	20
9	O'zone Indira	2008	2	20	1,24 %			2	20
10	Ottopojan Wienerwalssi	2003	2	19	1,18 %	10	50	3	29
11	Holmankarin One Of Us	2009	2	19	1,18 %	1	8	2	19
12	Lukius Flying Solo	2010 imp. AU	2	19	1,18 %	1	9	2	19
13	Caesands Fame N'fortune	2005	2	18	1,12 %			2	18
14	Golden Design's Complete Choice	2006	2	18	1,12 %			2	18
15	Moppekerhon Äkkijyrkkä	2011	2	17	1,06 %			2	17
16	Gracilis Higher Power	2005	2	17	1,06 %	8	54	2	17
17	Pikku Särpättimen Aada	2011	2	17	1,06 %			2	17
18	Zabavan Grafie	2008	2	16	1,00 %			2	16
19	Caesands Red Riding Hood	2012	2	16	1,00 %			2	16
20	Marnellin Hyacinth Bucket	2008	2	16	1,00 %	1	3	2	16

Taulukko 7: Runsaimmin käytetyt jalostusnartut vuosina 2007 – 2016 (KoiraNet-järjestelmä 4.2.2017)

Pääpiirteissään narttuja käytetään maltillisemmin kuin uroksia, mikä on erinomainen asia. Yhdeltä nartulta ei kohtalaisen pienessä populaatiossa tulisikaan ottaa kovin montaa pentua jatkoon, ettei kyseisen siitosnartun osuus populaatiosta kasva turhan paljon sen toisen polven jälkeläisten (lastenlasten) tullessa siitokseen. Tarkastelujaksolla (eikä koko jalostusaikanakaan) mikään nartuista ole ylittänyt voimassaolevaa liikakäytön rajaa.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Eniten jalostukseen käytettyjen urosten lähimpiä sukulaissuhteita:

- #1. Marnellin Hot to Handle on narttujen #20. Marnellin Hyacinth Bucket veli ja #3. Lanacos Black Pantherin isä
- #2. Dalmo's Head Hunter II on #14. Stelton Glibert Grapen ja #15. Gracilis Masterpecen isä. Lisäksi se on Dalmo's Elgent Edwardin täysveli, joka on #16. Danila Master Iz Terletskoy Dubravn isä, sekä #9. Spotnik's Gallant Gamblerin emän isä. Spotnik's Gallant Gambler on lisäksi nartun #19. Caesand's Red Riding Hood isä.
- #4. Unelias on nartun #7. Mis-Zer X-Factor isä
- #5. Sassafras Paint it Black on #6. Holmankarin Robert Redfordin isä
- #10. Rallallaa Tittelintuure on #8. Ottopojan Önskarlyckatillin sekä narttujen #5. Zabavan Czigany ja #18. Zabavan Grafienne isä
- #11. Alphadirato Future Brand on Spotnik's Gallant Gamblerin isä. Lisäksi se on nartun #2. Spotpower Smirgelinen isä ja #19. Caesands Red Riding Hoodin isän isä.
- #12. Bad & Mad Serbian Surprise In Raul on nartun #15. Moppekerhon Äkkijyrkkä isä
- #13. Firehouse's Great Fullback on nartun #8. Magical Spot's Eternal Magic isä
- #19 Spotnik's Dare Devil on nartun #9. O'Zone Indira isä

Eniten jalostukseen käytettyjen narttujen lähimpiä sukulaissuhteita, joita ei yllä vielä ole mainittu

- #1. Mis-Zer Joyride on #7. Mis-Zer X-Factorin emä
- #4. Gracilis Heart's On Fire ja #16. Gracilis Higher Power ovat sisaruksia
- #6. Holmankarin Hulabaloobyotso on #17. Pikku Särpättimen Aadan emän emä
- #3. Lanacos Black Pantherin ja #5. Zabavan Cziganyn emä on Zabavan Uliana, joka taas on uroksen #7 Zabavan Uzenii sisko.

Taulukoista ilmenevät sukulaissuhteet kuvaavat hyvin jalostukseen käytettävien koirien läheisiä sukulaissuhteita. Suuri osa taulukoiden koirista, etenkin uroksista ovat tuonteja, mutta niidenkin sukulinjat ovat samoja suomalaisten koirien kanssa. Taulukoiden koirien taaempana olevia sukulaissuhteita ei ole mielekästä alkaa listaamaan laajemmin, sillä listasta tulisi hyvin sekava päällekkäisten ja ristikkäisten sukulaissuhteiden vuoksi. Mainittakoon kuitenkin 10 koiraa, jotka esiintyvät näiden edellä listattujen koirien sukutauluissa vanhempina tai isovanhempina vähintäänkin kolmen eri koiran takana:

- Bell-A-Mir's Elegant Envoy (Holmankarin One Of Us, Moppekerhon Äkkijyrkkä, Pikku Särpättimen Aada)
- Ekryda Grane (Holmankarin Robert Redford, Aboensis Forrest Gump, O'Zone Indira, Holmankarin One Of Us)
- Firehouse's Frantic Fullback (Gracilis Masterpiece, Gracilis Hearts on Fire, Holmankarin Hulabaloobyotso, Gracilis Higher Power)
- Gracilis Flower Power (Gracilis Masterpiece, Gracilis Hearts on Fire, Gracilis Higher Power)
- Holmankarin Josephine (Holmankarin Robert Redford, Holmankarin One Of Us, Moppekerhon Äkkijyrkkä, Pikku Särpättimen Aada)
- Jilloc's A Man In The Mirror (Ottopojan Valloittaja, Zabavan Uzenii, Alphadirato Future Brand, Varius Who Is My Daddy, Lanacos Black Panther, Zabavan Cziganyn)
- Kamilkan Oranssiprinssi (Stelton Gilbert Grape, Mis-Zer Joyride, Ottopojan Wienervalssi)
- Rocca Al Mare Colombine (Spotnik's Galant Gambler, Alphadirato Future Brand, Spotpower Smirgeline)
- Rocca Al Mare Congregare (Ottopojan Önskarlyckatill, Rallallaa Tittelintuure, Zabavan Cziganyn, Zabavan Grafienne)
- Spotnik's Special Selection (Bad & Mad Serbian Suprise In Raul, Spotnik's Dare Devil, Moppekerhon Äkkijyrkkä)

#	Uros	synt.	Toisessa polvessa		Ensimmäisessä polvessa	
			Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	Bosville Colbost Curlew	1983 imp GB	45	350	1	1
2	Rallallaa Tittelintuure	2001	21	156	3	26
3	Ekryda Grane	2000 * SE	16	95	1	8
4	Alphadirato Future Brand	2005 * EST	10	87	4	25
5	Dalmo's Head Hunter li	2006 imp. NO	12	86	6	47
6	Jilloc's Loverboy	2004 * SE	17	85	1	13
7	Caesands Rob Roy	1997	9	75	1	1
8	Dalmo's Elegant Edward	2004 * NO	12	70	1	14
9	Bell-A-Mir's Elegant Envoy	2004 * SE	19	60	1	9
10	Caprilli's Cruising On Air	2004 * GB	9	52	1	10
11	Zabavan Uzenii	2003	9	51	6	30
12	Sassafras Paint It Black	2007 imp. GB	6	47	5	34
13	Lacrima Christi Coppola	2000 * HR	9	45	1	8
14	Marnellin Hot To Handle	2008	4	42	6	49
15	Spotnik's Dare Devil	2006 * NO	5	42	2	21
16	Unelias	2009	4	37	4	34
17	Marnellin Who Is Who	2004	4	35	2	15
18	Marnellin Excuse Me Who	2006	4	34	1	6
19	Bad & Mad Serbian Suprise In Raul	2002 imp. YU	7	33	4	24
20	Joydal Air Force One	2007	4	32	1	8

Taulukko 8: Urokset, joilla eniten toisen polven jälkeläisiä vuosina 2007 - 2016 (KoiraNet-järjestelmä 15.2.2017)

Kahdeksalla ensimmäisellä listan uroksella on toisen polven jälkeläisiä enemmän kuin 69.

#	Narttu	synt.	Toisessa polvessa		Ensimmäisessä polvessa	
			Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	Timanka's Playmate	2004 imp. SE	9	71	1	13
2	Holmankarin Josephine	2005	9	68	2	14
3	Zabavan Uliana	2003	5	55	2	15
4	Gracilis Higher Power	2005	8	54	2	17
5	Mis-Zer Joyride	2004	6	51	3	30
6	Gracilis Hearts On Fire	2005	7	51	2	22
7	Ottopojan Wienerwalssi	2003	10	50	2	19
8	Gracilis Flower Power	2000	5	46	1	8
9	O'zone Ebba	2005	5	42	1	11
10	Stelton Cornflower	2003	5	37	2	12
11	Spotnik's Valentine Visit	2001 imp. NO	5	36	2	11
12	Magical Spot's Burning Desire	2004	4	34	1	6
13	Pinewater's Almostchampagne	2002	4	32	1	6
14	Mis-Zer X-Factor	2011	3	31	2	21
15	Maipet Blueberry	2003	4	31	2	10
16	Santakallio La-Limoviikuna	2005	3	31	1	10
17	Jilloc's Scandal Beauty	2007	3	30	2	13
18	Aboensis Adamant	2003	3	27	1	8
19	Caesands Eyes Wide Open	2005	3	26	1	7
20	Smailihain Classicco	2003	3	25	1	11

Taulukko 9: Nartut, joilla eniten toisen polven jälkeläisiä vuosina 2007 - 2016 (KoiraNet-järjestelmä 15.2.2017)

Ainoastaan ensimmäisellä listan nartulla on toisen polven jälkeläisiä enemmän kuin 69.

Tilastoissa on huomioitu ne urokset ja nartut, joilla on ensimmäisessä polvessa jälkeläisiä viimeisen 10 vuoden ajalta. Toisen sukupolven jälkeläisissä on huomioitu jälkeläiset myös tarkastelujakson ulkopuolelta.

Jalostuskoirien käyttömäärät

Keskiarvallisesti viimeisen 15 vuoden pentueista laskettuna kutakin urosta kohti on 1,7 pentuetta ja 7,8 jälkeläistä. Nartulla samalla ajanjaksolla on keskimäärin 1,3 pentuetta ja 10,3 jälkeläistä. Dalmatiankoirien populaation kehitys on määrällisesti laskusuunnassa, jolloin myös tehollinen populaatio kaventuu. Isät/emät-suhteen suuntaus taas on nousujohdanteinen. Pentueita siis syntyy määrällisesti vähemmän, mutta jalostukseen valikoituvat yksilöt edustavat toisiinsa nähden kohtuullisesti eri sukuja.

Yhdistyksen asettamaa jalostussuositusta jälkeläismäärästä noudatetaan hyvin. Yhdistys on määrittänyt suosituksen (liikakäytön raja) perustuen aikaisempiin tilastoihin. Koska dalmatiankoirien rekisteröintimäärät ovat pienentyneet, tulee yhdistyksen kuitenkin pohtia liikakäytön rajan alentamista nykyisestä 44. jälkeläisestä. Tämän hetkinen laskennallinen liikakäytön raja olisi 35 jälkeläistä. Yhdistyksen suosituseriaatteita voidaan muuttaa vain yhdistyksen yleiskokouksen päätöksellä ja yleiskokoukselle tullaankin esittämään rajan alentamista. Yhdistyksen suosituseriaatteiden mukaan uroksella tulisi olla korkeintaan kaksi pentuetta per vuosi.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Dalmatiankoira on hyvin edustettuna muun muassa pohjoismaissa, Saksassa, Hollannissa, Venäjällä ja Iso-Britanniassa. Rodun alkuperämaana pidetään Kroatiaa. Tietoja populaatiosta vertailua varten on kuitenkin haasteellista saada useista maista, sillä maiden luotettavat tilastot puuttuvat tai niitä ei pyynnöistä huolimatta saatu yhdistyksen käyttöön. Saimme tietoja vertailuun Ruotsista, Norjasta, Virossa sekä Saksasta. 2010-luvulla koirien tuonti ja vienti eri maiden välillä on ollut vilkasta.

Saksa

Saksassa on neljä dalmatiankoirakerhoa, jotka keräävät tilastotietoa oman kerhonsa jäsenistöltä. Yhteensä Saksassa vuotuinen pentueluku on noin 100, joista syntyy 850 pentua. Jokaisen kennelkerhon tilastoja tarkastelemalla erikseen ei yhtä urosta käytetä vuosittain yhtä kertaa enempää joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Samaa urosta saatetaan käyttää kuitenkin toisessa kennelkerhossa rekisteröitävissä pentueissa. Saksan dalmatiankoirapopulaatio on melko iso ja sieltä luonnollisesti löytyy myös samoja sukulinjoja kuin Suomesta.

Ruotsi

Ruotsissa on rekisteröity viimeisen 15 vuoden aikana 3572 dalmatiankoiraa, joista 112 on ollut tuontikoiria. Pentueita on syntynyt 506. Dalmatiankoirien keskimääräinen rekisteröinti on ollut hieman kasvussa tällä aikavälillä. Kuten Suomessakin Ruotsissa käytettävien urosten määrä on selkeästi emälukua pienempi.

Ruotsin ja Norjan koirakanta on pitkälti samaa kantaa niin suvullisesti kuin ulkonäöllisesti Suomen kannan kanssa. Suomalaiset ovat aikaisempina vuosina tehneet eniten yhteistyötä juuri ruotsalaisten ja norjalaisten koirankasvattajien kanssa. Myös tuonti ja vienti on näiden maiden välillä ollut kohtalaisen vilkasta.

Norja

Norjassa toimii noin 10–12 aktiivista dalmatiankoirakasvattajaa. Dalmatiankoirakanta oli runsaassa kasvussa 2000-luvun alussa, mutta on nyt tasaantunut aikaisemmalle tasolle keskimäärin noin 150:en vuosittaiseen rekisteröintiin. Pentueita Norjassa syntyy 15–25 / vuosi. Jalostukseen käytettävä populaatio on noin 10 % ja sukusiitos on kuuden sukupolven mukaan keskimäärin 5 %, joka on Suomen lukuihin verrattuna korkea.

Viro

Viron populaatio on hyvin pieni. Viimeisen 15 vuoden aikana maahan on rekisteröity vain 406 koiraa. Pentueita syntyy keskimäärin 4 vuodessa. Virossa on viime aikoina käytetty paljon suomalaiskoiria jalostuksessa ja se selittää osittain suuren koirien tuontimäärän Virossa Suomeen.

Kroatia

Rodun alkuperämaasta Kroatiasta ei ole saatavana tilastotietoa populaatiosta. Kroatialaisia koiria on sekä tuotu Suomeen, että käytetty jalostuksessa joitakin yksilöitä.

Iso-Britannia

Iso-Britannian dalmatiankoirapopulaatio on ollut hieman erisukuista pohjoismaiseen populaatioon nähden, samoin ulkonäöltään ne ovat olleet hieman muun Euroopan populaatiosta poikkeavia. Iso-Britanniaan on kuitenkin tuotu pohjoismaalaisia ja niiden sukuisia koiria ja englantilaiset ovat myös lainanneet koiria jalostuskäyttöön muualta Euroopasta. Varsinaisia tilastoja Iso-Britanniasta ei ole saatavilla.

Venäjä

Venäjällä on runsaasti aktiivisia dalmatiankoirakasvattajia. Venäläiset koirat kiinnostavat ympäri maailman ja koiria onkin tuotu sieltä paljon myös Suomeen. Samoin Venäjällä on käytetty jalostukseen paljon suomalaisia koiria. Rekisteröinti- tai muita lukuja ei ole saatavilla Venäjältä.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta**Rodun jalostuspohjan laajuus**

Samoja nimiä löytyy sukutauluista ympäri maailmaa. Koirien vilkas tuonti ja vienti eri maiden välillä, sekä ulkomaisten urosten käytön helppous aiheuttavat sen, että eri maiden koirakannoissa esiintyvät samat koirat. Vieraampia sukuja on mahdollista löytää, mutta niiden terveysasioista on hankalampi saada tietoa.

Kuten edellä olevista taulukoista ilmenee, korkealle käytetyimmissä siitoskoira -tilastoihin pääsee jo muutamalla pentueella. Tämä johtuen siitä, että dalmatiankoirat synnyttävät useimmiten isoja pentueita ja siitä, että dalmatiankoirapopulaatio Suomessa on verrattain pieni. Suomessa dalmatiankoirien tehollinen populaatio osoittaa merkkejä pienenemisestä, pentuemäärän ollessa laskussa. Sen sijaan isät/emät luku on hieman kasvanut ja sen toivotaan tuovan teholliseen populaatioonkin positiivista vaikutusta.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

- Rekisteröintimäärien laskeminen
- Yksittäisten urosten runsas käyttö etenkin ulkomailla, jolloin geenipooli yksipuolistuu
- Liian pienen yksilömäärän, populaatioon suhteutettuna, käyttö jalostukseen ja näiden liian suuri käyttömäärä suhteessa populaatioon. Useamman jälkeläisen ja etenkin useammasta pentueesta peräisin olevan yksilön käyttö jalostuksessa lisäisi geenipoolia.

Dalmatiankoirilla ei ole jälkeläismäärään perustuvaa PEVISA-ohjelmaa, eikä sitä katsota tarpeelliseksi.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan dalmatiankoiran käyttötarkoitus on metsästys-, seura- ja perhekoira, joka soveltuu koulutettavaksi monenlaisiin tarkoituksiin. Metsästyskoiran ominaisuuksia ei ole perinteisesti liitetty dalmatiankoiiriin ja maininta on lisätty rotumääritelmään vuonna 2011, kun rodun kotimaa Kroatia julkaisi uuden version dalmatiankoiran rotumääritelmästä.

Rotumääritelmä kuvaa dalmatiankoiran luonnetta hyvin lyhyesti: ”Miellyttävä ja ystävällinen, ei arka eikä epävarma, ei lainkaan hermostunut eikä aggressiivinen. Eloisa, uskollinen, itsenäinen ja helposti koulutettava. Dalmatiankoira pitää vedestä ja erilaisista aktiviteeteistä, ja sillä on selvä ajovietti.” Lisäksi hylkäävinä virheinä mainitaan vihaisuus ja liiallinen arkuus sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Dalmatiankoirissa ei ole muodostunut erillisiä näyttely- tai käyttölinjoja, vaan rotua kasvatetaan maailmanlaajuisesti pääasiassa seurakoiraksi.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Dalmatiankoirilla ei ole PEVISA-ohjelmaan sisällytettyjä luonteen tai käyttäytymisen testausta tai kuvausta.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Terveys- ja luonnekysely

Vuonna 2016 otettiin käyttöön yhdistyksen uusittu terveys- ja luonnekysely, johon ensimmäisen vuoden aikana oli vastattu 151 eri dalmatiankoirasta. Pentuvälityskäytäntöjen mukaan terveys- ja luonnekysely tulee olla täytettynä kaikilta jalostukseen käytettäviltä koirilta, joiden pentueita välitetään yhdistyksen pentuvälityksessä. Kyselyn vastauksista 47 kappaletta eli 31,1 % prosenttia oli jalostukseen käytetyistä koirista. Suurin osa, yli 80 % (122) vastauksista koski vuosina 2009 – 2014 rekisteröityjä dalmatiankoiria. Vuosina 2009 – 2014 rekisteröitiin kaikkiaan 1 011 dalmatiankoiraa, joista 12,1 % on täytetty terveys- ja luonnekysely.

	Rotumääritelmän mukainen (3)		Jokin verran (2)		Ei lainkaan (1)		Ka	Urokset Ka	Jalostukseen käytetyt urokset Ka	Nartut Ka	Jalostukseen käytetyt nartut Ka	
	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%						
Miellyttävä	140	92,7 %	11	7,3 %	0	0,0 %	2,93	2,89	2,95	2,95	3,00	
Ystävällinen	140	92,7 %	11	7,3 %	0	0,0 %	2,93	2,91	2,89	2,94	3,00	
Eloisa	144	95,4 %	7	4,6 %	0	0,0 %	2,95	2,97	2,89	2,94	3,00	
Uskollinen	140	92,7 %	11	7,3 %	0	0,0 %	2,93	2,95	3,00	2,91	2,89	
Itsenäinen	109	72,2 %	37	24,5 %	5	3,3 %	2,69	2,56	2,79	2,79	2,89	
Helposti koulutettava	116	76,8 %	34	22,5 %	1	0,7 %	2,76	2,77	2,84	2,75	2,71	
Ei arka	113	74,8 %	32	21,2 %	6	4,0 %	2,71	2,64	2,89	2,76	2,93	
Ei epävarma	99	65,6 %	42	27,8 %	10	6,6 %	2,59	2,45	2,79	2,69	2,89	
Ei lainkaan hermostunut	116	76,8 %	29	19,2 %	6	4,0 %	2,73	2,55	2,79	2,87	2,93	
Ei aggressiivinen	131	86,8 %	14	9,3 %	6	4,0 %	2,83	2,76	2,84	2,88	2,96	
Pitää vedestä (ui)	86	57,0 %	37	24,5 %	28	18,5 %	2,38	2,41	2,58	2,36	2,50	
Selvä ajovietti	71	47,0 %	62	41,1 %	18	11,9 %	2,35	2,26	2,21	2,42	2,43	
							Osioiden Ka	2,73	2,68	2,79	2,77	2,85

Taulukko 10: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset rotumääritelmässä mainittujen ominaisuuksien osalta

Terveys- ja luonnekyselyssä kysyttiin kuinka paljon koiran luonne ja käytös on rotumääritelmän mukainen. Suurin osa vastaajista kertoi koiransa olevan rotumääritelmän mukainen. Vastaajien mukaan eniten rotumääritelmän mukaisia ominaisuuksia olivat eloisa (95,4 %), miellyttävä (92,7 %), ystävällinen (92,7 %), uskollinen (92,7 %) ja ei aggressiivinen (86,8 %). Vain 47,0 % vastaajista kertoi koirallansa olevan selvä ajovietti ja 57,0 % vastaajista kertoi koiransa pitävän vedestä.

Huomioitavaa kyselyn vastauksissa oli, että vastaajista 34,4 % kertoi koiransa olevan epävarma tai jonkin verran epävarma. Arkoja tai jonkin verran arkoja koiria oli kyselyn mukaan 25,2 % ja hermostuneita tai jonkin verran hermostuneita 23,2 %.

Tuloksista laskettiin taulukon mukaisia keskiarvoja, antamalla vastauksille ”rotumääritelmän mukainen” arvon 3 ja ”ei lainkaan” arvon 1. Keskiarvon 2,73 mukaan voidaan katsoa suurimman osan dalmatiankoirista vastaavan rotumääritelmää. Narttujen keskiarvo 2,77 on parempi kuin urosten 2,68. Vastausten ja keskiarvojen mukaan, jalostukseen käytetyt koirat vastasivat muita koiria paremmin rotumääritelmän luonneominaisuuksia.

	Ei koskaan (4)		Harvoin (3)		Usein (2)		Toistuvasti/jatkuvasti (1)		Ka	Urokset Ka	Jalostukseen käytetyt urokset Ka	Nartut Ka	Jalostukseen käytetyt nartut Ka	
	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%						
Kotiloissa	121	80,1 %	28	18,5 %	0	0,0 %	1	0,7 %	3,77	3,65	3,58	3,86	3,86	
Lenkillä	80	53,0 %	55	36,4 %	14	9,3 %	1	0,7 %	3,40	3,27	3,26	3,51	3,57	
Kohdatessa ihmisiä	108	71,5 %	32	21,2 %	8	5,3 %	2	1,3 %	3,62	3,47	3,58	3,73	3,82	
Vieraita koiria	69	45,7 %	57	37,7 %	20	13,2 %	4	2,6 %	3,25	3,11	2,95	3,36	3,29	
Koulutuksessa/näyttelyssä	111	73,5 %	35	23,2 %	3	2,0 %	0	0,0 %	3,68	3,56	3,53	3,76	3,82	
Eläinlääkärissä	127	84,1 %	21	13,9 %	3	2,0 %	0	0,0 %	3,82	3,77	4,00	3,86	3,86	
									Osioiden Ka	3,59	3,47	3,48	3,68	3,70

Taulukko 11: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset kiusallisista ja hankilista tilanteista koiran kanssa

Terveys- ja luonnekyselyssä kysyttiin onko koiran käytös aiheuttanut kiusallisia tai hankalia tilanteita erilaisissa paikoissa ja tilanteissa. Pääsääntöisesti koirat eivät koskaan ole tai ovat harvoin aiheuttaneet kiusallisia tai hankalia tilanteita. Vieraita koiria kohtaan on kuitenkin 15,9 % koirista käyttäytynyt usein tai toistuvasti kiusallisesti tai hankalasti. 9,9 % koirista on usein tai toistuvasti käyttäytynyt kiusallisesti tai hankalasti lenkillä ja 6,6 % kohdatessa ihmisiä.

Keskiarvojen mukaan, nartut ovat aiheuttaneet hieman vähemmän kiusallisia ja hankalia tilanteita kuin urokset jokaisessa osiossa ja jalostukseen käytetyt koirat ovat keskiarvojen mukaan käyttäytyneet pitkälti samallailla kuin kaikki kyselyyn vastanneet keskimäärin.

	Ei koskaan (4)		Harvoin (3)		Usein (2)		Toistuvasti/ jatkuvasti (1)		Ka	Urokset Ka	jalostukseen käytetyt urokset Ka	Nartut Ka	jalostukseen käytetyt nartut Ka	
	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%						
Käyttäytynyt arvaamattomasti	112	74,2 %	37	24,5 %	1	0,7 %	1	0,7 %	3,72	3,62	3,79	3,80	3,82	
Ollut hermostunut	79	52,3 %	58	38,4 %	10	6,6 %	2	1,3 %	3,39	3,20	3,37	3,54	3,46	
Pelkää uusia tilanteita, asioita, ihmisiä	98	64,9 %	44	29,1 %	7	4,6 %	2	1,3 %	3,58	3,47	3,74	3,66	3,75	
Arka vieraita ihmisiä kohtaan	112	74,2 %	23	15,2 %	14	9,3 %	2	1,3 %	3,62	3,44	3,68	3,76	3,89	
Aggressiivinen vieraita ihmisiä kohtaan	145	96,0 %	5	3,3 %	0	0,0 %	1	0,7 %	3,95	3,92	3,95	3,96	4,00	
Aggressiivinen vieraita koiria kohtaan	86	57,0 %	51	33,8 %	11	7,3 %	3	2,0 %	3,46	3,30	3,26	3,58	3,43	
Aggressiivinen omassa laumassa	135	89,4 %	13	8,6 %	1	0,7 %	2	1,3 %	3,86	3,85	3,84	3,87	3,79	
Vahtii reviiriään	46	30,5 %	41	27,2 %	47	31,1 %	15	9,9 %	2,75	2,73	2,63	2,78	2,86	
Vinkuu/haukkuu ulvoa yksin	100	66,2 %	45	29,8 %	2	1,3 %	2	1,3 %	3,58	3,52	3,74	3,64	3,75	
Tuhoaa koti-irtaimistoa/ auton sisustusta (paitsi pentuaika)	123	81,5 %	24	15,9 %	2	1,3 %	0	0,0 %	3,76	3,77	4,00	3,75	3,79	
									Osioiden Ka	3,57	3,48	3,60	3,63	3,65

Taulukko 12: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset koiran käytöksestä

Terveys- ja luonnekyselyssä kysyttiin koirien käyttäytymisestä. Suurin osa koirista ei ollut koskaan tai oli harvoin käyttäytynyt taulukossa 12 esitettyjen käytösten mukaan. Aikoinaan dalmatiankoiria käytettiin vaunukoirona myös vaunujen vahtimiseen, mikä näkyy myös kyselyssä, sillä 41,1 % koirista vahtii reviiriään usein tai toistuvasti. Rotumääritelmän mukaan dalmatiankoira ei saa olla arka, epävarma, hermostunut tai aggressiivinen, kuitenkin kyselyn mukaan usein tai toistuvasti 7,9 % koirista ovat olleet hermostuneita, 5,9 % pelkäävät uusia tilanteita, asioita tai ihmisiä, 10,6 % ovat olleet arkoja vieraita ihmisiä kohtaan ja 9,3 % ovat olleet aggressiivisia vieraita koiria kohtaan.

Keskiarvojen mukaan nartut ovat käyttäytyneet pelokkaasti tai aggressiivisesti uroksia hieman vähemmän. Jalostukseen on käytetty keskiarvojen mukaan aavistuksen paremmin käyttäytyviä koiria.

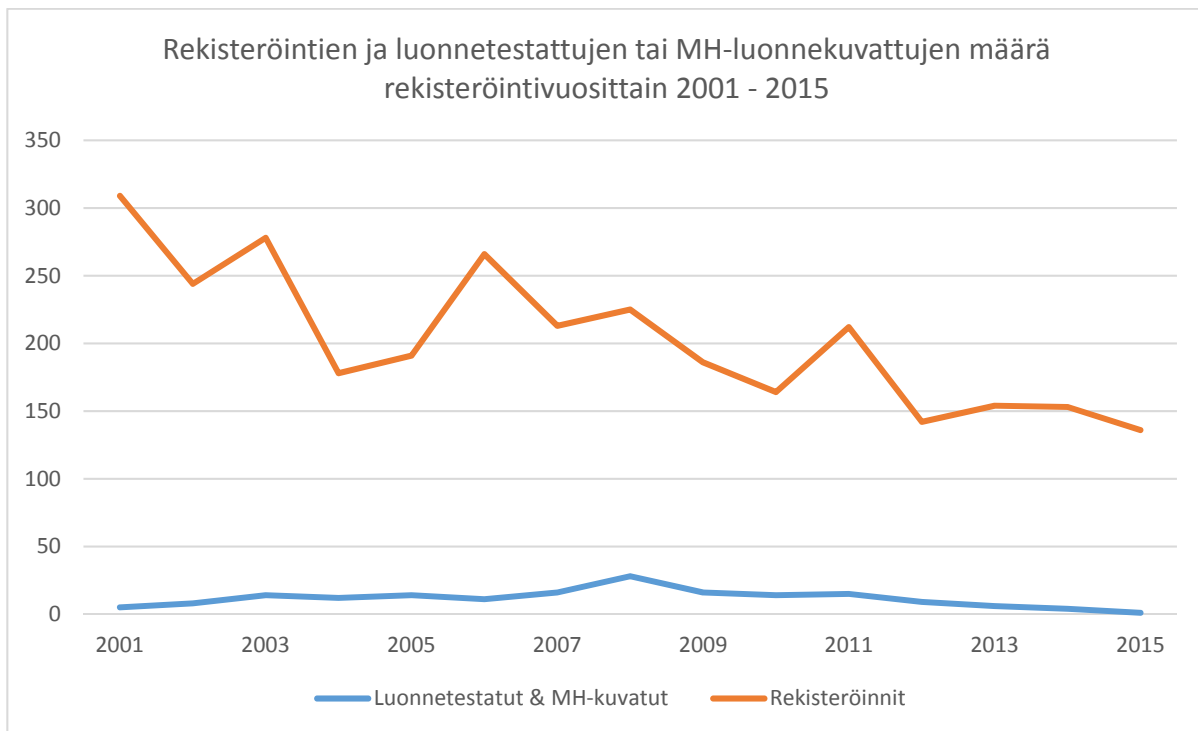
	Ei koskaan (4)		Satunnaisesti (3)		Usein (2)		Toistuvasti/ jatkuvasti (1)		Ka	Urokset Ka	Jalostukseen käytetyt urokset Ka	Nartut Ka	Jalostukseen käytetyt nartut Ka	
	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%						
Ilotulitteet	103	68,2 %	30	19,9 %	10	6,6 %	8	5,3 %	3,51	3,53	3,68	3,49	3,54	
Laukaus	111	73,5 %	27	17,9 %	10	6,6 %	2	1,3 %	3,62	3,64	3,68	3,61	3,75	
Ukkonen	112	74,2 %	28	18,5 %	8	5,3 %	3	2,0 %	3,65	3,65	3,53	3,65	3,61	
Muut epätavalliset äänet	90	59,6 %	55	36,4 %	5	3,3 %	1	0,7 %	3,55	3,45	3,53	3,62	3,64	
									Osioiden Ka	3,58	3,57	3,61	3,59	3,63

Taulukko 13: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset koiran ääniherkkyydestä

Kyselyssä kysyttiin minkä verran koirat reagoivat erilaisiin koviin ääniin. Suurin osa koirista ei koskaan reagoi tai reagoi satunnaisesti. Ilotulitteisiin usein tai toistuvasti reagoi 11,9 % koirista, ukkoseen 7,3 % ja laukauksiin 7,9 %. On kuitenkin huomioitava, että laukauksia ei normaalissa koiran elämässä kuulu kovin usein tai ei milloinkaan.

Luonnetestattujen ja MH-luonnekuvattujen määrät

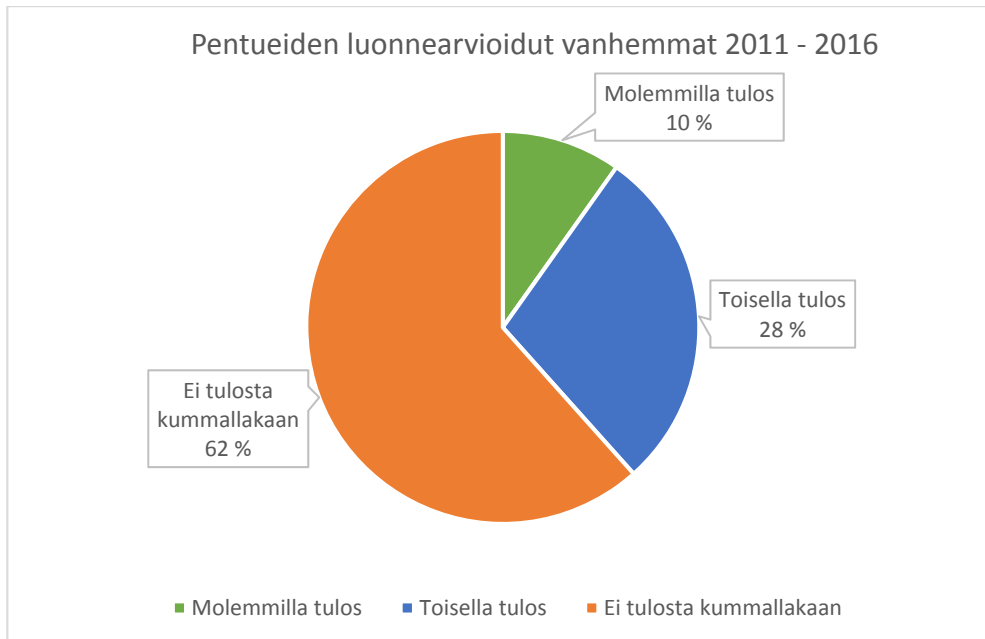
Vuosina 2001–2016 on luonnetestiin osallistunut yhteensä 150 dalmatiankoiraa, joista seitsemän koiran testi on keskeytetty. Vuodesta 2009 alkaen kaikkiaan 59 dalmatiankoiraa on osallistunut MH-luonnekuvaukseen. Näistä kahden kuvaus on keskeytetty.

Kaavio 7: Rekisteröintien ja luonnetestattujen tai MH-luonnekuvattujen määrä rekisteröintivuosittain 2001 – 2015 (Koiranet-järjestelmä 12.2.217)

Dalmatiankoirien luonteita testataan suhteellisen vähän verrattuna rekisteröintimäärään. Vuonna 2008 rekisteröidyistä 12,4 % on luonnetestattu tai MH-luonnekuvattu, mutta muuten testausmäärät ovat olleet suhteessa rekisteröinteihin alle 9 % luokkaa. Kaaviota 7 tarkasteltaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon,

että viimeiselle 7 - 9 vuodelle voi vielä tulla lisää testituloksia, sillä luonnetestiin saa osallistua 2-7 vuotiaat koirat ja MH-luonnekuvauksella ei ole yläikärajaa.

Kaavio 8: Pentueiden luonnearvioidut vanhemmat 2011 – 2016 (Koiranet-järjestelmä 12.2.2017)

Vuosina 2011 – 2016 on jalostukseen käytetty 81 urosta. Näistä vain 16:lla (19,8 %) on luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulos. Narttuja käytettiin samalla ajanjaksolla 93 kappaletta, ja näistä 22:lla (23,7 %) on joko luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulos. Jalostuskoirien osalta testaus- tai kuvausmäärien tulisi olla suuremmat, sillä nyt 78,2 %:lla siitoskoirista ei ole luonteen osalta objektiivista tietoa.

Vuosina 2011 – 2016 syntyi 112 pentuetta. Vain 11 pentueen (10 %) molemmilla vanhemmilla oli luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulos. 32 pentueessa (28 %) toisella vanhemmalla oli luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulos ja pentueita, joiden vanhemmilla kummallakaan ei ollut luonnetesti tai MH-luonnekuvaustulosta oli 69 kappaletta (62 %).

Kaavio 8 ei kuitenkaan ota huomioon sitä, onko vanhemmat luonnearvioitu ennen vai jälkeen pentueen syntymistä.

Luonnetesti

Luonnetestin tarkoitus on arvioida ja kirjata koiran käyttäytyminen tilanteessa, jossa sen hermosto joutuu rasitetuksi. Se ei ole koe eikä kilpailu. Vaikka lopputulos on pisteytetty, on tärkeämpää katsoa lomakkeesta se, mitä koirasta kerrotaan. Testin loppupistemäärä on merkitsevä vain, jos testi on rodulle valionarvon edellytys tai jos se on vähemmän kuin +75 pistettä, jolloin testin saa uusia. Seurakoiralle on tärkeää, että koira on tasapainoinen ominaisuuksiltaan. Tasapainoinen, pienellä määrällä kaikkia ominaisuuksia varustettu seurakoira on iloinen ystävä, joka turvaa mielellään laumaansa ja viihtyy sen parissa. Harrastuskoiralta voidaan kuitenkin odottaa enemmän luonteen vahvuutta ja silloin tärkeimpiä ominaisuuksia ovat hyvät hermot, toimintakyky ja tasapainossa oleva vilkkausaste eli temperamentti. Testitulosta voidaan hyödyntää

koiran luonnekuvan määrittämiseen ja koulutuskelpoisuuden arviointiin. Testitulos antaa myös viitteitä koiran jalostuskelpoisuudesta rotujärjestöille ja kasvattajille. Kennelliitto.fi

	Yhteensä tuloksia	143	68	75	35
		Kaikki	Urokset	Nartut	Jalostukseen käytetyt
1 Toimintakyky	+3 suuri	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	+2 hyvä	9,1 %	7,4 %	10,7 %	14,3 %
	+1a kohtuullinen	44,8 %	45,6 %	44,0 %	28,6 %
	+1b kohtuullisen pieni	4,2 %	5,9 %	2,7 %	2,9 %
	-1 pieni	35,0 %	35,3 %	34,7 %	37,1 %
	-2 riittämätön	7,0 %	5,9 %	8,0 %	17,1 %
	-3 toimintakyvytön	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
2 Terävyys	+3 kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	32,9 %	30,9 %	34,7 %	34,3 %
	+2 suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	4,2 %	5,9 %	2,7 %	5,7 %
	+1a pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	60,1 %	60,3 %	60,0 %	60,0 %
	+1b koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä	2,8 %	2,9 %	2,7 %	0,0 %
	-1 pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-2 kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-3 suuri jäljelle jäsin hyökkäyshaluin	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
3 Puolustushalu	+3 kohtuullinen hillitty	39,9 %	35,3 %	44,0 %	31,4 %
	+2 suuri hillitty	5,6 %	8,8 %	2,7 %	8,6 %
	+1 pieni	45,5 %	45,6 %	45,3 %	48,6 %
	-1 haluton	9,1 %	10,3 %	8,0 %	11,4 %
	-2 erittäin suuri	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-3 hillitsemätön	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
4 Taisteluhalu	+3 suuri	4,9 %	4,4 %	5,3 %	0,0 %
	+2a kohtuullinen	44,1 %	47,1 %	41,3 %	42,9 %
	+2b kohtuullisen pieni	4,2 %	1,5 %	6,7 %	5,7 %
	+1 erittäin suuri	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-1 pieni	39,2 %	41,2 %	37,3 %	42,9 %
	-2 riittämätön	7,0 %	5,9 %	8,0 %	5,7 %
	-3 haluton	0,7 %	0,0 %	1,3 %	2,9 %
5 Hermorakenne	+3 tasapainoinen ja varma	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	+2 tasapainoinen	2,1 %	2,9 %	1,3 %	0,0 %
	+1a hieman rauhaton	88,1 %	85,3 %	90,7 %	80,0 %
	+1b hermostunein pyrkimyksin	3,5 %	4,4 %	2,7 %	5,7 %
	-1 vähän hermostunut	6,3 %	7,4 %	5,3 %	14,3 %
	-2 hermostunut	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-3 erittäin hermostunut	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
6 Temperamentti	+3 vilkas	42,0 %	38,2 %	45,3 %	42,9 %
	+2 kohtuullisen vilkas	35,0 %	30,9 %	38,7 %	37,1 %
	+1 erittäin vilkas	22,4 %	29,4 %	16,0 %	20,0 %
	-1a häiritsevän vilkas	0,7 %	1,5 %	0,0 %	0,0 %
	-1b hieman välinpitämätön	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-1c impulsiivinen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-2 välinpitämätön	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
-3 apaattinen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	

7 Kovuus	+3 kohtuullisen kova	12,6 %	8,8 %	16,0 %	5,7 %
	+2 kova	0,7 %	0,0 %	1,3 %	2,9 %
	+1 hieman pehmeä	77,6 %	83,8 %	72,0 %	85,7 %
	-1 erittäin kova	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-2 pehmeä	9,1 %	7,4 %	10,7 %	5,7 %
	-3 erittäin pehmeä	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
8 Luoksepäästävyys	+3 hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	71,3 %	75,0 %	68,0 %	62,9 %
	+2 a luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen	18,9 %	13,2 %	24,0 %	25,7 %
	+2b luoksepäästävä, hieman pidättyväinen	7,0 %	8,8 %	5,3 %	8,6 %
	+1 mielitelevä	0,7 %	1,5 %	0,0 %	2,9 %
	-1a selvästi pidättyväinen, ei yritä purra	2,1 %	1,5 %	2,7 %	0,0 %
	-1b selvästi pidättyväinen, yrittää purra	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-2 hyökkäävä	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	-3 salakavala	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
9 Laukaukset	+++ laukaisuvarma	65,0 %	70,6 %	60,0 %	60,0 %
	++ laukauskokematon	28,0 %	17,6 %	37,3 %	28,6 %
	+ paukkuärtyisiä	2,1 %	2,9 %	1,3 %	2,9 %
	- laukausaltis	4,2 %	7,4 %	1,3 %	8,6 %
	--- laukausarka	0,7 %	1,5 %	0,0 %	0,0 %

Taulukko 14: Kennelliiton käyttäytymisen jalostustyöryhmän tekemä luonnetestin ihanneprofiili dalmatiankoirille ja vuosien 2001 – 2016 luonnetesti tulokset

Taulukkoon 14 on merkitty vihreällä taustavärillä ihanteellisimmat ja punaisella ei hyväksyttävät tulokset. Valkoisella pohjalla oleviin tuloksiin suhtautuminen on hyväksyttävää. Taulukkoon 14 on merkitty vuosien 2001 – 2016 luonnetesti tulosten prosenttiosuudet eri osa-aluepisteille ja myös omat prosenttiosuudet uroksille, nartuille sekä jalostukseen käytetyille koirille.

	Ihanne	Hyväksyttävä	Ei hyväksyttävä
1 Toimintakyky	49,0 %	44,1 %	7,0 %
2 Terävyys	62,9 %	32,9 %	4,2 %
3 Puolustushalu	45,5 %	49,0 %	5,6 %
4 Taisteluhalu	48,3 %	39,2 %	11,9 %
5 Hermorakenne	90,2 %	3,5 %	6,3 %
6 Temperamentti	76,9 %	22,4 %	0,7 %
7 Kovuus	77,6 %	21,7 %	0,7 %
8 Luoksepäästävyys	90,2 %	7,7 %	2,1 %
9 Laukauspelottomuus	65,0 %	28,0 %	7,0 %
Keskiarvo	67,3 %	27,6 %	5,1 %

Taulukko 15: Yhteenveto vuosien 2001 – 2016 luonnetestituloksista osa-alueittain

Testatut dalmatiankoirat eivät täysin vastaa ihanneprofiilia, sillä vain 67,3 % koirien tuloksista vastaa rodun ihannetta. Kuitenkin ei hyväksyttävien ominaisuuksien osuus on vain 5,1 %.

Toimintakyknä pidetään luonteen ominaisuutta, joka saa koiran ilman ulkopuolista pakotetta pitämään puolensa todellista tai kuviteltua vaaraa vastaan. 49,0 % dalmatiankoirista sai toimintakyvystä ihannetuloksen +1a (kohtuullinen) tai +1b (kohtuullisen pieni). 7,0 % sai tuloksen -2 (riittämätön), joka ei ole rodulle hyväksyttävää.

Terävyys on ominaisuus, joka saa koira reagoimaan aggressiivisesti sen tuntiessa itsensä uhatuksi. 62,9 % testatuista dalmatiankoirista sai ihannetta vastaavan tuloksen +1a (pieni, ilman jäljelle jäävä hyökkäyshalua) tai +1b (koira ei osoita lainkaan terävyyttä). Ei hyväksyttävän -tuloksen +2 (suuri ilman jäljelle jäävä hyökkäyshalua) sai 4,2 % testatuista.

Puolustushalulla tarkoitetaan koiran synnynnäistä taipumusta hyökkäykseen tai hyökkäysyrityksen avulla aktiivisesti puolustaa itseään, laumaansa tai reviiiriään. Ihannetuloksen +1 (pieni) sai 45,5 % ja ei hyväksyttävän -tuloksen +2 (suuri hillitty) 5,6 % testatuista dalmatiankoirista.

Taisteluhaluksi kutsutaan koiran synnynnäistä taipumusta nauttia taistelusta itsestään ilman, että se perustuisi aggressioon. Taisteluhalu on koiralle moottori, liikkeelle paneva voima ja sitä voisi kutsua myös tietynlaiseksi leikkihaluksi. Taisteluhalusta 48,3 % dalmatiankoirista sai ihannetulokset +2a (kohtuullinen) tai +2b (kohtuullisen pieni). 11,9 % koirista sai tuloksia +3 (suuri), -2 (riittämätön) ja -3 (haluton), nämä eivät ole ihanneprofiin mukaan hyväksyttäviä.

Hermorakenteella tarkoitetaan koiran synnynnäistä heikko- tai vahvahermoisuutta sen joutuessa voimakkaisiin ja vaihteleviin sisäisiin jännitystiloihin. Ihanteellisin tulos dalmatiankoirille olisi +2 (tasapainoinen) ja +1a (hieman rauhaton). 90,2 % dalmatiankoirista saivat ihanne tuloksen. -1 (vähän hermostunut) ei ole dalmatiankoirilla toivottavaa ja sen sai 6,3 % testatuista.

Temperamentilla tarkoitetaan käyttäytymisen vilkkautta, tarkkaavaisuutta sekä kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin. Suurin osa hyvin sopeutumiskykyisistä koirista on vilkkaita. Temperamentista 76,9 % dalmatiankoirista sai tulokset +3 (vilkas) ja +2(kohtuullisen vilkas). Nämä molemmat ovat rodun ihanteen mukaisia. 22,4 % dalmatiankoirista oli +1 erittäin vilkkaita. Vilkkkaus on rodulle tyyppillistä, mutta kahta erittäin vilkasta (+1) ei tulisi yhdistää keskenään.

Kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa tai olla muistamatta epämiellyttäviä kokemuksia. 77,6 % luonnetestatuista koirista sai tuloksen +1 (hieman pehmeä), mikä on rodun ihanne. Tuloksen -2 (pehmeä) sai 9,1 % testatuista. Pehmeä voi olla arjessa seurakoirana mukava, mutta kahta pehmeää ei tule yhdistää keskenään.

Luoksepäästävyydellä tarkoitetaan koiran suhtautumista vieraisiin henkilöihin. Luoksepäästävyudessa ihannetulokset olisivat +3 (hyväntahtoinen, luoksepäästävä ja avoin) sekä +2a (luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen). 90,2 % testatuista sai ihannetuloksen.

67,3 % testatuista dalmatiankoirista oli laukaisuvarmoja (+++) ja 5,1 % paukkuärtyisiä (+), laukausalttiita (-) tai laukausarkoja (---). Ääniherkkyys voi pahimmillaan vaikuttaa koiran jokapäiväiseen elämään erittäin negatiivisesti. Laukausarkaa koira siitokseen käytettäessä tulisi harkita sen muut ominaisuudet ja päätyä jalostuskäyttöön vain, jos koiralla on muuta erityistä annettavaa rodulle. Parituskumppanin tulee olla laukaisuvarma.

MH-luonnekuvaus

MH-luonnekuvauksessa koira käy läpi kymmenen eri testiosiota, jossa kuvataan koiran 31 eri käyttäytymisreaktiota. Luonnekuvauksen aikana kaksi kuvaajaa tarkastelevat koiran luonteenominaisuuksia kuten leikkisyyttä, pelkoa, saalisviettiä ja sosiaalisuutta. Jokainen ärsytilanne aloitetaan samalla tavalla kaikille koirille. Koiran osoittaessa

vähäistä kiinnostusta tai se ei kiinnostu ollenkaan, ei osiota tehdä erilaiseksi tai kiinnostavammaksi koiran aktivoimiseksi. Koiran käsittely ja ärsytystilanteet ovat jokaiselle voimakkuudeltaan ja järjestelyiltään samanlaiset. Osiot päätetään siten, ettei siitä koidu koiralle uutta ärsytystilannetta. Ajalla on suuri merkitys koiran palautumiselle ja siksi eri toimenpiteet suoritetaan tietyin aikavälein.

Kennelliitto.fi

Seuraavassa taulukossa on esitetty dalmatiankoirien MH-luonnekuvaustulokset vuosilta 2009 – 2016. Rodun ihanneprofiilia vastaavat tulokset on merkitty taulukkoon vihreällä pohjalla. Eniten tuloksia saaneet arvosanat on taulukossa alleviivattu.

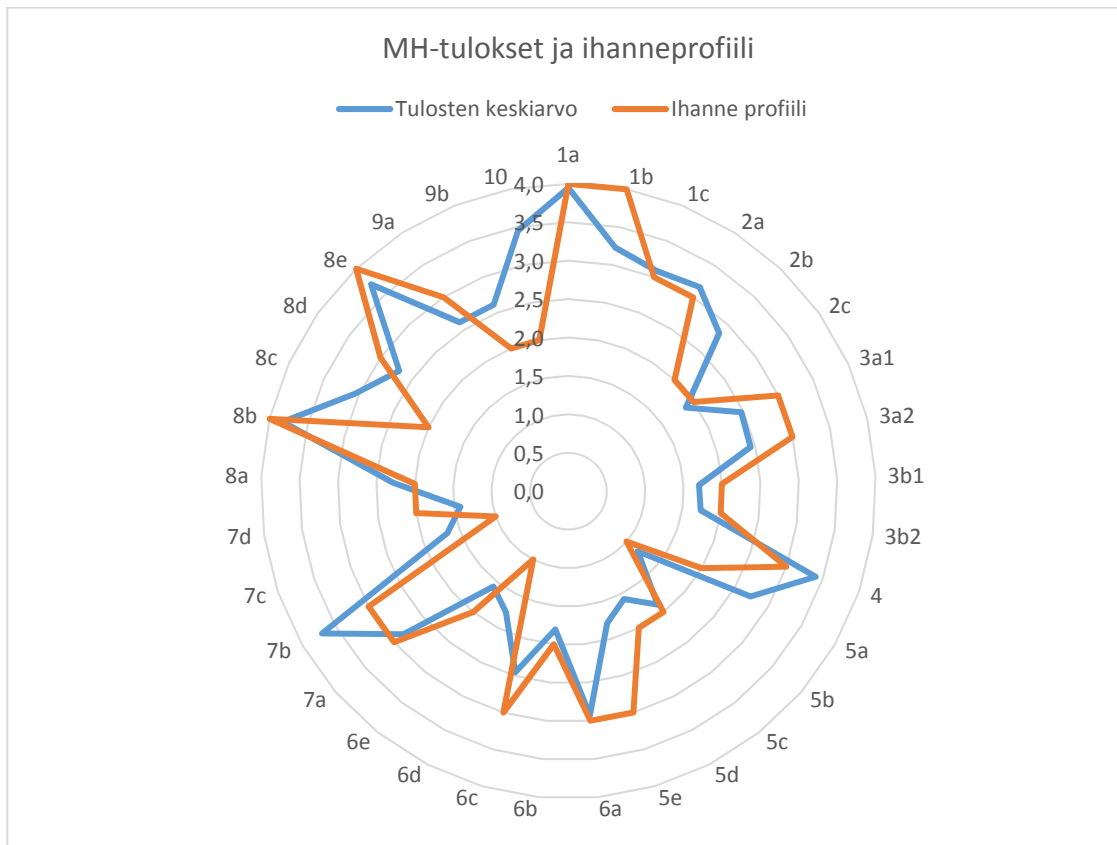
1. KONTAKTI	1	2	3	4	5
a. tervehtiminen	Torjuu kontaktia, murisee tai yrittää purra 0/57 (0,0 %)	Välttää kontaktia, väistää 1/57 (1,8 %)	Hyväksyy kontaktin vastaamatta siihen, ei väistä 2/57 (3,5 %)	Ottaa itse kontaktia tai vastaa siihen 53/57 (93,0%)	Mielistelevä kontaktinotossa, hyppii, vinkuu, haukkuu, jne. 1/57 (1,8 %)
b. yhteistyö	Ei lähden vieraan ihmisen mukaan / Ei kokeilla 2/57 (3,5 %)	Lähtee mukaan haluttomasti 4/57 (7,0 %)	Lähtee mukaan, mutta ei ole kiinnostunut TO:sta 30/57 (52,6 %)	Lähtee mukaan halukkaasti, kiinnostuu TO:sta 21/57 (36,8 %)	Lähtee mukaan hyvin innokkaasti, erittäin kiinnostunut TO:sta 0/57 (0,0 %)
c. käsittely	Torjuu murisemalla ja / tai yrittää purra 1/57 (1,8 %)	Väistää tai hakee tukea ohjaajasta 15/57 (26,3 %)	Hyväksyy käsittelyn 19/57 (33,3 %)	Hyväksyy ja ottaa kontaktia 22/57 (38,6 %)	Hyväksyy ja vastaa liioitellulla kontaktilla 0/57 (0,0 %)
2. LEIKKI 1	1	2	3	4	5
a. leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta 5/57 (8,8 %)	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta 8/57 (14,0 %)	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy / vähenee 22/57 (38,6 %)	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen 17/57 (29,8 %)	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen 5/57 (8,8 %)
b. tarttuminen	Ei tartu esineeseen 6/57 (10,5 %)	Ei tartu, nuuskii esinettä 18/57 (31,6 %)	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla 17/57 (29,8 %)	Tarttuu heti koko suulla 11/57 (19,3 %)	Tarttuu heti, nappaa esineenvauhdistista 5/57 (8,8 %)
c. puruote ja taisteluhalu	Ei tartu esineeseen 32/57 (56,1 %)	Tarttuu viiveellä - irrottaa / pitää, ei vedä vastaan 4/57 (7,0 %)	Tarttuu, vetää vastaan, mutta irrottaa ja tarttuu uudestaan / Korjailee otetta 18/57 (31,6 %)	Tarttuu heti koko suulla, vetää vastaan kunnes TO irrottaa 2/57 (3,5 %)	Tarttuu heti koko suulla, vetää, tempoo, ravistaa - kunnes TO irrottaa 1/57 (1,8 %)
3. TAKAA-AJO	1	2	3	4	5
a. 1. kerta	Ei aloita 23/57 (40,4 %)	Aloittaa, mutta keskeyttää 4/57 (7,0 %)	Aloittaa etenemisen hitaasti, voi lisätä vauhtia, seuraa koko matkan saalista 11/57 (19,3 %)	Aloittaa kovalla vauhdilla päämäärähakuisesti, pysähtyy saaliille 18/57 (31,6 %)	Aloittaa heti kovalla vauhdilla juosten saaliin ohi, voi kääntyä saaliille 1/57 (1,8 %)
a. 2. kerta	Ei aloita 27/57 (47,4 %)	Aloittaa, mutta keskeyttää 3/57 (5,3 %)	Aloittaa etenemisen hitaasti, voi lisätä vauhtia, seuraa koko matkan saalista 5/57 (8,8 %)	Aloittaa kovalla vauhdilla päämäärähakuisesti, pysähtyy saaliille 19/57 (33,3 %)	Aloittaa heti kovalla vauhdilla juosten saaliin ohi, voi kääntyä saaliille 3/57 (5,3 %)
3. TARTTUMINEN	1	2	3	4	5
b. 1. kerta	Ei kiinnostu saaliista / Ei juokse perään 30/57 (52,6 %)	Ei tartu, nuuskii saalista 20/57 (35,1 %)	Tarttuu saaliiseen epäroiden tai viiveellä 4/57 (7,0 %)	Tarttuu heti saaliiseen, mutta irrottaa 0/57 (0,0 %)	Tarttuu heti saaliiseen, pitää sitä suussaan vähintään 3 sekuntia 3/57 (5,3 %)

b. 2. kerta	Ei kiinnostu saaliista / Ei juokse perään <u>38/57 (66,7 %)</u>	Ei tartu, nuuskii saaliista 8/57 (14,0 %)	Tarttuu saaliiseen epäröiden tai viiveellä 4/57 (7,0 %)	Tarttuu heti saaliiseen, mutta irrottaa 2/57 (3,5 %)	Tarttuu heti saaliiseen, pitää sitä suussaan vähintään 3 sekuntia 5/57 (8,8 %)
4. AKTIVITEETTITASO	1	2	3	4	5
	Tarkkailematon, kiinnostumaton, passiivinen 0/57 (0,0 %)	Tarkkailevainen, rauhallinen, voi istua, seistä tai maata 8/57 (14,0 %)	Tarkkailevainen ja enimmäkseen rauhallinen, yksittäisiä toimintoja 21/57 (36,8 %)	Tarkkailevainen, toiminnot tai rauhattomuus lisääntyy vähitellen <u>25/57 (43,9 %)</u>	Toiminnot vaihtelevat nopeasti osion aikana / Rauhaton koko ajan 3/57 (5,3 %)
5. ETÄLEIKKI	1	2	3	4	5
a. kiinnostus	Ei kiinnostu avustajasta 4/57 (7,0 %)	Tarkkailee avustajaa, välillä taukoja 16/57 (28,1 %)	Kiinnostunut avustajasta, seuraa ilman taukoja <u>30/57 (52,6 %)</u>	Kiinnostunut avustajasta, yksittäisiä lähtöyrityksiä 5/57 (8,8 %)	Erittäin kiinnostunut avustajasta, toistuvia lähtöyrityksiä 2/57 (3,5 %)
b. uhka/ aggressio	Ei osoita uhkauseleitä 50/57 (87,7 %)	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensimmäisessä osassa 5/57 (8,8 %)	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensimmäisessä ja toisessa osassa 1/57 (1,8 %)	Osoittaa useampia uhkaus-eleitä osion ensimmäisessä osassa 0/57 (0,0 %)	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensimmäisessä ja toisessa osassa 1/57 (1,8 %)
c. uteliaisuus	Ei saavu avustajan luo <u>35/57 (61,4 %)</u>	Saapuu linjalle aktiivisen avustajan luo 8/57 (14,0 %)	Saapuu piilossa olevan puhuvan avustajan luo 4/57 (7,0 %)	Saapuu avustajan luo epäröiden tai viiveellä 6/57 (10,5 %)	Saapuu avustajan luo suoraan ilman apua 4/57 (7,0 %)
d. leikkihalua	Ei osoita kiinnostusta <u>38/57 (66,7 %)</u>	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta 13/57 (22,8 %)	Leikkii - voi tarttua varovasti, mutta ei vedä 1/57 (1,8 %)	Tarttuu, vetää vastaan, voi irrottaa ja tarttua uudelleen 2/57 (3,5 %)	Tarttuu, vetää vastaan, ei irrota 3/57 (5,3 %)
e. yhteistyö	Ei osoita kiinnostusta <u>39/57 (68,4 %)</u>	Kiinnostuu, mutta keskeyttää 1/57 (1,8 %)	On kiinnostunut leikkivästä avustajasta 12/57 (21,1 %)	Kiinnostunut leikkivästä sekä passiivisesta avustajasta 0/57 (0,0 %)	Houkuttelee myös passiivista avustajaa leikkimään 5/57 (8,8 %)
6. YLLÄTYS	1	2	3	4	5
a. pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti 3/57 (5,3 %)	Kyykistyy ja pysähtyy 5/57 (8,8 %)	Väistää kääntämättä pois katsettaan haalarista <u>44/57 (77,2 %)</u>	Pakenee enintään 5 metriä 3/57 (5,3 %)	Pakenee enemmän kuin 5 metriä 2/57 (3,5 %)
b. puolustus/ aggressio	Ei osoita uhkauseleitä <u>27/57 (47,4 %)</u>	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä 18/57 (31,6 %)	Osoittaa useita uhkauseleitä 8/57 (14,0 %)	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä 4/57 (7,0 %)	Osoittaa useita uhkauseleitä ja hyökkäyksiä, voi purra 0/57 (0,0 %)
c. uteliaisuus	Menee haalarin luo, kun se on laskettu maahan / Ei mene ajoissa 11/57 (19,3 %)	Menee haalarin luo, kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa <u>25/57 (43,9 %)</u>	Menee haalarin luo, kun ohjaaja seisoo sen edessä 9/57 (15,8 %)	Menee haalarin luo, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin 8/57 (14,0 %)	Menee haalarin luo ilman ohjaajan apua 4/57 (7,0 %)
d. jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihtelua tai väistämistä <u>35/57 (61,4 %)</u>	Pieni niaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla 8/57 (14,0 %)	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen 7/57 (12,3 %)	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla 6/57 (10,5 %)	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla 1/57 (1,8 %)
e. jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta haalariin <u>32/57 (56,1 %)</u>	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria yhdellä ohituskerralla 17/57 (29,8 %)	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria vähintään kahdella ohituskerralla 8/57 (14,0 %)	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee 0/57 (0,0 %)	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa vähintään kahdella ohituskerralla 0/57 (0,0 %)

7. ÄÄNIHERKKYYS	1	2	3	4	5
a. pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti 8/57 (14,0 %)	Kyykistyy ja pysähtyy 2/57 (3,5 %)	Väistää kääntämättä pois katsettaan 41/57 (71,9 %)	Pakenee enintään 5 metriä 3/57 (5,3 %)	Pakenee enemmän kuin 5 metriä 3/57 (5,3 %)
b. uteliaisuus	Ei mene katsomaan 10/57 (17,5 %)	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa 8/57 (17,0 %)	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja seisoo sen vieressä 2/57 (3,5 %)	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja on edennyt puoliväliin 6/57 (10,5 %)	Menee räminälaitteen luo ilman apua 31/57 (54,4 %)
c. jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihteluita tai väistämistä 37/57 (64,9 %)	Pieni niiaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla 5/57 (8,8 %)	Pieni niiaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen 12/57 (21,1 %)	Niius tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla 3/57 (5,3 %)	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla 0/57 (0,0 %)
d. jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta räminälaitetta kohtaan 39/57 (68,4 %)	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta yhdellä ohituskerralla 12/57 (21,1 %)	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta vähintään kahdella ohituskerralla 6/57 (10,5 %)	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee 0/57 (0,0 %)	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa vähintään kahdella ohituskerralla 0/57 (0,0 %)
8. AAVEET	1	2	3	4	5
a. puolustus/ aggressio	Ei osoita uhkaseleitä 12/57 (21,1 %)	Osoittaa yksittäisiä uhkaseleitä 24/57 (42,1 %)	Osoittaa useita uhkaseleitä 15/57 (26,3 %)	Osoittaa useita uhkaseleitä ja muutamia hyökkäyksiä 5/57 (8,8 %)	Osoittaa uhkaseleitä ja useampia hyökkäyksiä 1/57 (1,8 %)
b. tarkkaavaisuus	Yksittäisiä vilkaisuja, ja sen jälkeen ei kiinnostusta / Ei kiinnostu lainkaan 2/57 (3,5 %)	Katselee aaveita silloin tällöin 2/57 (3,5 %)	Tarkkailee aaveita, pitkiä taukoja, kumpaakin puolet ajasta tai koko ajan toista 14/57 (24,6 %)	Tarkkailee aaveita, lyhyitä taukoja 25/57 (43,9 %)	Tarkkailee molempia aaveita koko osion ajan 14/57 (24,6 %)
c. pelko	On ohjaajan edessä tai sivulla 14/57 (24,6 %)	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, pientä välimatkanottoa 9/57 (15,8 %)	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, vaihtelee paon ja kontrollin välillä 9/57 (15,8 %)	On enimmäkseen ohjaajan takana, vaihtelee paon ja kontrollin välillä 10/57 (17,5 %)	Peruuttaa enemmän kuin taluttimen mitan tai lähtee paikalta / Pakenee 15/57 (26,3 %)
d. uteliaisuus	Menee katsomaan, kun ohjaaja on ottanut avustajalta hupun pois / Ei mene ajoissa 14/57 (24,6 %)	Menee katsomaan, kun ohjaaja puhuu avustajan kanssa ja houkuttelee koiraa 11/57 (19,3 %)	Menee katsomaan, kun ohjaaja seisoo avustajan vieressä 15/57 (26,3 %)	Menee katsomaan, kun ohjaaja on edennyt puoleenväliin 12/57 (21,1 %)	Menee katsomaan ilman apua 5/57 (8,8 %)
e. kontaktinotto aaveeseen	Torjuu kontaktia / Ei mene ajoissa 4/57 (7,0 %)	Hyväksyy avustajan tarjoaman kontaktin, mutta ei vastaa siihen 1/57 (1,8 %)	Vastaa avustajan tarjoamaan kontaktiin 3/57 (5,3 %)	Ottaa itse kontaktia avustajaan 48/57 (84,2 %)	Innostunutta kontaktinottoa avustajaan, esim. hyppii tai vinkuu 1/57 (1,8 %)
9. LEIKKI 2	1	2	3	4	5
a. leikkihalua	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta 18/57 (31,6 %)	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta 5/57 (8,8 %)	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy / vähenee 18/57 (31,6 %)	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen 13/57 (22,8 %)	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen 3/57 (5,3 %)
b. tarttuminen	Ei tartu esineeseen 19/57 (33,3 %)	Ei tartu, nuuskii esinettä 6/57 (10,5 %)	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla 15/57 (26,3 %)	Tarttuu heti koko suulla 12/57 (21,1 %)	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista 5/57 (8,8 %)

10. AMPUMINEN	1	2	3	4	5
	Ei häiriinny, havaitsee nopeasti ja sen jälkeen täysin välinpitämätön 6/57 (10,5 %)	Häiritsevyyttä lisääntyy leikin / passiivisuuden aikana, sen jälkeen välinpitämätön 6/57 (10,5 %)	Kiinnostuu laukauksista, yleisöstä tms, mutta palaa leikkiin / passiivisuuteen 15/57 (26,3 %)	Keskeyttää leikin / passiivisuuden, lukkiutuu yleisöä, laukauksia tms kohden, ei palaa leikkiin / passiivisuuteen 16/57 (28,1 %)	Häiriintynyt, pelokas / Yrittää paeta / Ohjaaja luopuu ampumisesta 14/57 (24,6 %)

Taulukko 16: Kennelliiton MH-työryhmän tekemä MH-ihanneprofiili dalmatiankoirille ja MH-kuvaustulokset prosenttiosuuksin.

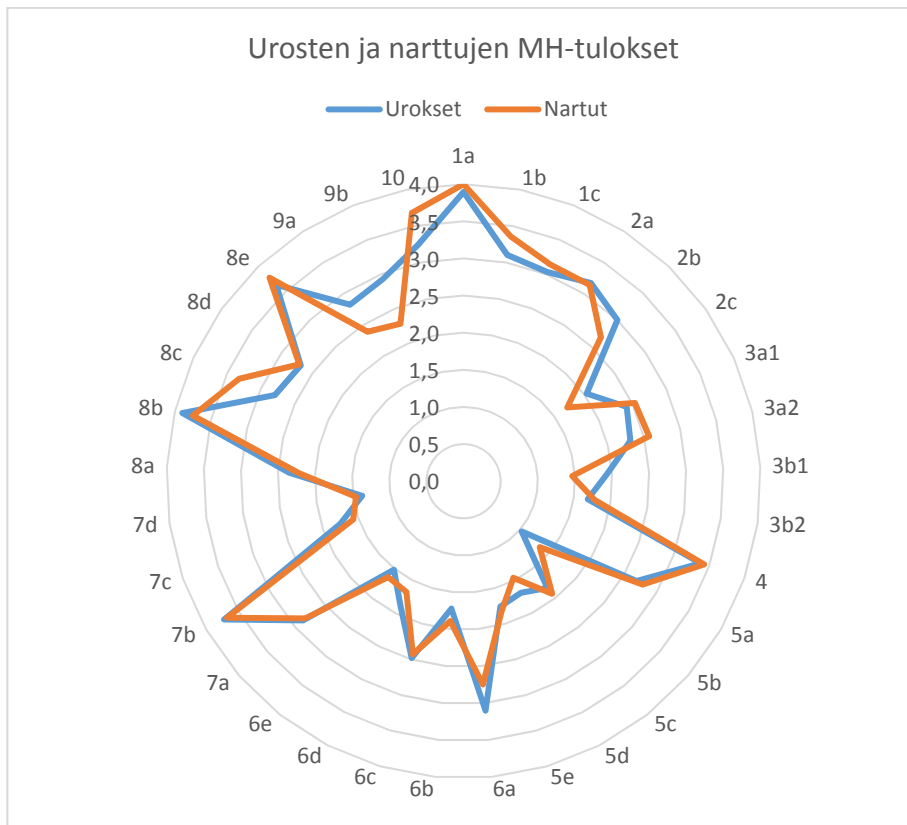

Kaavio 9: Dalmatiankoirien MH-tulosten keskiarvon ja rodun ihanneprofiilin vertailu

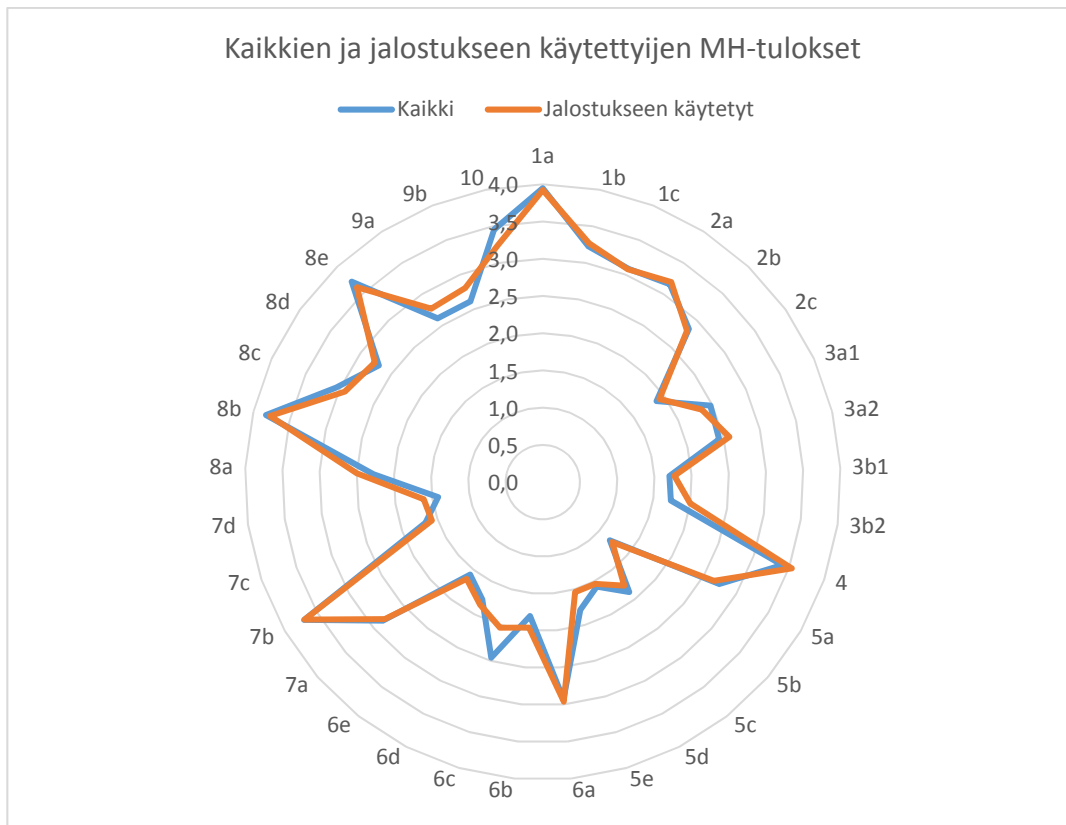
Eniten dalmatiankoirien MH-tulosten keskiarvo eroaa rodun ihanneprofiilista osioissa 5e, 8c ja 10. Osiossa 5, etäleikki kuvataan koiran kykyä yhteistyöhön vieraan ihmisen kanssa välimatkan päässä ohjaajastaan, kiinnostuuko koira vieraasta ja ensin hieman epämääräiseltä vaikuttavasta, mutta myöhemmin leikkiin kutsuvasta ihmisestä. Osion kohdassa 5e, yhteistyö arvioidaan koiran aktiivisuutta etäleikkijän kanssa. Tässä kohdassa suurin osa (68,4 %) dalmatiankoirista ei osoittanut kiinnostusta etäleikkijään sen sijaan, että olisi ihanneprofiilin mukaan ollut kiinnostunut leikkivästä avustajasta.

Osiossa 8, aaveet kuvataan koiran reaktioita, kun uhkaavasti liikkuvat koiran näkökulmasta tuntemattomat kohteet lähestyivät hitaasti edestäpäin kohti koira. Osion kohdassa 8c, pelko, arvioidaan pelkääkö koira ja missä se seisoo. Tässä kohdassa oli tulosten määrissä hyvin paljon hajontaa ja jokainen arvosana sai 9 - 15 tulosta. 26,3 % kuvatuista dalmatiankoirista peruutti enemmän kuin taluttimen mitan tai pakeni / lähti paikalta. Ihannearvosanan sai 15,8 % koirista. Ne olivat enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivuilla ja ottivat pientä välimatkaa.

Osiossa 10, ampuminen kuvataan koiran reaktioita ja käyttäytymistä laukausten yhteydessä. Arvio koiran käyttäytymisestä laukausten aikana kuvaa koiran reaktioita, ei koiran pelon määrää – vain arvosana 5 kuvaa koiran pelkoa. Sen sai 24,6 % dalmatiankoirista. Profiilin mukaan ihannetulos olisi arvosana 2, jossa koiran häiritsevyyttä lisäytyy leikin tai passiivisuuden aikana, mutta koira on kuitenkin sen jälkeen välinpitämätön. Ihannearvosanan sai vain 10,5 %. Suurin osa tuloksista jakaantuu arvosanojen 3 - 5 kesken.

Kaavio 10: Urosten ja narttujen MH-tulosten keskiarvon vertailu.

Kaavio 11: Kaikkien dalmatiankoirien ja jalostukseen käytettyjen MH-tulosten keskiarvojen vertailu

Urosten, narttujen tai jalostukseen käytettyjen dalmatiankoirien keskiarvojen välillä ei ollut suuria eroja.

Näyttelyt

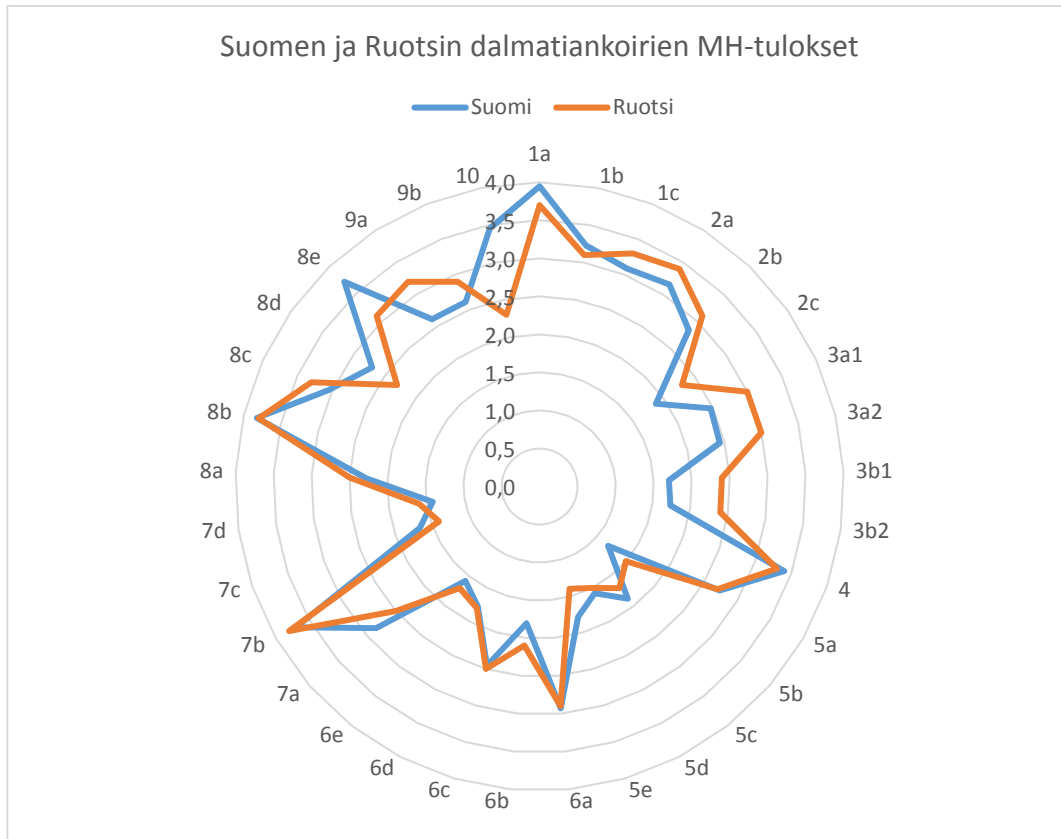
Vuosien 2013 – 2015 näyttelyistä yhdistyksellemme oli toimitettu 4 111 arvostelua. 14 arvostelussa oli merkitty kohta suhtautuminen tuomariin – väistää ja kahden koiran arvostelussa oli merkitty vihainen.

Ulkomaat

Norjassa tehtiin luonne- ja terveystarkastus vuosilta 2003 – 2012 ja siihen osallistui 399 dalmatiankoiraa. Kyselyn mukaan 89 % vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä koiransa perusluonteeseen. Suurin osa koirista koettiin kontaktihakuisina, iloisina ja helposti oppivina, mikä vastaa hyvin rotumääritelmän luonnekuvausta. Rotumääritelmän mukaan dalmatiankoira ei saa olla epävarma, mutta 37 % koirista luonnehdittiin epävarmoiksi joissakin tilanteissa. Noin 14 % prosenttia koirista näyttivät aggressiivisia signaaleita usein tai hyvin usein toisia koiria kohtaan kävellessään remmissä. Dalmatiankoiran vaunujen vahtikoiran menneisyys näkyy kyselyssä, sillä 51 %:lla vastanneiden koirista on taipumus haukkua ovikellolle ja 31 %:lla haukkua usein tai aina kun joku kävelee talon tai aitauksen ohi. Rotumääritelmän mukaan dalmatiankoiralla on selvä ajovietti, mutta vain 17 % koirista halusi jahdata usein tai aina villieläimiä, 34 % kissoja. Noin 95 % dalmatiankoirista olivat hyvin vapautuneita kotonaan.

Verrattaessa Suomen ja Norjan luonnekyselyiden vastauksia keskenään, sen verran kun kysymykset ovat verrattavissa ne vastaavat hyvin pitkälti toisiaan. Molemmissa maissa suurin osa koirista oli iloisia, kontaktihakuisia ja helposti oppivia ja hieman alle puolet koirista vahtivat reviiriään usein tai toistuvasti.

Vuosina 2007 – 2016 193 dalmatiankoiraa on osallistunut MH-luonnekuvaukseen Ruotsissa

Kaavio 12: Suomalaisen ja ruotsalaisten dalmatiankoirien MH-tulosten keskiarvon vertailu

Suomalaisten ja ruotsalaisten dalmatiankoirien tulosten keskiarvot vastasivat hyvin pitkälti toisiaan. Muutamassa kohdassa voi kaaviossa 12 kuitenkin nähdä eroavaisuuksia.

Osiossa 3, takaa-ajo pyritään selvittämään koiran halua ajaa takaa (3a) loittonevaa kohdetta, saalista ja tarttua (3b) siihen. Suomalaisten ja ruotsalaisten dalmatiankoirien keskiarvot poikkeavat tässä osiossa toisistaan 0,7 - 0,5 arvosanaa. Suomalaiset koirat ovat olleet osiossa ruotsalaisia passiivisempia.

Osiossa 8e, kontaktin otto aaveeseen, suomalaiset dalmatiankoirat ottivat reippaammin kontaktia avustajaan kuin ruotsalaiset. Keskiarvon erotus oli 0,6.

Osiossa 10, ampuminen suomalaisten ja ruotsalaisten dalmatiankoirien keskiarvojen erotus oli 1,2. Suomalaiset dalmatiankoirat reagoivat voimakkaammin laukauksiin kuin ruotsalaiset.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Dalmatiankoira on puhtaasti seurakoira, eikä siltä rotumääritelmässä edellytetä varsinaisia käyttöominaisuuksia. Valionarvon saavuttamiseen riittävät näyttelystä hankitut tulokset, luonnetestiä tai koetuloksia ei tarvita. Alkuperältään dalmatiankoira on vaunukoira, jonka tehtäviin on kuulunut juosta pitkiä matkoja vaunujen mukana ja vierellä, mikä asettaa vaatimuksia terveelle rakenteelle ja liikkumiselle. Se on myös vartioinut isäntiensä omaisuutta, ja rodussa esiintyvä vahtimistaipumus on todennäköisesti peräisin noilta ajoilta. Dalmatiankoiran vahtimistaipumus ei ilmene aggressiivisena käytöksenä ihmisiä kohtaan, vaan moni dalmatiankoira oppii helposti ilmoittamaan kotiväelle esim. ovikellon soiton tai ne

saattavat tarkkailla hyvin valppaina kotipihansa ympäristöä ja ilmoittaa äänellä ohikulkijoista, vaikka niillä ei ole muuten kotioloissa tapana haukkua ilman erityistä syytä.

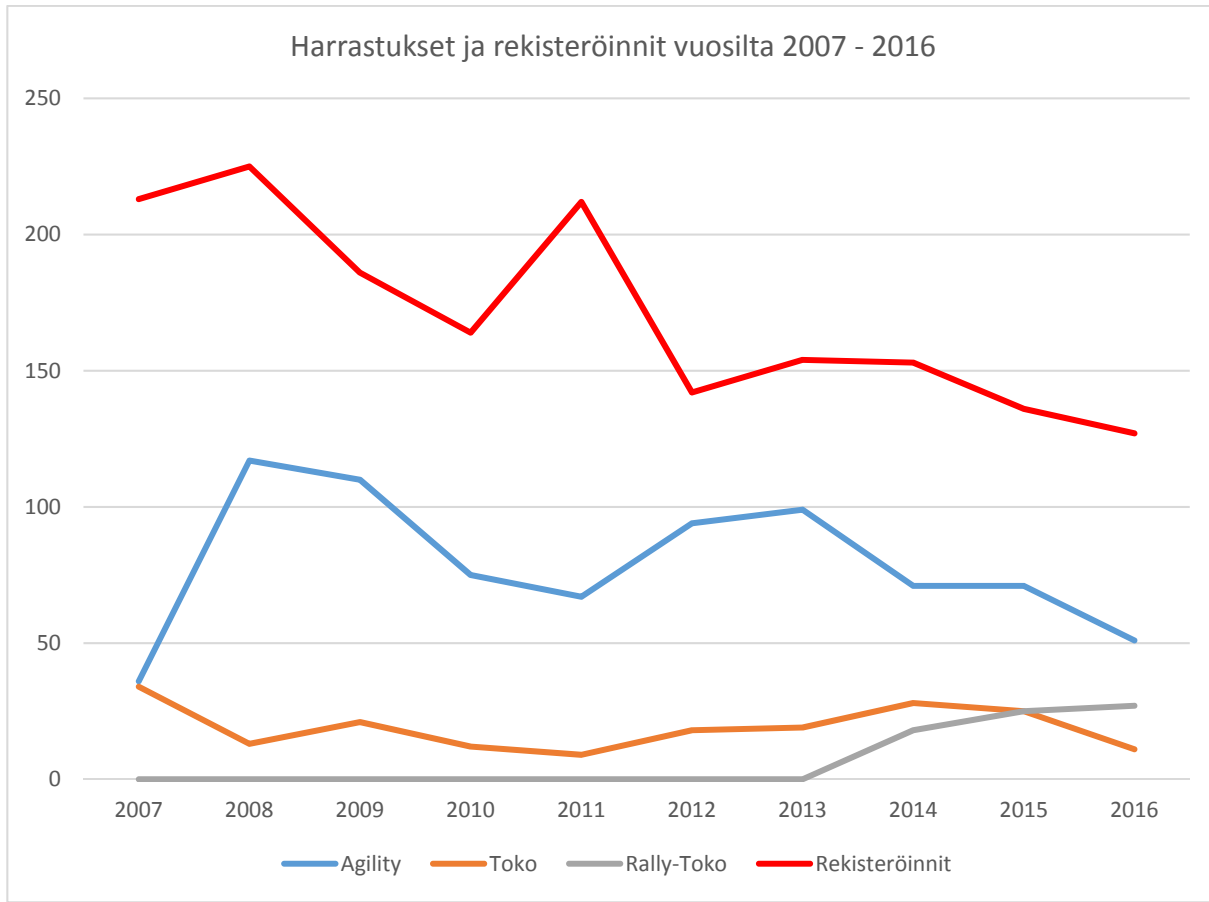
Rotumääritelmässä dalmatiankoiran sanotaan olevan metsästys-, seura- ja perhekoira ja sen sanotaan omaavan selvän ajovietin. Dalmatiankoiria ei ole Suomessa perinteisesti käytetty metsästykseseen, eikä useimmilla dalmatiankoirilla näytä olevan minkäänlaista kiinnostusta riistaan. Jotkut yksilöt saattavat nauttia liikkuvan eläimen jahtaamisesta, mutta tyyppillisesti ne eivät ole kovin kiinnostuneita eläimien jäljestämisestä tai jahtaamisesta.

Harrastaminen dalmatiankoirien kanssa on ollut viime vuosina monipuolista. Lajien tulokset eivät kuitenkaan anna todellista kuvaa harrastamisesta, sillä useat koirakot eivät kilpaile harrastamisessaan lajeissa. Näyttelyt ovat olleet suosituin koemuoto, eivätkä muut lajit yllä sen lähellekään sen tasoa tulostamäärissä. Agility on suosiossa toisena ja rally-toko kolmantena. Dalmatiankoirat saivat palveluskoiraoikeudet vuonna 2008 ja joitain yksittäisiä koesuorituksia on sen jälkeen tullut. Pelastuskoiratoimintaan on osallistunut dalmatiankoiria jo pitkään, mutta kokeisiin osallistuneiden määrät ovat olleet pieniä. Palveluskoirakoeoikeuksien saamisen jälkeen myös muutama yksittäinen koira on osallistunut PK-kokeisiin.

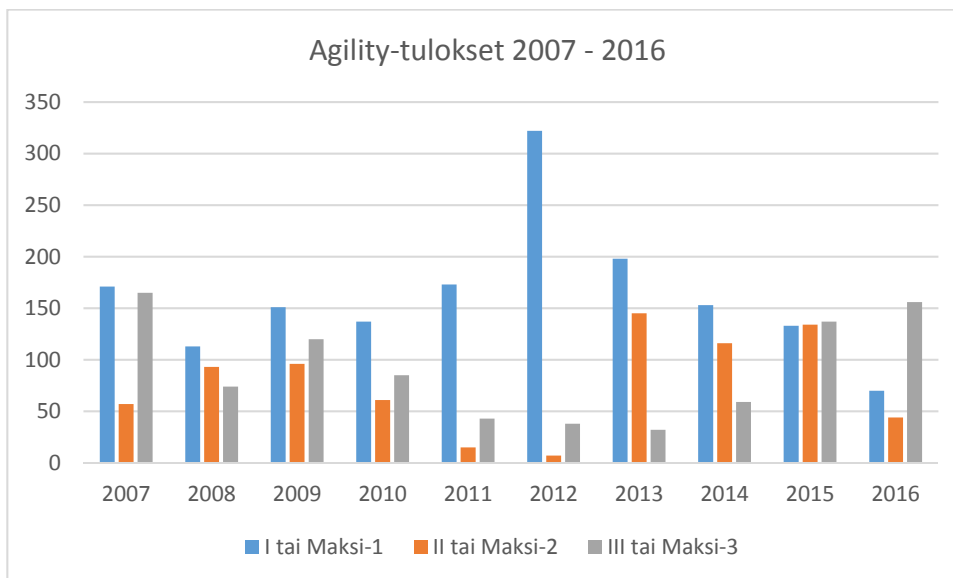
Laji		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Agility	Koirat	36	117	110	75	67	94	99	71	71	51
	Tulokset	393	341	367	283	231	368	375	328	404	270
Toko	Koirat	34	13	21	12	9	18	19	28	25	11
	Tulokset	54	16	28	18	11	26	28	47	35	18
Rally-Toko	Koirat	0	0	0	0	0	0	0	18	25	27
	Tulokset	0	0	0	0	0	0	0	31	54	58
Koiratanssi	Koirat	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2
	Tulokset	0	0	0	0	0	0	1	0	1	3
BH	Koirat	4	7	3	4	2	2	8	2	2	1
	Tulokset	4	7	3	4	2	2	10	2	2	1
Mejä	Koirat	0	0	0	0	1	0	0	0	2	6
	Tulokset	0	0	0	0	1	0	0	0	3	7
Palveluskoirakoe	Koirat	0	1	5	5	2	3	3	3	4	3
	Tulokset	0	1	7	7	2	5	4	3	5	6
Pelastuskoirakoe	Koirat	1	3	3	0	1	3	4	3	1	4
	Tulokset	3	5	3	0	4	4	5	3	2	5
Valjakkohiihto	Koirat	0	0	0	1	2	0	0	0	1	0
	Tulokset	0	0	0	1	2	0	0	0	1	0

Taulukko 17: Dalmatiankoirien harrastus- ja tulostamäärät vuosina 2007 – 2016

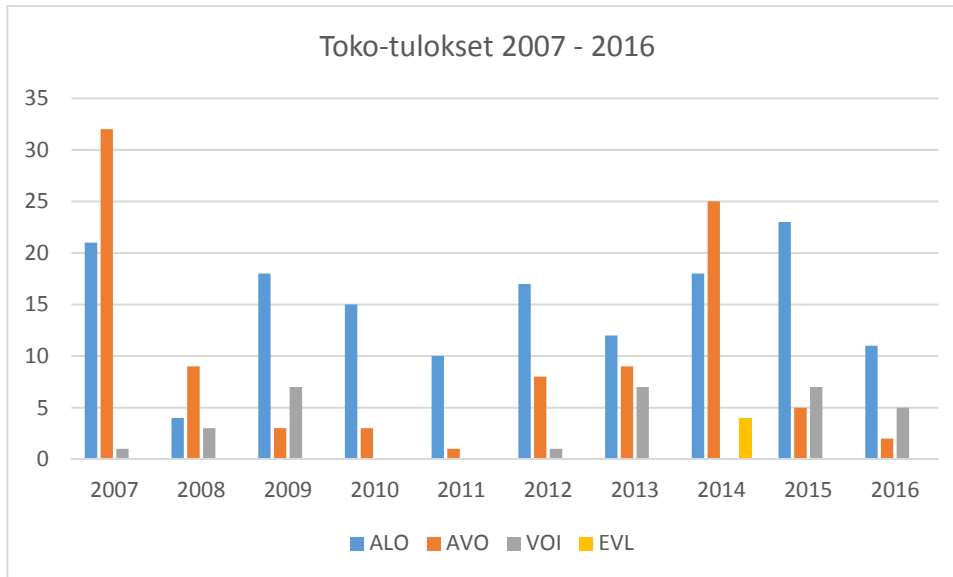

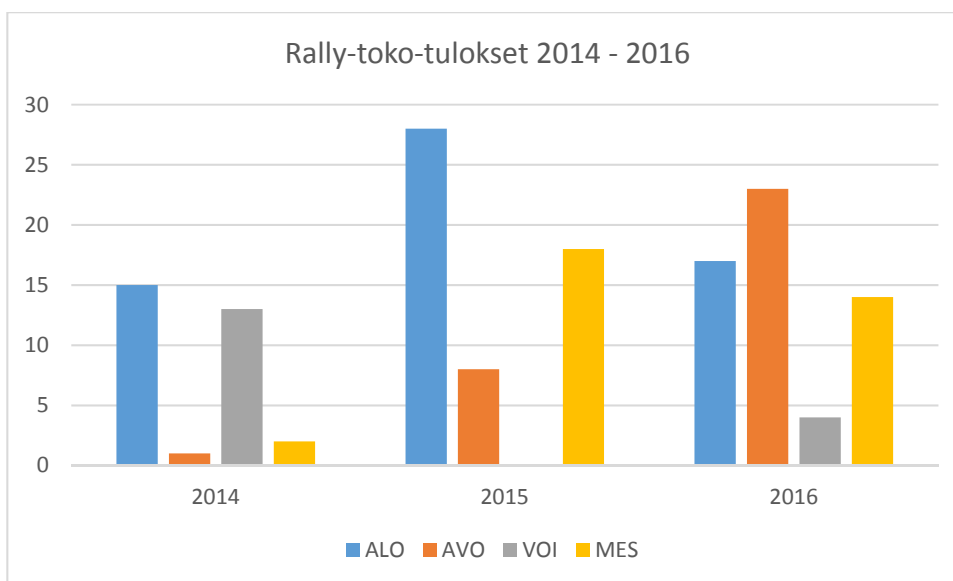
Kaavio 13: Kolmen eniten harrastetun lajin harrastusmäärät suhteessa vuosittaisiin dalmatiankoirien rekisteröintimääriin 2007 – 2016

Kaavio 14: Eri agility-tulosten määrä vuosilta 2007 – 2016

Kaavio 15: Eri toko-tulosten määrä vuosilta 2007 – 2016

Kaavio 16: Eri rally-toko-tulosten määrä vuosilta 2014 – 2016

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Kotioloissa dalmatiankoirat ovat yleensä hyvin sosiaalisia ihmisten suhteen ja viihtyvät hyvin suuremmassakin koiralaumassa. Dalmatiankoirat tulevat yleensä hyvin toimeen omassa koiralaumassa, kunhan samaa sukupuolta olevilla koirilla on riittävä ikäero. Nartut eivät ole kovin tarkkoja laumajärjestyksestä, mutta niillä olisi hyvä olla vähintään parin vuoden ikäero, jotta vanhempi koira olisi ehtinyt aikuistua ja saada hyvän arkitottelevaisuuskasvatuksen ennen toisen koiran ottamista. Urosten keskinäisten valtataisteluiden välttämiseksi on vielä tärkeämpää, ettei ota kahta hyvin saman ikäistä urosta samaan talouteen, vaan niiden ikäeron on oltava riittävän suuri. Kuitenkin koirat ovat yksilöitä ja myös koiran omistajat vaikuttavat siihen, kuinka saman perheen koirat tulevat toimeen keskenään ja mitään

yleispätevää ikäerosuositusta ei voi antaa. Dalmatiankoirien terveys- ja luonnekyselyn mukaan vain 2,0 % koirista on käyttäytynyt usein tai toistuvasti aggressiivisesti omassa laumassaan.

Dalmatiankoirat kiintyvät perheeseensä suuresti ja osallistuvat mielellään kaikenlaisiin perheen aktiviteetteihin. Dalmatiankoirat ovat pääsääntöisesti ystävällisiä ja luotettavia myös perheen lasten seuralaisina. Dalmatiankoira ei kuitenkaan sovellu pienten lasten ulkoilutettavaksi vilkkautensa, voimakkuutensa ja suuren kokonsa vuoksi. Dalmatiankoirat ovat myös hyvin sopeutuvaisia perheen erilaisiin elämäntilanteisiin. Vaikka ne olisivat tottuneet runsaaseen liikuntaan tai muihin aktiviteetteihin, kestävät ne hyvin rauhallisempaakin elämää, kunhan niillä on seuraa.

Dalmatiankoirat saattavat joskus herättää huomiota teatraalisella ja äänekkäällä käyttäytymisellään, ja valitettavasti myös jättää mielikuvan aggressiivisesta ja huonosti käyttäytyvästä koirasta. Erikoisen ulkonäön takia huomiota herättävästi käyttäytyneet koirat jäävät helposti mieleen ja yksittäinenkin tapaus voi ihmisten mielessä leimata koko rotua. Dalmatiankoirille ominainen tapa nauraa saattaa joskus herättää hämmennystä ja aiheuttaa väärinkäsityksiä rotua tuntemattomien keskuudessa. Dalmatiankoira nauraa ollessaan iloinen, onnellinen tai vaikkapa tullessaan yllätetyksi pahanteosta paljastamalla ylä- ja alahampaansa. Se saattaa myös loksutella leukojaan, ja päristä nenän kautta. Tämä näyttää joskus aika hurjalta, ja ihmiset jotka eivät rotua tunne eivätkä osaa tulkita koiran muita, ystävällisiä ja alistuvia eleitä, saattavat tulkita naurun vihaisuuden merkiksi.

Dalmatiankoirat suhtautuvat yleensä ystävällisesti vieraisiin, vaikka ne saattavat ilmoittaa vieraiden tulosta haukkumalla. Monien dalmatiankoirien ystävällisyys on suorastaan ylitsevuotavaa, mutta silti lievä pidättyväisyyskin on rodulle sallittua. Dalmatiankoira ei saa missään tapauksessa olla arka tai aggressiivinen. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 10,6 % dalmatiankoirista on ollut arka vieraita ihmisiä kohtaan usein tai toistuvasti. Aggressiivisesti vieraita ihmisiä kohtaan usein tai toistuvasti käyttäytyviä oli ollut vain 0,7 % koirista. Ihmisiin kohdistuva aggressiivisuus ei ole missään tapauksessa hyväksyttävää. Vaikka monet dalmatiankoirat ovatkin hyvin reviiritietoisia ja vahtivat omaa aluettaan, niiden vahtiminen ilmenee lähinnä äänen käyttönä ja eivätkä ne mielellään uhmaa ihmisiä. Terveys- ja luonnekyselyyn vastanneiden mukaan 41,0 % dalmatiankoirista vahtii reviiriään usein tai toistuvasti.

Dalmatiankoirat ovat pääsääntöisesti ystävällisiä ja avoimia kotioiloissa, mutta niiden hihnäkäyttäytymisessä on joskus toivomisen varaa eli moni vetää hihnassa ja saattaa haukkua vastaantulevia koiria. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 10,0 % dalmatiankoirista on aiheuttanut hankalia ja kiusallisia tilanteita lenkillä usein tai toistuvasti. Usein takana on kuitenkin puutteellinen sosiaalistaminen tai tapakoulutus, nuorten urosten kiihkeys tai koirien epävarmuus. Yhdistettynä vilkkauten ja tapaan reagoida ennen tilanteen arviointia ne saattavat antaa todellista hankalamman kuvan. Varsinkin uroskoirat saattavat mahtaila ulkoillessa muille uroksille. Vaikka urokset usein eivät tule toimeen vieraiden urosten kanssa, ne eivät yleensä ole kovin tappelunhaluisia, vaan mieluummin yrittävät mahtailullaan karkottaa toisen uroksen alueeltaan. Varsinkin nuoret urokset saattavat olla liiallisen kiinnostuneita nartuista ja niiden hajuista, joka aiheuttaa mahtailua ja hihnassa vetämistä. Vilkkautensa ja uteliaisuutensa vuoksi dalmatiankoira vaatii johdonmukaisen tapakasvatuksen, jotta sen kanssa olisi mukava liikkua ja harrastaa.

Kennelliiton kuolinsyytilaston mukaan viimeisen 15 vuoden aikana kymmenen dalmatiankoiraa on lopetettu käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi. Näistä kahdella on ollut erittäin vaikea eroahdistus, kolme on käyttäytynyt salakavalasti tai arvaamattomasti ja yksi on lopetettu vihaisuuden vuoksi. Lopuilla neljällä ei tarkempaa syytä ole eritelty.

Lisääntyminen on dalmatiankoiralla helppoa. Nartuilla on yleensä säännölliset kiimavälit ja selvät juoksut noin 6 - 10 kuukauden välein. Joillakin yksilöillä on selviä valeraskausoireita, jotka harvoin kuitenkaan vaativat erityistä hoitoa. Yleensä astutukset sujuvat vaivatta ja urokset astuvat ilman ongelmia jo nuoresta iästä lähtien, vaikka kovin nuorten urosten käyttäminen jalostukseen ei ole suositeltavaa. Suurin osa nartuista hoitaa pentunsa hyvin ja itsenäisesti ja maitoa riittää yleensä isollekin pentueelle, kunhan kasvattaja ruokkiin narttunsa hyvin.

MH-luonnekuvaustulosten perusteella usea dalmatiankoira on reagoinut kuvauksen loppupuolella suoritettuun ampumiseen. Luonnetesteissä dalmatiankoirista kuitenkin vain 5,1 % oli paukkuärtyisiä, laukausalttiita tai -arkoja. Terveys- ja luonnekyselyn vastausten perusteella dalmatiankoirat eivät reagoi koviin ääniin hyvin herkästi. Näyttää siltä, että pääsääntöisesti dalmatiankoirat kestävät kovat ja yllättävät äänet ilman suurempia ongelmia, jos tilanne ei muuten ole niitä kuormittava.

Dalmatiankoira on terverakenteinen peruskoira ja sillä ei ole rakenteellisia seikkoja, jotka aiheuttaisivat sille käyttäytymisongelmia. Dalmatiankoirilla on joitakin terveyteen liittyviä seikkoja, jotka voivat vaikuttaa niiden käyttäytymiseen. Joidenkin urosten liiallinen kiinnostus narttuihin ja niiden hajuihin, saattaa vaikuttaa voimakkaasti niiden käytökseen. Monet urokset kiihtyessään saattavat helposti isotella muille uroksille ja vetää hihnassa hajujen perässä. Jotkut urokset jättävät aterioita väliin ja käyttäytyvät sisätiloissakin levottomasti, mikäli niiden lähistöllä on kiimainen narttu. Lisäksi liiallinen kiinnostus narttuihin ja niiden hajuihin saattaa haitata kontaktia koiraan ja vaikeuttaa uroskoirien kanssa harrastamista ja niiden kouluttamista.

Rodussa esiintyvä kuurous saattaisi aiheuttaa dalmatiankoirille suuriakin käyttäytymisongelmia, mutta rodun piirissä on maailmanlaajuisesti tapana yleensä lopettaa täysin kuurot pennut ennen luovutusikää, joten täysin kuurojen dalmatiankoirien kanssa elämisestä ei ole kovin paljoa tietoa saatavilla. Suomessa valtaosa kasvattajista lopettaa kuurot pentunsa ja viimeisen parinkymmenen vuoden aikana vain jokuselle täysin kuuroille pennulle on etsitty tarkoituksella koti. Rotuyhdistyksellä ei ole tarkkaa tietoa siitä, miten kuurous on vaikuttanut näiden koirien elämään. Joitakin täysin kuuroja pentuja on päätynyt vahingossa ostajille, jotka ovat luulleet saavansa terveän ja kuulevan pennun. Näissä tapauksissa useimmat koiranomistajat ovat luopuneet koiristaan joko kokiessaan koiran koulutuksen tai tapakasvatuksen liian haastavana tai ilmenneiden käytös- tai koulutusongelmien vuoksi.

Dalmatiankoirilla esiintyy myös toispuoleista kuuroutta (täysin kuuro toinen korva tai alentunut kuulo toisessa korvassa). Rotujärjestölle ei ole raportoitu erityisistä koulutus- tai käytösongelmista, jotka johtuisivat toispuoleisesta kuuroudesta. Useimmat toispuoleisesti kuuron koiran omistajat eivät huomaa koiransa käytöksessä tai sen kouluttamisessa mitään erityistä ongelmaa. Joidenkin toispuoleisesti kuurojen koirien omistajat ovat huomanneet, että koiralla saattaa joskus olla vaikeuksia hahmottaa suuntaa, josta ääni esim. luoksetulokutsu kuuluu tai koira saattaa nukkuessaan kuuleva korva alaspäin herätä ääniärsykkeisiin hitaanlaisesti.

Kaikilla terveysongelmilla on vaikutusta koirien käytökseen ja hyvinvointiin. Atopiasta kärsivä koira voi olla levoton ja ärtynyt kutinan, kuumentuksen tai ihotulehdusten vuoksi. Uraattikiteet aiheuttavat virtsaamiskipuja ja virtsatietulehduksia, jotka tuottavat koiralle kipua ja voivat vaikuttaa käyttäytymiseen.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Yhdistyksen terveys- ja luonnekyselyyn vastanneista yli viidennes kertoi koiriensa olevan jonkin verran arkoja, epävarmoja ja hermostuneita. Arkuus on luonteen ominaisuus, jonka periytymisaste on käyttäytymispiirteistä suurimpia, eli se periytyy voimakkaasti vanhemmilta jälkeläisille. Jalostukseen ei tule käyttää koiria, joilla on huono hermorakenne tai joka on arka tai aggressiivinen.

Jalostuskoirien luonnetta tulee tarkastella kriittisemmin ja objektiivisemmin. Mahdollisuuksien mukaan etenkin jalostuskoirat ja myös muut yksilöt tulee pyrkiä mittamaan luonteeltaan jollakin Kennelliiton luonnemittarilla, luonnetesti, MH-luonnekuvaus tai jalostustarkastuksen käyttäytymisosio ja hyödyntää niiden tuloksia jalostusvalinnoissa.

Jotkut dalmatiankoiran omistajat kokevat rodun vilkkauden ja uteliaisuuden ongelmallisena nimenomaan kodin ulkopuolella liikuttaessa. Tämä on kuitenkin rodulle tyypillinen ominaisuus, jota ei ole tarve yrittää muuttaa. Tähän ongelmaan voidaan vaikuttaa sillä, että kasvattajat pentuja myydessään muistaisivat painottaa, että dalmatiankoira on vilkas, utelias ja toimielias koira, joka vaatii ainakin jonkinasteisen tapakasvatuskoulutuksen ja kontaktiharjoittelun omistajansa kanssa. Lisäksi jalostusvalinnoissa asian voi huomioida niin, ettei kahta kovin vilkasta yksilöä yhdistettäisi.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Dalmatiankoiralla on rodun harrastajien piirissä maine terveenä ja pitkäikäisenä rotuna. Vaikka rodussa esiintyy joitain sairauksia, suuri osa dalmatiankoirista elää elämänsä ilman minkäänlaisia terveysongelmia. Rodussa esiintyvistä sairauksista suurin osa esiintyy yksittäistapauksina, vain muutama voidaan katsoa rodulle tyypilliseksi. Invalidisoivat tai koiran kuolemaan johtavat sairaudet ovat rodussa harvinaisia. Dalmatiankoira on pitkäikäinen, eikä 12–14 vuoden ja jopa korkeamman iän saavuttaminen ole harvinaista. Monet dalmatiankoirista myös säilyttävät terveytensä ja liikuntakykynsä pitkälle vanhuuteen. Yleensä dalmatiankoirat eivät kärsi luusto-ongelmista vanhetessaankaan.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Ensimmäinen PEVISA-ohjelma dalmatiankoirille astui voimaan vuonna 1990. Sen mukaan molemmilla vanhemmilla on oltava lonkkakuvaustulos.

1.7.2008 ohjelmaan tuli lisäys lonkkakuvaustuloksen raja-arvosta, jonka mukaan jalostukseen käytettävät yksilöt on lonkkakuvattava ja jälkeläisten rekisteröinnin edellytys on, että molempien vanhempien lonkkakuvaustulos on C tai parempi. Ulkomaisia uroksia koskee poikkeus: FCI-maan ulkopuolella asuvan kohdalla ei vaadita lonkkakuvaustulosta.

Lonkkaniveldysplasia

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina.

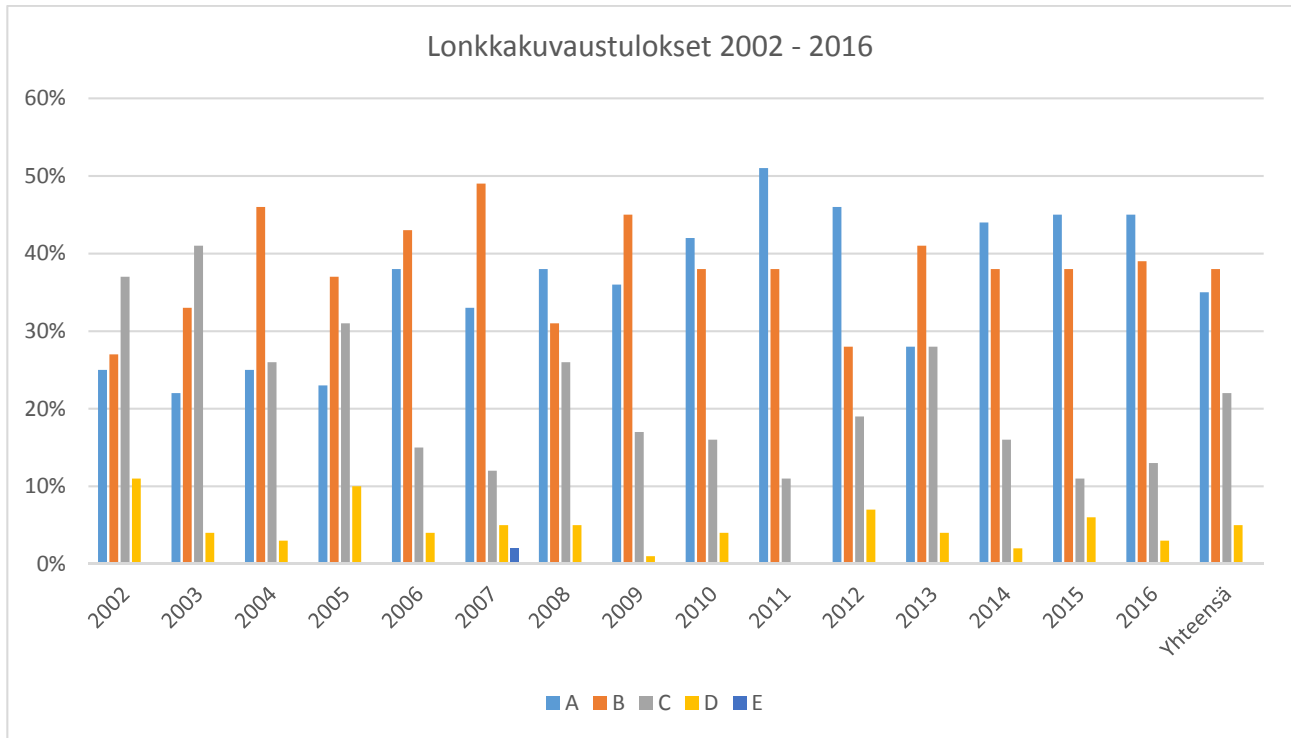
Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla lonkkien röntgenkuvaukseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista eikä lonkkavikaisia koiria käytetä. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta.

Suomessa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

A ei muutoksia	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyörästynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).
B lähes normaali / rajatapaus	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.
C lievä	Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.
D kohtalainen (keskivaikea)	Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.
E vaikea	Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

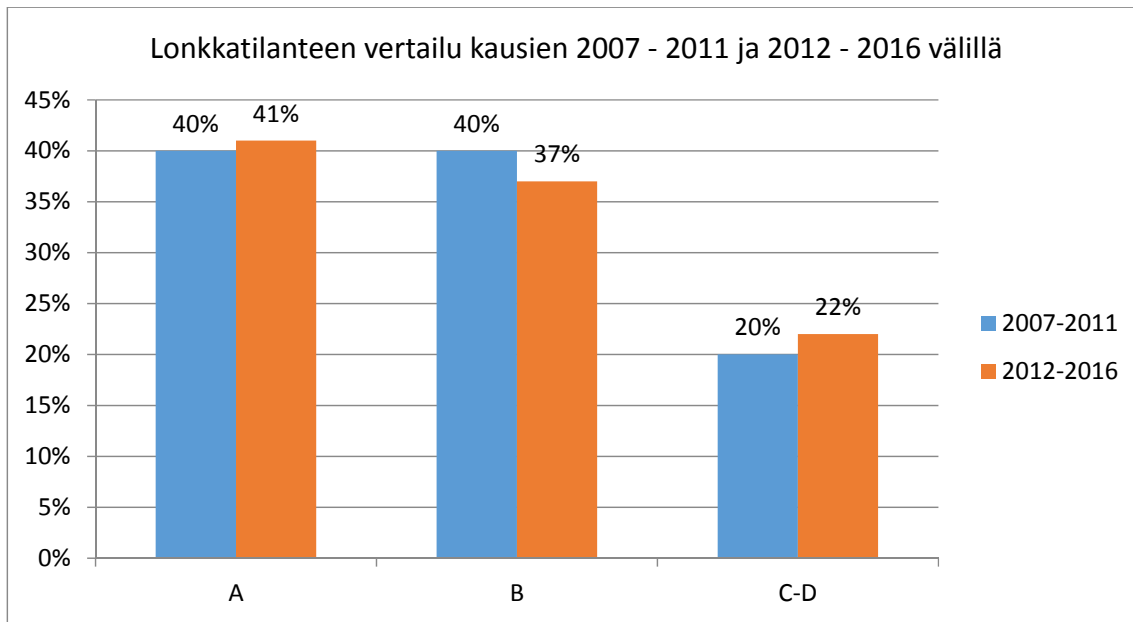
Lappalainen Anu, Lonkkanivelen kasvuhäiriö, päivitetty 30.9.2013, Kennelliitto.fi

Kaavio 17: Lonkkakuvaustulokset 2002 – 2016 (KoiraNet-järjestelmä 1.3.2017)

Vuosi	A	B	C	D	E
2002	25 %	27 %	37 %	11 %	0 %
2003	22 %	33 %	41 %	4 %	0 %
2004	25 %	46 %	26 %	3 %	0 %
2005	23 %	37 %	31 %	10 %	0 %
2006	38 %	43 %	15 %	4 %	0 %
2007	33 %	49 %	12 %	5 %	2 %
2008	38 %	31 %	26 %	5 %	0 %
2009	36 %	45 %	17 %	1 %	0 %
2010	42 %	38 %	16 %	4 %	0 %
2011	51 %	38 %	11 %	0 %	0 %
2012	46 %	28 %	19 %	7 %	0 %
2013	28 %	41 %	28 %	4 %	0 %
2014	44 %	38 %	16 %	2 %	0 %
2015	45 %	38 %	11 %	6 %	0 %
2016	45 %	39 %	13 %	3 %	0 %
Yhteensä	35 %	38 %	22 %	5 %	0 %

Taulukko 18: Lonkkakuvaustulokset 2002 – 2016 (KoiraNet-järjestelmä 1.3.2017)

Lonkkatulokset, viimeiset 5 vuotta eli 2012 – 2016:

Kaavio 18: Lonkkatilanteen vertailu (KoiraNet-järjestelmä 1.3.2017)

Lonkkatilanteen kehittyminen viimeisimmän 5-vuotis kauden aikana:

	2007 - 2011	2012 - 2016
A	40 % (125 kpl)	41 % (111 kpl)
B	40 % (124 kpl)	37 % (101 kpl)
C-D	20 % (62 kpl)	22 % (62 kpl)

Taulukko 19: Lonkkatilanteen vertailu (KoiraNet-järjestelmä 1.3.2017)

Rekisteröidyistä dalmatiankoirista 25 – 35 % lonkkakuvataan. Lonkkia tutkitaan siis keskimäärin 50 yksilön verran vuosittain. Tulokset ovat pysyneet samankaltaisina viimeisen kymmenen vuoden aikana. Neljä viidesosaa lonkista ovat olleet terveitä ja C- tai D-lonkkien osuus on ollut yksi viidesosa.

BLUP-indeksi kuvaa koiran lonkkien terveyttä verrattuna koko populaatioon. Rodun indeksien keskiarvo on 100, eli rotuun nähden genotyypiltään keskiarvoinen koira saa tuloksen 100. Mikäli koiran BLUP-indeksi on yli 100, se on lonkiltaan keskiarvoa terveempi ja taas alle sadan koira on keskiarvoista huonompi. Yksittäisen koiran indeksiin vaikuttaa paitsi koiran omat tulokset myös sen sukulaisten ja koko populaation tulokset. Näin ollen BLUP-indeksit saattavat muuttua yksittäisen koiran kohdalla useita kertoja. Dalmatiankoirille BLUP-indeksejä alettiin laskemaan vuoden 2010 lopulla ja niitä voidaan nyt hyödyntää jalostusvalinnoissa. Mitä enemmän lonkkakuvaustuloksia on, sitä luotettavampia indeksit ovat. Dalmatiankoirilla lonkkakuvausmääriä tulisi olla vieläkin enemmän arvosteluvarmuuden takaamiseksi. Siitä huolimatta BLUP-indeksi on luotettavampi mittari yksilön jalostusarvosta lonkkavian suhteen, kuin sen oma yksittäinen kuvaustulos.

Vuonna 2015 jalostuksen suosituseriaatteisiin lisättiin kohta ”Mikäli yhdistelmän vanhempien lonkkien BLUP-indeksit ovat tiedossa, pitää niiden yhteenlasketun summan olla vähintään 200 riippumatta vanhempien lonkkakuvaustuloksista.”

Suhtautuminen jalostuksessa

PEVISA-ohjelman mukaan C-lonkkaista huonompaa koiraa ei tule käyttää jalostukseen ja yhdistyksen jalostuksen suosituseriaatteiden mukaisesti C-lonkkainen koira tulisi yhdistää vain tervelonkkaiseen (A tai B) koiraan. Viimeisen 10 vuoden aikana on rekisteröity seitsemän pentuetta, joissa nykyiset jalostuksen suosituseriaatteet eivät toteudu. Kuitenkin viimeisen sukupolven aikana (2012 - 2016) on rekisteröity vain yksi pentue, jossa molemmilla vanhemmilla on ollut lonkkakuvaustulos C.

Lonkkaniveldysplasian esiintyminen muissa maissa

Ruotsi

Noin 15 % Ruotsin dalmatiankoirapopulaatiosta kuvataan lonkkien osalta. Näistä 95 % on terveitä (A tai B), joskin C-lonkkaisten osuus on viime vuosina ollut hienoisessa kasvussa. Ruotsalaisten suositusten mukaan C- ja D-lonkkaisten käyttöä tulee välttää, eikä pentuetta hyväksytä pentuvälitykseen, mikäli vanhemmilta puuttuu lonkkakuvaustulos.

Norja

Norjassa ainoastaan A- ja B-lonkkaiset vanhemmat hyväksytään jalostukseen. Lisäksi Norjassa on käytettävissä BLUP-indeksi, joiden yhteenlasketun summan tulee ylittää 200. Norjan lonkkakuvaustuista dalmatiankoirista 0 - 14 % on saanut arvion C tai huonomman vuosien 1990 ja 2010 välillä. Lonkkakuvaustulokset olivat huonoimmillaan 2001 ja ovat sen jälkeen hieman parantuneet.

Saksa

Saksassa jalostukseen voidaan käyttää myös C-lonkkaista koiraa, mutta suurin osa yhdistelmistä on tervelonkkaisia. Lonkkakuvaustilastot saatiin kolmen vuoden ajanjaksolta (2013 - 2015) yhdeltä kennelkerholta, jossa lonkkakuvattiin noin kolmekymmentä koiraa vuosittain. Tämä on 15 % syntyneiden pentujen määrästä. Tervelonkkaisten osuus oli keskiarvoltaan hieman yli 90 %.

4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Vuonna 2016 otettiin käyttöön yhdistyksen uusittu terveys- ja luonnekysely, johon ensimmäisen vuoden aikana oli vastattu 151 eri dalmatiankoirasta. Pentuvälityskäytäntöjen mukaan terveys- ja luonnekysely tulee olla täytettynä kaikilta jalostukseen käytettäviltä koirilta, joiden pentueita välitetään yhdistyksen pentuvälityksessä. Kyselyn vastauksista 47 kappaletta eli 31,1 % prosenttia oli jalostukseen käytetyistä koirista. Suurin osa yli 80 % (122) vastauksista koski vuosina 2009 – 2014 rekisteröityjä dalmatiankoiria. Vuosina 2009 – 2014 rekisteröitiin kaikkiaan 1 011 dalmatiankoiraa, joista 12,1 % on täytetty terveys- ja luonnekysely. Alla olevissa taulukoissa on esitetty kyselyn terveysosion vastausten yhteenvetoa.

	Ei koskaan		Harvoin		Toistuvasti, vähäinen haitta		Jatkuvasti, haittaa elämää	
	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%
Korvat								
Korvien kutina, raapiminen	95	51,4 %	64	34,6 %	24	13,0 %	2	1,1 %
Korvatulehdus, hiivan aiheuttama	111	60,3 %	56	30,4 %	11	6,0 %	6	3,3 %
Korvatulehdus, muu syy	149	80,5 %	30	16,2 %	6	3,2 %	0	0,0 %
Iho ja karvapeite								
Ihon punotus	126	68,1 %	41	22,2 %	18	9,7 %	0	0,0 %
Kutina	133	71,9 %	44	23,8 %	8	4,3 %	0	0,0 %
Ihon nuoleminen	120	64,9 %	49	26,5 %	16	8,6 %	0	0,0 %
Ihottuma	153	82,7 %	24	13,0 %	8	4,3 %	0	0,0 %
Hiivan aiheuttama tulehdus	158	85,4 %	20	10,8 %	6	3,2 %	1	0,5 %
Karvatupentulehdus	159	86,4 %	23	12,5 %	1	0,5 %	1	0,5 %
Muu ihotulehdus	163	88,1 %	16	8,6 %	6	3,2 %	0	0,0 %
Huonoturkkisuus	164	88,6 %	17	9,2 %	4	2,2 %	0	0,0 %
Sikaripunkki	182	98,4 %	2	1,1 %	0	0,0 %	1	0,5 %
Tassut								
Tassujen punotus	128	69,6 %	45	24,5 %	11	6,0 %	0	0,0 %
Nuoleminen	110	59,8 %	57	31,0 %	17	9,2 %	0	0,0 %
Tassujen pureskelu, anturoiden repiminen	158	85,4 %	24	13,0 %	3	1,6 %	0	0,0 %
Hiivatulehdus	159	85,9 %	22	11,9 %	4	2,2 %	0	0,0 %
Furunkuloosi	171	92,4 %	9	4,9 %	5	2,7 %	0	0,0 %
Maha ja suolisto								
Herkkä maha	117	63,6 %	49	26,6 %	14	7,6 %	4	2,2 %
Ilmavaivat, kaasuntuuminen	86	46,7 %	73	39,7 %	24	13,0 %	1	0,5 %
Happoavaivoja	165	89,2 %	15	8,1 %	3	1,6 %	2	1,1 %
Vatsan 'kurniminen'	131	70,8 %	44	23,8 %	9	4,9 %	1	0,5 %
Ripuli	72	39,1 %	105	57,1 %	7	3,8 %	0	0,0 %
Ummetus	164	88,6 %	19	10,3 %	2	1,1 %	0	0,0 %

Taulukko 20: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset korvien, ihon ja karvapeitteen, tassujen, mahan ja suoliston osalta

Atopiat ja allergiat

Dalmatiankoirat ovat alttiita allergioille ja atopioille. Allergiassa elimistö herkistyy erilaisille aineille joko suun, ihon tai hengitysteiden kautta. Allergia voi ilmetä ruoka-aine- tai kosketusallergiana tai atopiana. Atopiassa elimistö on herkistynyt erilaisille ympäristöallergeeneille, esim. pölyille, jotka pääsevät koirilla elimistöön lähinnä ihon kautta. Allerginen reaktio on elimistön yliherkkyyssreaktio. Usein allergiaoireet ilmenevät ihon punoituksena kuumotuksena ja kutinana erityisesti taiteissa, kainaloissa, vatsassa, varpaiden väleissä ja hännänjuuressa. Koirilla voi esiintyä karvanlähtöä, korvatulehduksia tai ihottumia. Allergiseen reagointiin voi myös liittyä mahalaukun ja suoliston ärsytystä, nenän limakalvojen turvotusta, erilaisia silmäoireita, kuten tulehduksia ja punotusta sekä aivastelua.

Allergisen reagoinnin syyn selvittäminen on usein vaikeaa, koska sekä ruoka-aineallergian että atopian oireet voivat olla hyvin samanlaisia. Ruoka-aineallergiaa voidaan selvittää eliminaatiodieetin avulla, jolloin koira ruokitaan alkuun vain yhdellä, koiralle aikaisempaan ruokavalion nähden täysin uudella hiilihydraatti- ja proteiinilähteellä esim. perunalla ja peuralla. Koiran allergisten oireiden hävittyä eliminaatiodieetin vaikutuksesta, voidaan ruokavalioon lisätä sitten pikkuhiljaa muita ruoka-aineita. Näin

saadaan selville ne aineet, joista koira saa allergisia oireita ja ne joita se voi turvallisesti syödä. Atopian selvittämiseksi on käytössä sekä veri- että ihotestejä, joilla pyritään löytämään ne allergeenit, joille koira on herkistynyt. Testien antama tulos ei kuitenkaan ole aina sataprosenttisen oikea. Atopian hoito on hankalaa, koska useimpia allergeeneja on lähes mahdotonta välttää, kuten erilaisia siitepölyjä, homesienten itiöitä tai huonepölyjä. Hoitona käytetään kortisoni- ja antihistamiinilääkitystä, rasvahappoja, ihon pesuja ja huuhteluita, siedätyshoitoa sekä antibioottia tulehduksen hoitoon. Nykyisin on myös mahdollista hoitaa koira siklosporiinihoidolla, jolla pyritään koiran puolustusvasteen madaltamiseen.

Allergian diagnosointi on vaikeaa ja usein myös kallista, eikä läheskään kaikkia dalmatiankoirien iho- tai turkkiongelmia diagnosoida allergioiksi. Koska allergiataipumusta pidetään voimakkaasti periytyvänä, allergista tai atooppista yksilöä ei saa käyttää jalostukseen. Ihmisillä tehtyjen tutkimusten mukaan jälkeläisellä on 75 – 100 %:n riski sairastua allergiaan, jos molemmat vanhemmat ovat allergisia. Jos toinen vanhemmista on allerginen, jälkeläisen riski sairastua on 50 – 75 %. Täysin terveiden vanhempienkin jälkeläisten riski sairastua allergiaan on jopa 25 %.

Korvatulehdukset

Dalmatiankoirilla esiintyy jonkin verran korvatulehduksia. Osalla koirista näitä esiintyy vain pentuaikana ja oireilu loppuu koiran aikuistuesssa. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 39,7 % dalmatiankoirista on sairastanut jossain vaiheessa elämänsä hiivan aiheuttaman ja 19,5 % bakteerin tai muun syyn aiheuttaman korvatulehduksen. 3,3 % dalmatiankoirista on raportoitu kärsivän jatkuvista elämää haittaavista hiivan aiheuttamista korvatulehduksista. Toistuvien korvatulehdusten aiheuttaja on yleensä atopia tai allergia. Ongelman vakavuudesta ja toistuvuudesta riippuu, miten korvatulehduksia sairastaneitten koirien jalostuskäyttöön pitäisi suhtautua. Kroonisesta tai toistuvista korvatulehduksista kärsivää yksilöä ei saa käyttää jalostukseen.

Karvatupentulehdus

Dalmatiankoirien yleisin karvapeitteen ongelma on karvatupentulehdus. Karvatupentulehdukset ovat usein nuorten koirien ja erityisesti urosten ongelma. Karvatupentulehdusta esiintyy eniten pään ja selän alueella, mutta pahimmillaan se voi levitä muuallekin kuten kylkiin ja raajoihin. Mikäli karvatupentulehdukseen liittyy kutinaa tai muita tulehduksia, on syytä epäillä allergiaa tai atopiaa tulehduksen aiheuttajaksi. Rajoitetulla, pienellä alueella esiintyvä karvatupentulehdus ei vaadi mitään erityistä hoitoa, vaan paranee ajan myötä. Paranemista voi kuitenkin edistää rasvahappolisillä. Jos tulehdus leviää laajalle alueelle, saattaa pitkä antibioottikuuri olla tarpeen. Terveys- ja luonnekyselyn vastausten perusteella 13,6 % dalmatiankoirilla on esiintynyt karvatupentulehdusta jossain vaiheessa elämänsä.

Furunkuloosi

Pinnallisen karvatupentulehduksen lisäksi dalmatiankoirilla esiintyy joskus myös syvää ihotulehdusta eli furunkuloosia. Furunkuloosi ilmenee useimmiten varpaidenvälien märkäpaiseina. Furunkuloosin syytä on vaikea löytää. Joskus taustalta paljastuu jokin allergia, mutta varsinaista syytä oireiluun ei aina löydy. Furunkuloosin hoito on hankalaa, koska kerran puhjettuaan se helposti kroonistuu. Hoitona käytetään antibioottikuureja, kortisonia, antiseptisiä pesuja sekä erilaisia voiteita. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 7,6 % dalmatiankoirista on jossain vaiheessa elämänsä esiintynyt furunkuloosia.

	Ei koskaan		Harvoin		Toistuvasti, vähäinen haitta		Toistuvasti, haittaa elämää		Luustoa on operoitu	
	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%
Ontuminen	147	79,9 %	33	17,9 %	2	1,1 %	1	0,5 %	1	0,5 %
Selkäkivut	148	80,0 %	21	11,4 %	12	6,5 %	4	2,2 %	0	0,0 %
Haluttomuus hypätä tai kivut hypätessä	152	82,6 %	24	13,0 %	6	3,3 %	2	1,1 %	0	0,0 %
Halvausoireet	179	96,8 %	5	2,7 %	0	0,0 %	1	0,5 %	0	0,0 %
Niskakivut, jäykkyys niskassa	169	91,4 %	12	6,5 %	3	1,6 %	1	0,5 %	0	0,0 %

Taulukko 21: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset luustossa tai tukielimissä esiintyvien ongelmien osalta

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

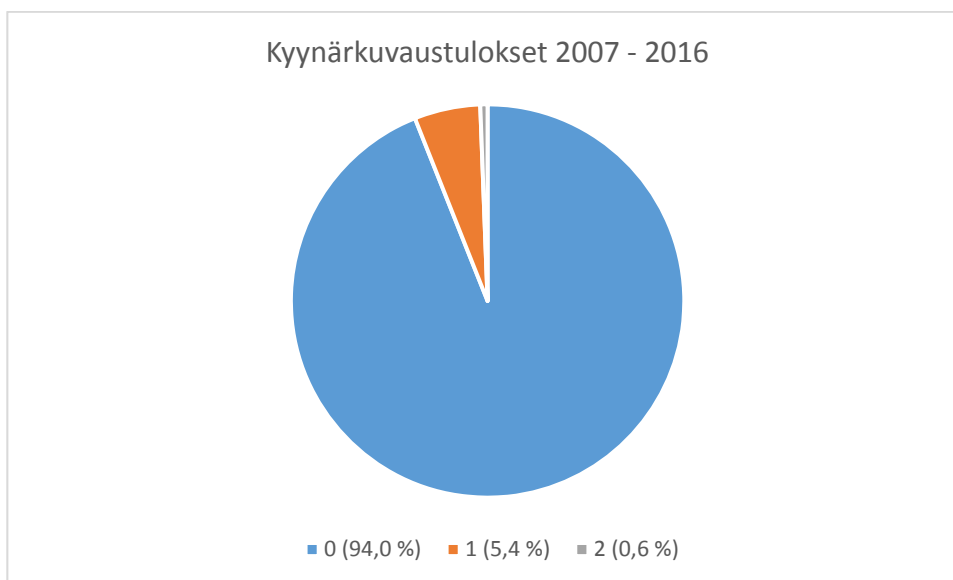
Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelissä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat kasvuhäiriön seurauksena kehittyneestä nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana yleensä nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehitty usein jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteeseen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Suomessa arvostelussa käytetään IEWG:n esittämää kansainvälistä kyynärniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

0	Ei muutoksia
1 lievät muutokset	Lievät nivelrikkomuutokset (artroosi) yleensä ensiksi kyynärpään ulokkeen (processus anconaeus) yläpinnassa (2 mm vahvuuteen saakka).
2 kohtalaiset muutokset	Edellä mainittuja muutoksia 5 mm saakka ja/tai muutoksia värttinäluun nivelosassa, varislisäkkeessä (processus coronoideus) ja/tai lievää epämuotoisuutta.
3 moimakkaat muutokset	Edellisen ylittävät rappeutumismuutokset/voimakas epämuotoisuus. Kiinnittymätön processus anconaeus.

Lappalainen Anu, Kyynärnivelen kasvuhäiriöt, päivitetty 30.9.2010, Kennelliitto.fi

Kaavio 19: Kyynärkuvaustulokset 2007 – 2016 (Koiranet-järjestelmä 20.2.2017)

Nykyisin useimmilta lonkkakuvatuilta dalmatiankoirilta on kuvattu myös kyynärpäät. Suurimmalla osalla kuvatuista koirista on ollut terveet kyynärpäät, mutta yksittäistapauksina esiintyneet poikkeavat tulokset ovat osoittaneet, että tietoa kyynärpäätilanteesta on hyvä lisätä. Vuosina 2007 – 2016 Suomessa on kuvattu yhteensä 498 dalmatiankoiran kyynärpäät ja kuvatuista koirista 468:lla eli 94,0 %:lla on ollut terveet kyynärpäät. 27 koiralla on ollut lieviä muutoksia (aste 1) kyynärnivelistä ja kolmella koiralla kohtalaisia muutoksia (aste 2).

Suomi on Euroopassa ainoa maa, jossa dalmatiankoirien kyynärpäitä kuvataan tässä laajuudessa. Ruotsissa ja Norjassa kyynärpäitä kuvataan myös jonkin verran, muissa maissa on kuvattu ainoastaan yksittäisiä koiria. Muiden Euroopan maiden dalmatiankoirayhdistykset eivät esitä vaatimuksia kyynärpäiden kuvaamiselle.

Yhdistyksen yleiskokous päätti 25.3.2012 että jalostuksen suosituseriaatteisiin lisätään 1.6.2012 alkaen ehto, että yhdistelmästä ainakin toisella vanhemmista tulee olla kyynärpäiden kuvaustulos 0/0.

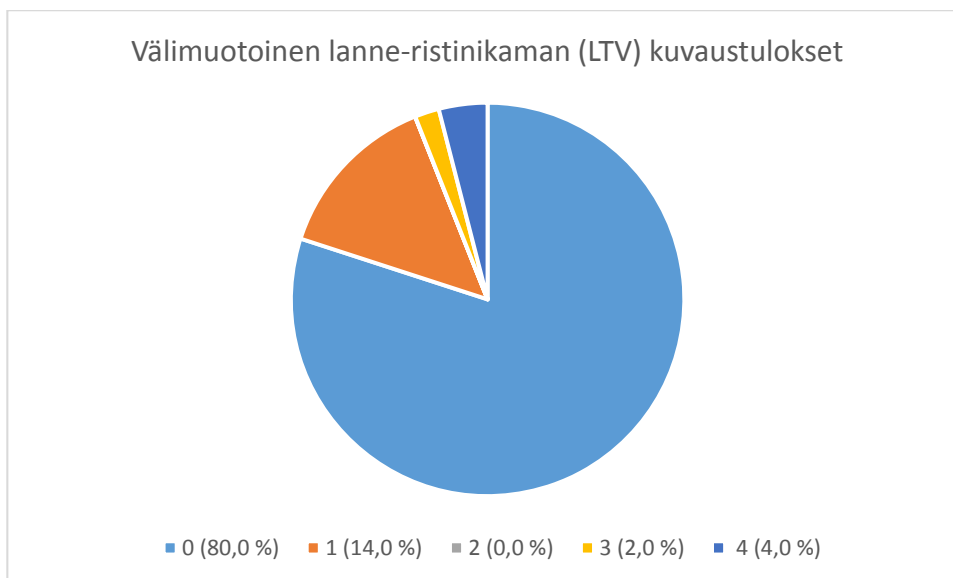
Osteokondroosi

Osteokondroosi on kasvuaikana ilmenevä luutumishäiriö, jota esiintyy useilla kotieläimillä. Ongelma esiintyy kotieläimillä, jotka on jalostettu kasvamaan nopeasti. Koirilla on havaittu osteokondroosia kyynär-, olka-, kinner- ja polvinivelissä. Osteokondroosi voidaan yhdistää nopeakasvuisuuteen, johon vaikuttaa lähinnä perinnöllinen alttius, mutta ympäristötekijöistä myös ruokinta. Osteokondroosi ilmenee yleensä kasvuikäisillä koirilla 4-7 kuukauden iässä ontumisena. Kyseessä on siis patologinen tila, jossa verenkiertohäiriön seurauksena nivelpintojen rusto vahingoittuu tai kasvaa epänormaalisti. Tämä saa aikaan nivelruston halkeilemista tai irtoamista. Koska nivelrusto ei kuitenkaan kestä mekaanista rasitusta kuten kova luukudos, saattaa seurauksena olla jopa palojen irtoamista luutumattomasta nivelpinnasta. Koska ongelmalla on perinnöllinen tausta, ei osteokondroosin vuoksi operoituja koiria saa käyttää jalostukseen. Dalmatiankoirissa on yksittäisiä kyynärpään tai olkanivelen takia operoituja koiria, eikä tapauksia voi pitää tiettyyn sukuun liittyvinä.

Selkäongelmat

Dalmatiankoirilla on esiintynyt jonkin verran selkäongelmia, joista suuri osa on ollut ikään liittyviä silloittumia, lihasperäisiä vaivoja tai tapaturman aiheuttamia kiputiloja. Joukossa on ollut myös muutama välilevyongelma ja joitakin nuorten koirien spondyloositapauksia. Terveys- ja luonnekyselyn mukaan 8,6 % dalmatiankoirista on selkäkipuja toistuvasti.

Kennelliitto alkoi antaa spondyloosilausuntoja vuodesta 2012 lähtien ja välimuotoinen lanne-ristinikamalausuntoja vuodesta 2013 lähtien.

Kaavio 20: Välimuotoisen lanne-ristinikaman (LTV) kuvaustulokset vuosilta 2013 - 2016 (Koiranet-järjestelmä 20.2.2017)

Välimuotoinen lanne-ristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periytymismekanismeja ei tunneta. LTV:llä tarkoitetaan nikamaa, jossa on sekä lanne- että ristinikaman piirteitä. Välimuotoinen nikama voi olla viimeinen lannenikama (L7), jolloin puhutaan sakralisaatiosta tai ensimmäinen ristiluun nikama (S1), jolloin puhutaan lumbalisaatiosta. Muutos voi olla symmetrinen eli samanlainen oikealla ja vasemmalla puolella tai

epäsymmetrinen, jolloin selällään otetussa röntgenkuvassa nähdään puoliero. Diagnoosi tehdään usein lonkkakuvasta, josta voidaan nähdä koiran ristiluu ja lanne-ristiluuliitos yhdestä suunnasta ("ylhäältäpäin"). Joillain koirilla lannenikamien lukumäärä on poikkeava, normaalin 7 nikaman sijaan näillä koirilla on 8 tai 6 lannenikamaa. Tämä on yksi LTV:n muoto ja se voidaan nähdä sivusuunnasta otetusta röntgenkuvasta (koira on kuvattaessa kyljellään), jossa ristiluun lisäksi näkyy koko lanneranka.

LTV:tä esiintyy useilla koiraroduilla, ja ainakin saksanpaimenkoirilla sen yhteydestä selkävaivoihin on tutkimustietoa. Epänormaali LTV altistaa lanne-ristiluuliitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet. Hoitona käytetään lepoa ja kipulääkkeitä ja vakavimmissa tapauksissa leikkaushoitoa. Kotikoirina sairastuneet koirat pärjäävät usein melko hyvin, mutta ennuste paluusta harrastus- tai työkoiraksi on epävarma.

Dalmatiankoirille on vuodesta 2013 annettu yhteensä 50 LTV-lausuntoa, joista 40:llä (80,0 %) ei havaittu muutoksia (LTV0). Seitsemällä (14,0 %) koiralla havaittiin jakautunut ristiluun keskiharjanne (LTV1), yhdellä (2,0 %) epäsymmetrinen lanne-ristinikama (LTV3) ja kahdella (4,0 %) 6 tai 8 lannenikamaa (LTV4).

LTV-muutosten yleisyydestä eri roduissa ei juurikaan ole vielä tietoa. Oireettomia koiria voi käyttää jalostukseen, mutta LTV1 - LTV4-tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-koirien kanssa. Oireilevia koiria ei ole suositeltavaa käyttää jalostukseen.

Kaavio 21: Spondyloosin kuvaustulokset vuosilta 2013 - 2016

Spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai – siltoja. Spondyloosia pidettiin pitkään koiralle merkityksettömänä oireettomana ikääntymismuutoksena. On kuitenkin havaittu, että selkärankaan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevanasteisia oireita kuten jäykkyyttä, ontumista, epämääräisiä selkäkipuja ja hyppäämishaluttomuutta. Kehittymässä olevat luupiikit voivat murtua tai hangata toisiaan aiheuttaen tulehduskipua alueella. Toisinaan paikalliset oireet helpottavat kun luutumisen etenee täydeksi sillaksi. Vuodesta 2013 lähtien dalmatiankoirille on annettu 39 virallista spondyloosilausuntoa, joista 31 (79,5 %) koiralla tulos oli puhdas (SP0). Kahdeksalla (20,5 %) tutkituista koirista todettiin lievä muutos (SP1). Oireilevia koiria ei ole suositeltavaa käyttää jalostukseen.

	Ei koskaan		Harvoin		Toistuvasti, vähäinen haitta		Toistuvasti, haittaa elämää		Koira on jouduttu operoimaan tai lopettamaan ongelman takia	
	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%	Kpl	%
Virtsatietulehdus	153	82,7 %	28	15,1 %	3	1,6 %	1	0,5 %	0	0,0 %
Uraattikiteet tai -kivet	145	78,4 %	25	13,5 %	7	3,8 %	5	2,7 %	3	1,6 %
Eturauhastulehdus (urokset)	57	86,4 %	6	9,1 %	2	3,0 %	1	1,5 %	0	0,0 %
Kohtutulehdus (nartut)	81	95,3 %	1	1,2 %	0	0,0 %	0	0,0 %	3	3,5 %
Virtsankarkailu	154	83,7 %	17	9,2 %	11	6,0 %	2	1,1 %	0	0,0 %

Taulukko 22 Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset lisääntymiselimissä esiintyvien ongelmien osalta:

Uraattikiteet

Virtsakivistä ja kiteistä uraattikiteet ja -kivet ovat rodulle tyypillinen ongelma, johtuen dalmatiankoiran muista roduista poikkeavasta aineenvaihdunnasta. Tavallisesti koirilla ruuan proteiinit, erityisesti puriinia sisältävät proteiinit pilkotaan maksassa allantoiiniksi, jonka munuaiset erittävät virtsaan. Allantoiinin esiaste virtsahappo pilkotaan uraattioksidaasi entsyymillä allantoiiniksi. Uraattioksidaasi entsyymin tuotanto on dalmatiankoirilla normaali. Sen sijaan kantajaproteiini, joka kuljettaa virtsahapon maksaan uraattioksidaasin pilkottavaksi, puuttuu dalmatiankoirilta. Tästä johtuen virtsahappo erittyy munuaisista suoraan virtsaan pilkkoutumatta allantoiiniksi. Konsentraation ja pH:n suhteen otollisissa olosuhteissa virtsahaposta voi muodostua uraattia, joka saattaa kiteytyä. Pahimmillaan kiteistä voi muodostua uraattikiviä. Erityisesti uroskoirilla uraattikivet voivat virtsateiden rakenteen takia johtaa akuuttiin, hengenvaaralliseen tukokseen, nartuilla nämä tilat ovat harvinaisempia. Täten proteiinipitoinen ruokavalio lisää riskiä uraattikiteiden muodostumiseen, ja erilaiset runsaasti proteiinia sisältävät aktiiviruoat ovat dalmatiankoirille sopimattomia.

Terveys- ja luonnekyselyn vastausten perusteella 21,6 % dalmatiankoirilla on jossain vaiheessa elämää ollut uraattikiteitä tai -kiviä. 4,3 % dalmatiankoirista niistä on ollut haittaa elämässä tai koira on jouduttu operoimaan tai lopettamaan ongelman takia.

Uraattikiteiden muodostumista voidaan ehkäistä ennalta ruokkimalla dalmatiankoirat vähäpuriinisella ruoalla esimerkiksi välttämällä sisäelinten ja nahan käyttöä ruokinnassa. Dalmatiankoiran ruokaan kannattaa lisätä runsaasti nestettä, mikä laimentaa virtsaa ja siten ehkäisee kiteiden muodostumista. Uraattikidevaivoista kärsivät voidaan useimmiten hoitaa kuntoon dieettiruoalla ja/tai allopuriiin lääkityksellä. Joissain tapauksissa saatetaan kuitenkin joutua turvautumaan myös leikkaukseen.

Uraattikidesakkaa saattaa löytyä dalmatiankoiran virtsasta, vaikka koiralla olisi minkäänlaisia oireita, kuten virtsaamisvaivoja, tulehduksia ym. Sakan määrä voi myös vaihdella samalla koiralla eri aikoina. Hoitotoimiin on syytä ryhtyä vasta oireilevilla koirilla sekä sellaisilla, jolta löytyy myös kiviä. Koiria, joilla esiintyy jatkuvia tai toistuvia uraattikideongelmia ei pidä käyttää jalostukseen.

Amerikkalainen geneetikko ja koirankasvattaja Robert Schaible päätti vuonna 1973 yrittää kasvattaa dalmatiankoiria, joilla olisi normaali virtsahappotuotanto. Dalmatiankoiran virtsahappoaineenvaihduntaa säätelee kaksi resessiivistä geeniä (hu/hu). Muilla koirilla tämä geeni on dominatti (N/N). Yhdistämällä dalmatiankoira jonkin muun rotuiseen koiraan, saataisiin jälkeläisiä, jotka ovat terveitä tämän ominaisuuden suhteen (N/hu) ja niillä olisi mahdollisuus periyttää tätä ominaisuutta jälkeläisilleen. Robert Schaible astutti dalmatiankoiranartun pointteriuroksella ja syntyneitä jälkeläisiä ja niiden jälkeläisiä yhdistettiin useiden sukupolvien ajan puhdasrotuisiin dalmatiankoiriin. Lopulta saatiin aikaan ulkoisilta ominaisuuksiltaan puhdasrotuisia dalmatiankoiria vastaavia koiria, joilla oli myös normaali virtsan aineenvaihdunta. Myös jokunen muu kasvattaja alkoi kasvattaa pentueita käyttäen näitä risteytysprojektin avulla syntyneitä normaalin virtsahappoaineen vaihdunnan omaavia koiria ns. LUA-koiria (low uric acid). Valitettavasti lupaavasti alkanut risteytysprojekti hiipui.

Kun risteytysprojekti alettiin elvyttää kaksituhattaluvulla, ei jäljellä ollut enää yhtään LUA-dalmatiankoiranarttua (genotyyppi N/hu). Kuitenkin kaksi keski-ikäistä LUA-dalmatiankoiraurosta oli vielä hengissä ja lisäksi parista LUA-uroksesta oli kerätty talteen pakastespermaa. USA:ssa usea kasvattaja alkoi käyttää näitä jäljellä olevia LUA-uroksia ja näin saatiin aikaan myös uusia LUA-jalostusnarttuja. Tänä päivänä LUA-taustaiset dalmatiankoirat saadaan rekisteröityä myös Euroopassa. Moni eurooppalainen kasvattaja on astuttanut narttujaan LUA-uroksilla ja pentueisiin on syntynyt uutta LUA-jalostusmateriaalia. Syntyneet pennut testataan geenitestillä ja näin pentueista saadaan eroteltua ne yksilöt, joiden genotyyppi on N/hu eli niillä on normaali virtsa-aineen vaihdunta (LUA). On kuitenkin huomioitava, että LUA-koirilla on samanlainen todennäköisyys saada virtsakiteitä- ja kiviä, kuin suurimmalla osalla muita koirarotuja.

Pentue	Syntymävuosi	Isä	Emä	LUA-pentuja	Pentuja yht.
Aboensis F	2014	Somora's Forrest Ranger N/hu	Stelton Echo's Spring hu/hu	3	8
Aboensis G	2015	Aboensis Forres Gump N/hu	Lanacos Black Panther hu/hu	4	14
Lanacos E	2015	Somora's Forrest Ranger N/hu	Caesands Red Riding Hood hu/hu	5	11
Aboensis H	2016	Aboensis Forres Gump N/hu	Beloe Zoloto Way To Success hu/hu	4	7
Araidan P	2016	Jasputyn Aus Dem Haus Punctum N/hu	Moppekerhon Äkkijykkä hu/hu	4	10
Lanacos F	2016	Rim Rock Stocklore Mystic Maks N/N	Caesands Red Riding Hood hu/hu	5	5

Taulukko 23: Suomessa syntyneet LUA-pentueet

Suomeen on tuotu kaikkiaan viisi LUA-koiraa vuoden 2011 jälkeen. Niistä kaksi on uroksia ja kolme narttuja. LUA-pentueita Suomessa on syntynyt kaikkiaan kuusi kolmelle eri kasvattajalle. LUA-pentuja näissä pentueissa on 25.

	Ei oireita		Oireita havaittu, ei diagnosoitu		Diagnosoitu, ei haittaa elämää (esim. lääkityksellä hallinnassa)		Diagnosoitu, hankaloittaa elämää	
	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%
Epilepsia	181	98,4 %	0	0,0 %	1	0,5 %	2	1,1 %
Kilpirauhasongelmat	177	96,2 %	1	0,5 %	4	2,2 %	2	1,1 %
Sydämentoimintaongelmat	176	95,7 %	0	0,0 %	6	3,3 %	2	1,1 %
Maksasairaus	182	98,9 %	1	0,5 %	1	0,5 %	0	0,0 %
Munuaisongelmat	182	99,5 %	0	0,0 %	1	0,5 %	0	0,0 %
Diabetes	182	99,5 %	0	0,0 %	0	0,0 %	1	0,5 %

Taulukko 24: Terveys- ja luonnekyselyn vastaukset muiden sairauksien osalta

Epilepsia

Epilepsia on koirien yleisin neurologinen sairaus, joka aiheutuu aivojen sähköisen toiminnan häiriöstä. Epilepsia ilmenee toistuvina kohtauksina, joiden luonne voi vaihdella. Koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, autonomisen hermoston ja / tai käyttäytymisen häiriöitä. Yleistyneessä kohtauksessa koko koira kouristelee, mutta kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin esim. vain yksittäinen raaja tai raajapari kouristelevat. Koira voi olla kohtauksen aikana joko tajuissaan tai tajuton.

Ensimmäiset epilepsiakohtaukset esiintyvät yleensä nuorella iällä 1 - 5-vuotiaana, mutta epilepsia voi alkaa missä iässä vaan. Epilepsia diagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Epilepsiaa sairastavaa koira ei voi parantaa. Mikäli kohtaustiheys tai -voimakkuus on korkea, voidaan koiralle antaa loppuelämän kestävä lääkitys oireiden lievittämiseksi.

Epilepsiatapauksia on tiedossa melko vähän, ja useimmiten ne ovat olleet yksittäistapauksia, ainoita lähisuvussa. Epilepsiaa on kuitenkin esiintynyt myös useammassa saman sukuisissa koirissa (sisarukset / puolisisarukset, saman koiran jälkeläiset useammassa pentueessa), mikä viittaa perinnölliseen muotoon sairaudesta. Suurin osa epilepsiadiagnooseista on tehty nuorilla koirilla 1 – 5 v., eikä kohtauksien aiheuttajaksi ole löytynyt selkeää syytä, jolloin sairaus on diagnosoitu idiopaattiseksi epilepsiaksi. Joitain diagnooseja on tehty myös vanhoille, yli 8-vuoden ikäisille koirille.

Jalostustyöryhmän tietoon on tullut alle 40 epileptisesti oireilevaa koira, joiden oireilulle ei ole selvinnyt selittävää syytä ja näitä tapauksia on pidetty idiopaattisena epilepsiana. Tapaukset ovat pitkältä ajalta ja vanhimmat 90-luvun alkupuolelta.

Vaikka määrällisesti epileptikkoja ei ole tullut tietoon paljoa, on epilepsia kuitenkin jalostuksellisesti merkittävä asia. Epileptikkoo ei pidä käyttää jalostukseen ja epilepsian esiintyminen koiran sukulaisissa on syytä ottaa huomioon mahdollista koiran jalostuskäyttöä arvioitaessa. Lisäksi on syytä välttää sellaisten koirien yhdistämistä, joiden lähisuvussa on esiintynyt epilepsiatapauksia eikä sellaista yhdistelmää pidä toistaa, joka on tuottanut epileptisen jälkeläisen. Dalmatiankoirille ei ole olemassa geenitestä, jonka avulla sairauden kantajuuden voisi todeta. Jalostustyöryhmä tiedottaa suunniteltujen yhdistelmien kasvattajille ja urosten omistajille, mikäli sillä on tiedossa suunnitellun yhdistelmän lähisuvussa esiintyviä epilepsiaan sairastuneita koiria.

Hypotyreoosia eli kilpirauhasen vajaatoimintaa on tiedossa yksittäistapauksina. Diagnosoidut koirat hoidetaan säännöllisellä tyroksiinilääkityksellä ja ne elävät täysin normaalia elämää. Hypotyreoosi voi oireilla erilaisilla ja epämääräisillä tavoilla eikä harvinaisempia oireita aina välttämättä yhdistetä hypotyreoosiin.

Sydämentoimintaongelmat: Suomalaisissa terveystutkimuksissa on tullut ilmi vain muutamia tapauksia dalmatiankoirilla esiintyvistä sydämen toimintahäiriöistä. Ruotsissa on raportoitu epäily periytyvästä dilatoivasta kardiomyopatiasta. Se on etenevä, jopa kuolemaan johtava sydänlihaksen sairaus, jossa sydänlihaksen rappeutuminen johtaa vasemman kammion laajentumiseen ja siten pumppausvoiman vähentymiseen. Useimmiten muutokset ovat havaittavissa useita vuosia ennen oireiden ilmaantumista. Tavallisia oireita ja löydöksiä ovat muun muassa sydämen sivuääni, nesteen kertyminen keuhkoihin ja sen aiheuttama rahina, turvotus, yleinen heikkous ja väsymys.

Maksa- ja munuaissairaudet ovat dalmatiankoirilla suhteellisen harvinaisia, mutta jotain tapauksia on esiintynyt. Progressiivinen nefropatia eli PNP on munuaisten kuorikerroksen rappeuma, joka johtaa

munuaisten vajaatoimintaan ja koiran kuolemaan yleensä alle kahden vuoden ässä. Ruotsissa on diagnosoitu joitakin PNP-tapauksia ja Ruotsin rotuyhdistys tukee PNP-epäiltyjen tapausten ruumiinavauksia diagnoosin varmistamiseksi.

ARDS

Perinnöllinen nuorten dalmatiankoirien hengitysvaikeusoireyhtymä eli ARDS (acute respiratory distress syndrome) (liitteet 1 ja 2) on koirissa diagnosoitu ainoastaan dalmatiankoirilla. ARDS:n sairastuneet koirat saavat hengitysvaikeuksia 4 kk – 1 vuoden iässä ja sairaus pahenee ja johtaa aina koiran kuolemaan tai lopetukseen. ARDS:ä on diagnosoitu Suomessa 17 tapausta 6 pentueessa vuosina 1987 - 1997 ja Tanskassa 1 tapaus 1992. Sairauden on todettu olevan autosomaalisesti resessiivisesti periytyvä, ja kaikkein tapausten taustalta, molempien vanhempien sukutaulusta, on löytynyt sama koira O'Soul Escada. ARDS:ä vastaan on taisteltu erilaisilla jalostussuosituksilla, ja niiden noudattamisen ansiosta ei vuoden 1997 jälkeen ole uusia tapauksia ilmennyt. Voimassaolevien jalostussuosituksen mukaan koiria, joista ARDS:n periyttäjään on vähemmän kuin 6 sukupolvea, ei tulisi käyttää jalostukseen.

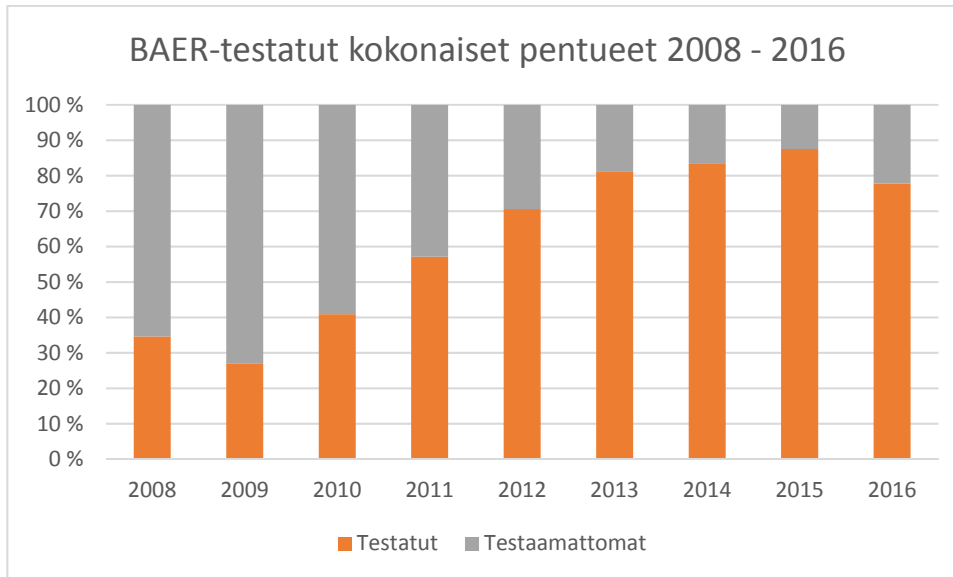
Vuoden 2017 helmikuussa Hannes Lohen johtama koirien geenitutkimusryhmä tiedotti ARDS-geenin löytymisestä ja kaupallinen geenitesti saadaan varmasti käyttöön lähiaikoina.

Kuurous

Kuurous on yleisin dalmatiankoirilla ennen luovutusikää havaittava sairaus. Se on rotuun kuuluva, valkoiseen värin liittyvä, perinnöllinen ongelma. Pentu on syntyessään kuuro tai menettää kuulonsa ensimmäisten elinviikkojen aikana. Kuurous voi olla molemminpuolista tai toispuoleista. Molemminpuolisesti kuurot pennut suositellaan lopetettavaksi ennen luovutusikää. Suurin osa kasvattajista pystyy erottamaan täysin kuurot pennut äänelle ehdollistamalla ja pentuja riittävästi tarkkailemalla. Myös BAER-testiä voidaan käyttää kuurojen löytämiseen. Toispuoleisesti kuulevat koirat voidaan löytää vain BAER-testien avulla. Ne pystyvät elämään normaalia elämää, mutta asia on syytä ottaa huomioon mahdollista jalostuskäyttöä arvioitaessa.

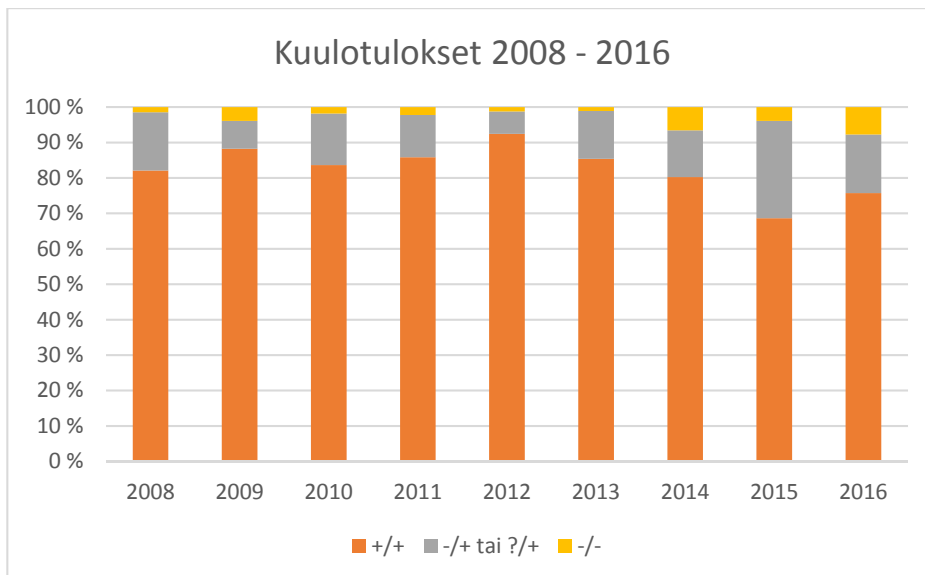
Suomessa ei ole rajoituksia toispuoleisesti kuulevien dalmatiankoirien jalostuskäytölle, vaikka monissa muissa maissa (esim. Saksa) jalostukseen käytetään vain molemmilla korvillaan kuulevia yksilöitä. Käyttörajoituksilla ei näissä maissa kuitenkaan ole pystytty pääsemään eroon kuuroudesta.

Kuuroutta ja sen periytymistä dalmatiankoirilla on tutkittu monissa maissa, eniten ja pisimpään USA:ssa ja sen on todettu olevan yhteydessä puutteelliseen pigmenttiin ja siniseen silmien väriin. Suomessa ELL Suvi Pohjola-Stenroos on julkaissut kuuroudesta artikkelin ja tutkimustulokset hänenkin artikkelissaan ovat peräisin USA:ssa tehdyistä tutkimuksista. Monissa tutkimuksissa on todettu, että sinisilmäiset koirat ovat muita useammin kuuroja tai toispuoleisesti kuuroja, ja periyttävät kuuroutta muita enemmän. Tällä on merkitystä eniten USA:ssa, jossa myös sinisilmäisiä dalmatiankoiria käytetään jalostukseen. Suomessa sinisilmäisiä dalmatiankoiria ei tule käyttää jalostuksessa.

Kaavio 22: BAER-testatut kokonaiset pentueet 2008 – 2016

Yhdistys tukee jäsentensä kasvattamien dalmatiankoirapentueiden kuulotutkimuksia, mikäli saa testaustulokset käyttöönsä. Tavoitteena olisi, että jokainen syntyvä dalmatiankoirapentue BAER-kuulotestattaisiin ennen luovutusikää. Vuosina 2008 – 2016 pentueita rekisteröitiin kaikkiaan 186, joista 109 (58,6 %) kuulotestattiin kokonaan. Pentueita on viime vuosina kuulotestattu entistä enemmän. 2016 yhdistykselle toimitettiin 14 pentueen kuulotutkimusraportit. Samana vuonna rekisteröitiin 17 pentuetta. Vuotta aikaisemmin luvut olivat 14 pentueen kuulotutkimustodistukset 16 pentueesta.

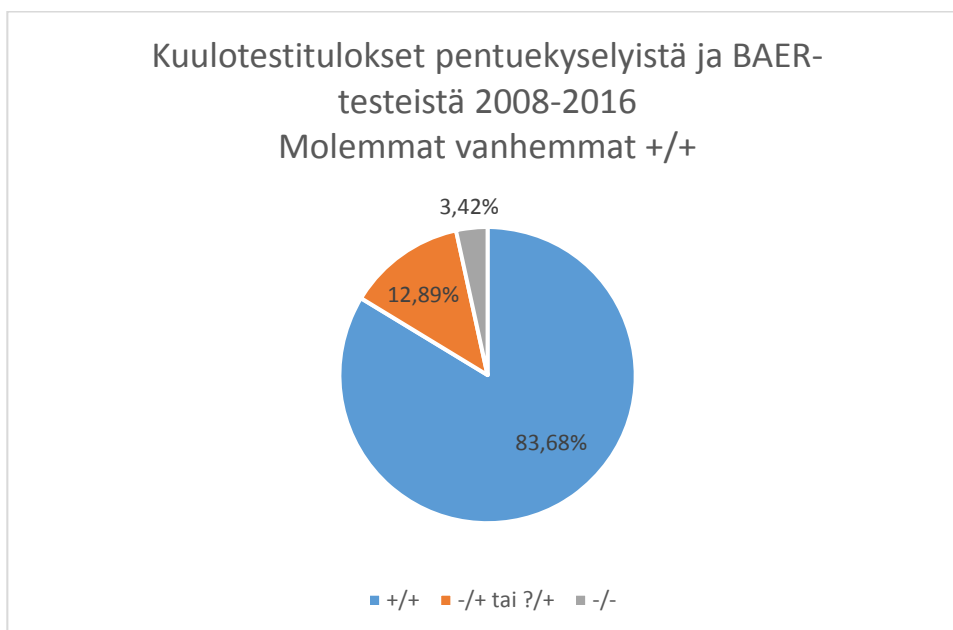
Kaavio 23: Kuulotulokset 2008 – 2016

	Pentuja	+/+	-/+ tai ?/+	-/-
2008	68	55	11	1
2009	51	45	4	2
2010	55	46	8	1
2011	134	115	16	3
2012	79	73	5	1
2013	89	76	12	1
2014	91	73	12	6
2015	102	70	28	4
2016	103	78	17	8
YHT	772	631	113	27

Taulukko 25: Kuulotulokset 2008 – 2016

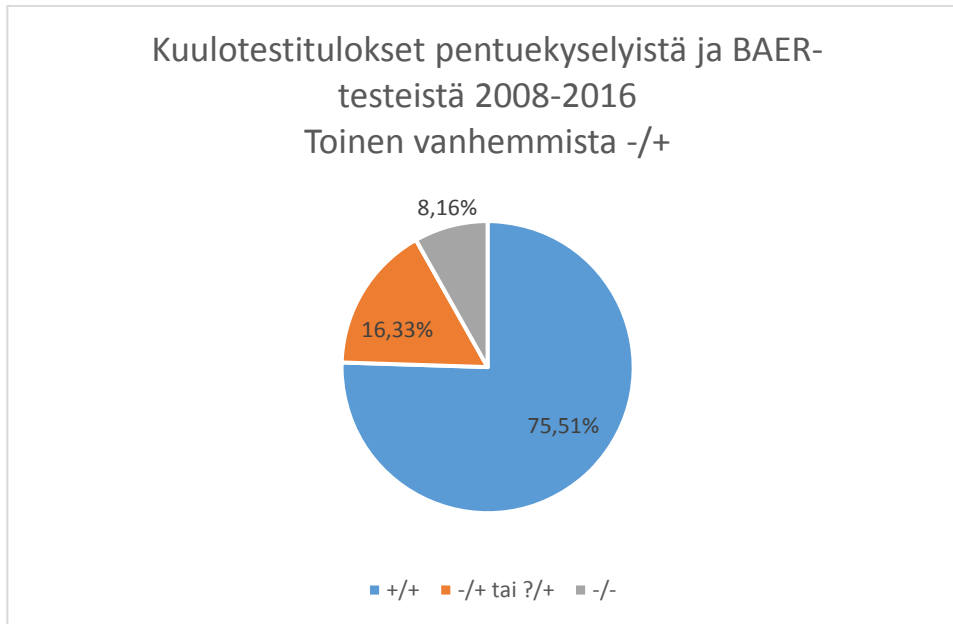
Yhdistykselle on toimitettu vuosina 2002–2016 yhteensä 1148 BAER-kuulotutkimustulosta suomalaisessa rekisterissä olevista koirista. Näistä tutkituista koirista 190 oli toispuoleisesti kuulevia ja 25 täysin kuuroa. Yhdistys kerää kasvattajille suunnatulla pentuekyselyllä tiedot ennen BAER-testiä lopetetuista kuuroista pennuista. Kaaviossa 23 ja taulukossa 25 on esitetty testattujen pentueiden tulokset huomioiden myös pentuekyselyiden vastaukset kuurojen pentujen osalta. Vuosina 2008 – 2016 testatuissa pentueissa oli molemmin puolin kuulevia pentuja 631 (81,7 %), toispuoleisesti kuulevia 113 (14,6 %) ja kuuroja 27 (3,5 %).

Vuosina 2008 – 2016 pentueita syntyi yhteensä 186 kappaletta. 89 BAER-testatusta pentueesta täytettiin myös yhdistyksen pentuekysely. Näistä 89 pentueesta 56:lla oli molemmat vanhemmat kuulotestattuja.

Kaavio 24: Kuulotestitulokset pentuekyselyistä ja BAER-testeistä 2008 – 2016, kun molemmat vanhemmat ovat molemmin puolin kuulevia.

Vuosilta 2008 – 2016 45 pentueella, josta oli yhdistykselle toimitettu BAER-testitulokset sekä pentuekysely, oli molemmat vanhemmat molemmin puolin kuulevia. Pentuja näihin pentueisiin syntyi yhteensä 380, joista toispuoleisesti kuulevia oli 49 (12,89 %) ja kuuroja 13 (3,42 %).

Kaavio 25: Kuulotestitulokset pentuekyselyistä ja BAER testeistä 2008 – 2016, kun toinen vanhemmista toispuoleisesti kuuleva.

Vuosilta 2008 – 2016 11 pentueella, josta oli yhdistykselle toimitettu BAER-testitulokset sekä pentuekysely, oli toinen vanhemmista toispuoleisesti kuuleva. Pentuja näihin pentueisiin syntyi yhteensä 74, joista toispuoleisesti kuulevia oli 16 (16,33 %) ja kuuroja 8 (8,16 %).

Yhdistyksen yleiskokous päätti 25.3.2012 että jalostuksen suosituseriaatteisiin lisätään 1.6.2012 alkaen ehto, että yhdistelmästä ainakin toinen vanhemmista on testattu molemmin puolin kuulevaksi (BAER +/+).

Napatyrä: Lieviä napatyriä havaitaan satunnaisesti pentueissa. Useimmat ovat lieviä, eivätkä vaadi operointia. Napatyran vuoksi operoitua koiraa ei pitäisi käyttää jalostukseen.

Entropium: Pennuilla havaitaan joskus silmäluomen sisäänpäin kiertymistä. Vika on korjattavissa pienellä leikkauksella eikä haittaa koiran elämää, mutta entropiumin takia leikattua koiraa ei saa käyttää jalostukseen, eikä se saa osallistua näyttelyyn.

Ruokatorven laajentuma eli megaesophagus: Ruokatorven laajentumaa on tiedossa yksittäistapauksia. Useimmiten ruokatorven laajentumasta kärsivä pentu ei ole elinkelpoinen ja se lopetetaan. Lievissä tapauksissa vaiva saattaa helpottaa pennun varttuessa ja koira pystyy elämän normaalisti. Tällainen koira on kuitenkin syytä jättää pois jalostuskäytöstä. Usein ruokatorvenlaajentuma alkaa oireilla pentujen siirtyessä kiinteään ruokaan. Mikäli pennulla esiintyy ruokatorvenlaajentumaan viittaavaa oireilua, esim. nielemisvaikeuksia ja pulauttelua, kannattaa pentu varjoainekuvata diagnoosin varmistamiseksi. Synnyynnäisen ruokatorvenlaajentuman periytymistapa ei ole selvillä, mutta olisi suositeltavaa varjoainekuvata oireilevan pennun pentuesisaruksetkin sen varmistamiseksi, että pentueen muut pennut ovat terveitä. Varjoainekuvauksen pitäisi tehdä ennen viiden viikon ikää, jotta mahdolliset lievät muutokset tulisivat ilmi.

Kitalakihalkio: Kitalakihalkiota on esiintynyt harvakseltaan joissain pentueissa, ja pennut on lopetettu heti syntymän jälkeen tai ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Häntämutki: Lieviä häntämutkia esiintyy rodussa jonkin verran, eikä kaikkia niitä välttämättä edes havaita. Vakavat häntämutkat ovat rodussa harvinaisia. Koira, jolla on häntämutki ei pidä käyttää jalostukseen.

Kivesvikaisuus: Kivesvikaa on esiintynyt yksittäistapauksina, se on kuitenkin harvinainen rodussa.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

	Keskim. Elinikä	Kpl	%
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	12 v 11 kk	135	31,6 %
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	8 v 11 kk	78	18,3 %
Kasvainsairaudet, syöpä	9 v 5 kk	55	12,9 %
Muu sairaus, jota ei ole listalla	8 v 10 kk	19	4,4 %
Selkäsairaus	10 v 11 kk	18	4,2 %
Tapaturma tai liikennevahinko	5 v 0 kk	17	4,0 %
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	6 v 9 kk	17	4,0 %
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 v 7 kk	16	3,7 %
Luusto- ja nivelsairaus	8 v 9 kk	13	3,0 %
Sydänsairaus	11 v 1 kk	13	3,0 %
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	9 v 6 kk	11	2,6 %
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	6 v 6 kk	10	2,3 %
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	8 v 5 kk	9	2,1 %
Iho- ja korvasairaudet	4 v 6 kk	6	1,4 %
Pennun synnyttäminen vika tai epämuodostuma	0 v 9 kk	3	0,7 %
Sisäeritysrauhasten sairaus	8 v 11 kk	3	0,7 %
Kadonnut	8 v 11 kk	2	0,5 %
Hermostollinen sairaus	7 v 10 kk	1	0,2 %
Immunologinen sairaus	8 v 7 kk	1	0,2 %
	Yht.	427	

Taulukko 26: Kuolinsyytilasto vuosilta 2002 - 2016 (KoiraNet-järjestelmä 28.2.2017)

Kaikkiaan 427 dalmatiankoirasta on ilmoitettu kuolinsyyt kuolinvuosilta 2002 - 2016. Tilaston mukaan dalmatiankoirat kuolevat yleisimmin vanhuuteen (31,6 %) keskimäärin 12 vuoden 11 kuukauden iässä. Toiseksi eniten dalmatiankoirat kuolevat jonkinlaiseen syöpään (12,9 %). Näiden koirien keskimääräinen elinikä on ollut kuitenkin 9 vuotta 5 kuukautta eli syövät vaivaavat tämän tilaston mukaan lähinnä vanhoja ja vanhenevia koiria. Nuorena kuolleet dalmatiankoirat ovat yleisimmin kuolleet virtsatie- tai lisääntymiselintensairauteen (4,0 % 6 v 9 kk) tai ne ovat kuolleet tapaturmaisesti (4,0 % 5 v 0 kk).

4.3.4. Lisääntyminen

Yhdistyksen pentuekysely uudistettiin vuonna 2016. Tähän saatiin viime vuonna vastaukset 22 pentueesta, joista seitsemän oli syntynyt vuonna 2015 ja kymmenen vuonna 2016. Kaikkiaan vuosina 2015 ja 2016 syntyi 34 pentuetta, joista 50,0 % saatiin pentuekyselyyn vastaus. Yhdistyksen pentuvälityskäytäntöjen mukaan päästäkseen yhdistyksen pentuvälitykseen, tulee kasvattajan olla täyttänyt pentuekysely edellisistä kasvattamistaan pentueista.

Uudistetun pentuekyselyn vastausten mukaan suurimmalla osalla (59,1 %) dalmatiankoiranartuista juoksuväli on seitsemän kuukautta. Vastausten mukaan kyselyyn osallistuneilla nartuilla ei ole ollut kohtutulehduksia tai tiinehtymisongelmia.

31,7 % nartuista astutetaan 11. vuorokautena juoksujen alusta ja 27,3 % 12. päivä. 17 (77,3 %) astutuksista oli normaaleja, viisi (22,7 %) keinosiemennettiin, joista neljä uroksen etäisyyden takia. 15 (75,0 %) nartuista oli halukkaita astutukseen, neljä (20,0 %) vastusteli jonkin verran ja yksi (5,0 %) ei antanut uroksen astua. Uroksista sen sijaan kaikki olivat halukkaita astumaan. Mikäli astutus on onnistunut, johtaa se useimmiten tiineyteen, vaikka vuosittain muutama narttu jääkin tyhjäksi.

Nartut synnyttävät kyselyn vastausten mukaan keskimäärin 62,5 vuorokauden kuluttua astutuksesta. 12 (54,5 %) synnytyksistä oli normaaleja, eikä niihin tarvittu eläinlääkärin apua. Kaksi (9,1 %) synnytyksistä oli normaaleja, mutta eläinlääkärin apua tarvittiin esimerkiksi polttoheikkouden vuoksi. Kolmessa (13,6 %) synnytyksessä osa pennuista syntyi normaalisti ja loput jouduttiin keisarileikkaamaan. Kokonaan keisarileikkaukseen päätyi viisi (22,7 %) synnytyksistä. Kyselyn mukaan useimmiten synnä keisarileikkaukseen oli synnytyskanavan tukkinut kuollut pentu. Keisarileikkaukseen voidaan päätyä myös suuren pentuekoon vuoksi, vaikka narttu olisi jo osan pennuistaan synnyttänyt.

Kaavio 26: Keskimääräinen pentuekoko vuosilta 2002 - 2016

Dalmatiankoiranartut synnyttävät yleensä hyvin ja osaavat itsenäisesti puhdistaa ja hoitaa syntyneet pentunsa. Hoivakäyttäytyminen on hyvää ja ainoastaan hyvin harvoissa tapauksissa nartuilla on vaikeuksia hoitaa tai hyväksyä vastasyntyneitä pentujaan. Näihin tapauksiin on yleensä ollut synnä keisarinleikkaus ja ensikertalainen synnyttäjä, mutta yleensä keisarinleikatutkin nartut hoitavat pentunsa aivan mallikkaasti alusta lähtien.

Dalmatiankoiran pennut syntyvät yleensä hyvin elinvoimaisina ja niitä ei tarvitse auttaa imemisessä. Pentukuolleisuus on harvinaista. Yhdeksän pennun raportoitiin pentuekyselyssä kuolleen ensimmäisen elinviikon aikana. Suurin osa näistä oli jo syntyessään heikkoja ja useimmiten ne lopetettiin jo yhden vuorokauden ikäisinä.

Dalmatiankoirien pentueet ovat yleensä suuria. Osa pennuista saattaa joskus menehtyä synnytyksessä ja menehtymisen syynä on usein juuri suuren pentuekoon vuoksi pitkään kestänyt synnytys.

Vaikka pentuja olisi suuri määrä, pennut yleensä pitävät puolensa ja kaikki saavat riittävästi maitoa emältä, eikä kasvattajan tarvitse lisäruokkia tai auttaa pentuja muulla tavalla.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Dalmatiankoira on kooltaan ja rakenteeltaan hyvin keskivertokoira, eikä sillä ole rakenteellisia tai ulkomuotoon liittyviä ominaisuuksia, jotka altistaisivat sitä sairauksille tai hyvinvointiongelmille. Dalmatiankoiran rakenteessa ei myöskään ole piirteitä, jotka vaikeuttaisivat lisääntymistä.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat ja syyt

Keskeisimpinä rodun yksilöiden elämänlaatuun vaikuttavina terveysongelmina voidaan pitää allergioita ja atopiaa sekä virtsakiteitä ja -kiviä. Virtsateihin liittyvien terveysongelmien synnyssä ruokinnalla tiedetään olevan suuri merkitys. Ravinnon korkeat puriini- ja fosforipitoisuudet sekä vähäinen nesteen määrä edesauttavat geneettisen alttiuden puhkeamista sairaudeksi.

Rodussa esiintyy perinnöllistä kuuroutta, joka ei kuitenkaan aiheuta varsinaisia elämänlaatua heikentäviä ongelmia, mikäli koira on toispuoleisesti kuuleva. Muita sairauksia on raportoitu vähän, mutta niiden aiheuttamat ongelmat voivat olla yksilölle merkittävät.

Ongelmiin varautuminen ja niiden ennaltaehkäisy

Laajempi tiedottaminen dalmatiankoirien oikeanlaisen ruokinnan merkityksestä terveyteen voisi parantaa ongelmaa, joka liittyy virtsakiteisiin ja -kiviin. On kuitenkin huomioitava, että ongelmasta kärsinyttä yksilöä ei tule käyttää jalostukseen, vaikka oireet olisivat saatu hallintaan erilaisin toimenpitein.

Muita jalostuskäytöstä pois sulkevia sairauksia ovat mm. osteokondroosi, selkäsairaudet sekä muut luustoon ja niveliin liittyvät oireilut, allergiat ja toistuvat iho-oireet, toistuvat korvatulehdukset, erikoisruokavalion tarve, säännöllinen lääkitys johonkin sairauteen sekä idiopaattinen epilepsia (koiralla itsellään tai lähisukulaisissa).

Dalmatiankoirille on olemassa rotukohtainen terveys- ja luonnekysely. Vastanneiden joukossa ovat kaikki jalostusyksilöt, muu osa populaatiosta on edustettuna huomattavasti pienemmin. Terveys- ja luonnekyselyn täyttämistä tulisi kannustaa, myös ikääntyvien koirien osalta, jotta saataisiin enemmän tietoa rodun terveydentilasta ja voitaisiin paremmin ottaa huomioon jalostusyksilöiden sukulaisissa esiintyvät terveysongelmat.

Monissa maissa sallitaan ainoastaan molemmin puolin kuulevien yksilöiden jalostuskäyttö. Tällä käyttörajoituksella ei olla kuitenkaan pystytty pääsemään eroon kuuroudesta. Suomessa toispuoleisesti kuulevien käyttöä jalostuksessa on rajoitettu siten, että sellainen on yhdistettävä molemmin puolin kuulevaan. Mikäli yhdistelmän toiselta vanhemmalta puuttuu kuulotutkimustulos, tulee toisen vanhemmista olla testattu molemmin puolin kuulevaksi. Kuuroja ei saa käyttää jalostukseen ja toispuoleisesti kuulevan käyttöä tulee harkita. Maailmanlaajuisesti on yleisesti ollut tapana lopettaa kuurot

pennut, joten kuurous on koettu lähinnä kasvattajien ongelmana, koska pennunostajille kuuroja pentuja ei yleensä päädy. Tavoitteena on, että mahdollisimman iso osa syntyneistä pennuista kuulotestataan BAER-testillä jo kasvattajien toimesta. Aivan kaikkia kuulotestaustuloksia ei ole toimitettu yhdistykselle, joten kasvattajia tulisi motivoida niiden toimittamisessa.

Dalmatiankoirat kärsivät verrattain harvoin luustollisista ongelmista. Lonkkien terveyttä arvioiva BLUP-indeksi ottaa huomioon koko populaation lisäksi erityisesti yksilön sukulaiset. Jotta BLUP-indeksi olisi entistä luotettavampi, tulisi jalostukseen käytettävien koirien sukulaisia kuvata enemmän. Suomessa kynnärpäitä kuvataan maailmanlaajuisesti verrattuna runsaasti, mutta yksilöitä saisi silti olla enemmän. Selkäkuvauslausuntoja on annettu vasta muutamia vuosia. Niistä saatavan tiedon avulla tulee kiinnittää huomiota siihen, että kahta yksilöä, jolla on jonkin asteisia poikkeamia terveestä, ei tule yhdistää.

Jalostukseen käytettävien yksilöiden osalta suosituspäätöksiä koirien terveyden osalta noudatetaan Suomessa hyvin.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

YLEISVAIKUTELMA: Keskipitkä, särmiön muotoinen pää, jossa riippuvat korvat. Runko on suorakaiteen muotoinen, voimakas, lihaksikas ja rodulle ominaisesti pilkuttunut karvapeite. Liikkeet tyylikkää. Sukupuolileima selvä.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rungon pituuden suhde säkäkorkeuteen on 10:9. Rungon syvyys kynnärpään kohdalla on 50 % säkäkorkeudesta. Kintereen korkeus on 20 – 25 % säkäkorkeudesta. Pään pituus on noin 40 % säkäkorkeudesta. Kallon pituuden suhde kuonon pituuteen on 1:1.

LUONNE / KÄYTTÄYTYMINEN: Miellyttävä ja ystävällinen, ei arka eikä epävarma, ei lainkaan hermostunut eikä aggressiivinen. Eloisa, uskollinen, itsenäinen ja helposti koulutettava. Dalmatiankoira pitää vedestä ja erilaisista aktiviteeteista, ja sillä on selvä ajovietti.

PÄÄ: Sopusoinnussa rungon kanssa, ei liian leveä kallo-osaltaan. Kallon pituus niskakyhmystä otsapengeriin ja kuonon pituus otsapengeristä kirsun kärkeen ovat suhteessa 1:1 tai kuono-osa on hieman lyhyempi. Kallon ja kuonon ylälinjat ovat aavistuksen erisuuntaiset. Leukalihas ja poskiluu eivät saa olla liian voimakkaasti kehittyneet. Päässä ei saa olla lainkaan poimuja.

KALLO-OSA:

Kallo: Litteä, sivuilta hieman pyöristynyt. Levein korvien välistä, selvästi erottuvat ohimot. Vähäinen otsauurre.

Otsapenger: Kohtuullisen selvä.

KUONO-OSA:

Kirsu: Suuri, laajat avoimet sieraimet. Täysin pigmentoitunut. Kirsun väri sopusoinnussa pilkkujen värin kanssa.

Kuono: Hyvin kehittynyt, vahvat leukaluut, kuononselkä on suora.

Huulet: Voimakkaat ja melko tiiviit, ei riippuvat eikä liian paksut. Suupieli ei erotu kovin voimakkaasti. Täydellinen pigmentti on toivottava.

Leuat / hampaat: Leikkaava purenta, ts. ylähampaat ovat tiiviisti alahampaiden edessä ja suorassa kulmassa leukoihin nähden. Täydellinen hampaisto (42 hammasta) on toivottava. Hampaat ovat sopusuhtaiset ja valkoiset. Lökkäämillä koirilla hyväksytään tasapurenta.

Silmät: Soikeat, 10 – 15° kulmassa eteenpäin katsovat. Silmien väri sopusoinnussa pilkkujen värin kanssa. Silmäluomet tiiviit, silmänympärykset täysin pigmentoituneet ja sopusoinnussa pilkkujen värin kanssa.

Korvat: Ohuet ja pehmeät, melko korkealle kiinnittyneet, tasakylkisen kolmion muotoiset ja kärjestään hieman pyöristyneet; päänmyötäiset, ulottuvat silmän sisänurkkaan tai otsapenkereeseen. Korvien tulee olla pilkuttuneet, ts. korvat eivät saa olla täysin mustat tai ruskeat vaan niissä on valkoisella pohjalla muun värityksen mukaisia pilkkuja.

KAULA: Voimakas ja kohtuullisen pitkä, päätä kohti kapeneva; ei lainkaan löysää kaulanahkaa.

RUNKO: Suorakaiteen muotoinen, rungon pituuden suhde säkäkorkeuteen on 10:9.

Säkä: Selvästi erottuva.

Selkä: Voimakas ja tasainen.

Lanne: Lyhyt ja lihaksikas.

Lantio: Lihaksikas ja hieman viisto (alle 30°).

Rintakehä: Syvä ja tilava mutta ei liian leveä eikä tynnyrimäinen. Rintakehän syvyyden tulee olla 45 – 50 % säkäkorkeudesta, kyynärpään korkeus 50 % säkäkorkeudesta. Kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet.

Alalinja ja vatsa: Vatsalinja kohtuullisesti nouseva, mutta ei liian kuroutunut.

HÄNTÄ: Kiinnittynyt lantiolinjan jatkoksi, ulottuu suunnilleen kintereisiin tai hieman alemmaksi. Tyvestä voimakas, tasaisesti kärkeä kohti oheneva, ei paksu vaan sopusoinnussa rungon kanssa. Liikkeessä sapelinmuotoinen. Mieluiten pilkuttunut.

RAAJAT

ETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Eturaajat ovat sopusoinnussa suorakaiteen muotoiseen rakenteeseen.

Lavat: Lapakulma on noin 115–120°.

Kyynärpäät: Tiiviisti rungon myötäiset.

Kyynärvarret: Luustoltaan sopusuhtaisen vahvat ja pyöreät, suorat ja asennoiltaan pystysuorat.

Välikämmenet: Voimakkaat, vain hieman viistot ja joustavat.

Etukäpälät: Tiiviit ja pyöreät, ns. kissankäpälät ovat tyypilliset. Päkiät lujat ja joustavat. Kynnet mieluiten pigmentoituneet.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Sopusoinnussa rungon kanssa ja yhdensuuntaiset. Voimakkaat, hyvin kehittyneet lihakset.

Reidet: Vahvat ja lihaksikkaat.

Polvet: Vahvat ja hyvin kehittyneet, polvikulma 40° vaakatasoon nähden.

Kintereet: Voimakkaat.

Väliljalat: Kintereen korkeus on noin 20 – 25% säkäkorkeudesta, kinnerkulma on noin 130°.

Takakäpälät: Tiiviit ja pyöreät, ns. kissankäpälät ovat tyypilliset. Päkiät lujat ja joustavat. Kynnet mieluiten pigmentoituneet.

LIIKKEET: Rytmiikkäät, tyylikkääät ja sulavat. Maata voittava käynti ja ravi, pitkä etuaskel ja voimakas takaosan työntö. Edestä katsottuna raajat liikkuvat yhdensuuntaisesti.

KARVAPEITE

Karva: Kauttaaltaan lyhyttä, kiiltävää, kovaa ja tiheää.

Väri: Pohjaväri on puhtaan valkoinen, pilkut joko mustat tai maksanruskeat. Pilkkujen tulee olla selvärajaiset ja tasaisesti jakautuneet kaikkialla rungossa, eivätkä ne sekoitu valkoiseen pohjaväriin. Pilkkujen tulee mieluiten olla tasakokoisia, läpimitaltaan 2 – 3 cm; ruskealla muunnoksella pilkut ovat hieman pienempiä, noin 2 cm. Päässä ja raajoissa pilkkujen tulisi olla suhteessa pienempiä kuin muualla rungossa. On toivottavaa että myös häntä on pilkuttunut, pilkut ovat suhteellisesti pienempiä kuin rungossa. Pienet, ei-selvärajaiset pilkut rungossa eivät ole toivottavia. Pilkut eivät saa sulautua yhteen muodostaen suuria laikkuja. Korvien pilkuttukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

KOKO JA PAINO:

Säkäkorkeus: Urokset 56 – 62 cm, nartut 54 – 60 cm. Ylärajan ylityksestä ei tule rangaista mikäli koira on erinomaista tyyppiä ja tasapainoinen.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä sen kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

vihaisuus tai liiallinen arkuus

selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

yhtenevät pään linjat

enemmän kuin 6 välihampaan puuttuminen; M3-hampaan puuttumista ei lasketa eikä sitä lueta virheeksi sisään- tai uloskiertyneet silmäluomet (entropium, ektropium)

herasilmä, keskenään eriväriset silmät

siniset silmät, osittain siniset silmät

puutteellinen kirsupigmentti

kiertyvä häntä

toisen tai molempien silmien ympärillä oleva iso värialue (monokkeli) tai suuret laikut (blaffa) muualla kolmivärisyys (ruskeita ja mustia pilkkuja samassa koirassa), sitruunanväriset tai oranssit pilkut, siniset pilkut tai täysin valkoinen väri vailla pilkkuja

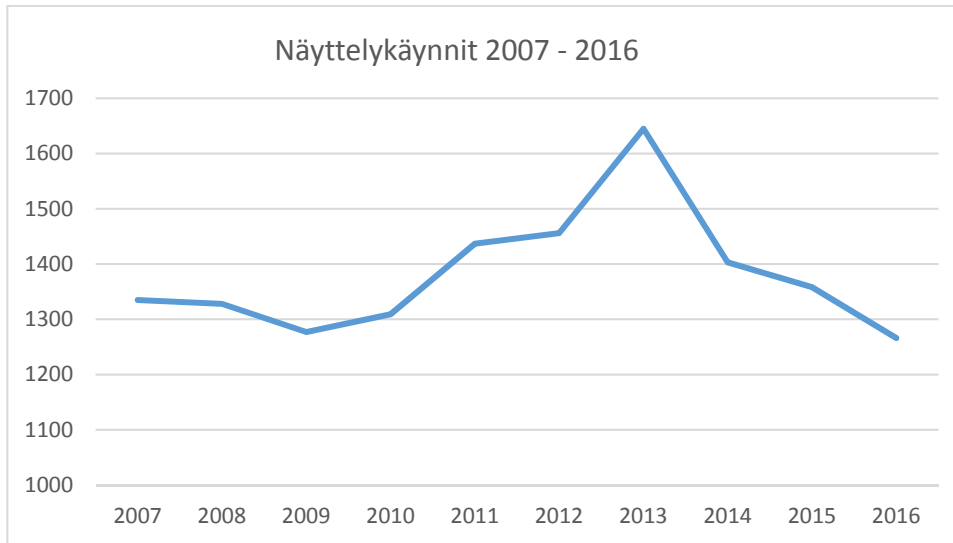
karkea- tai pitkäkarvaisuus

kuurous

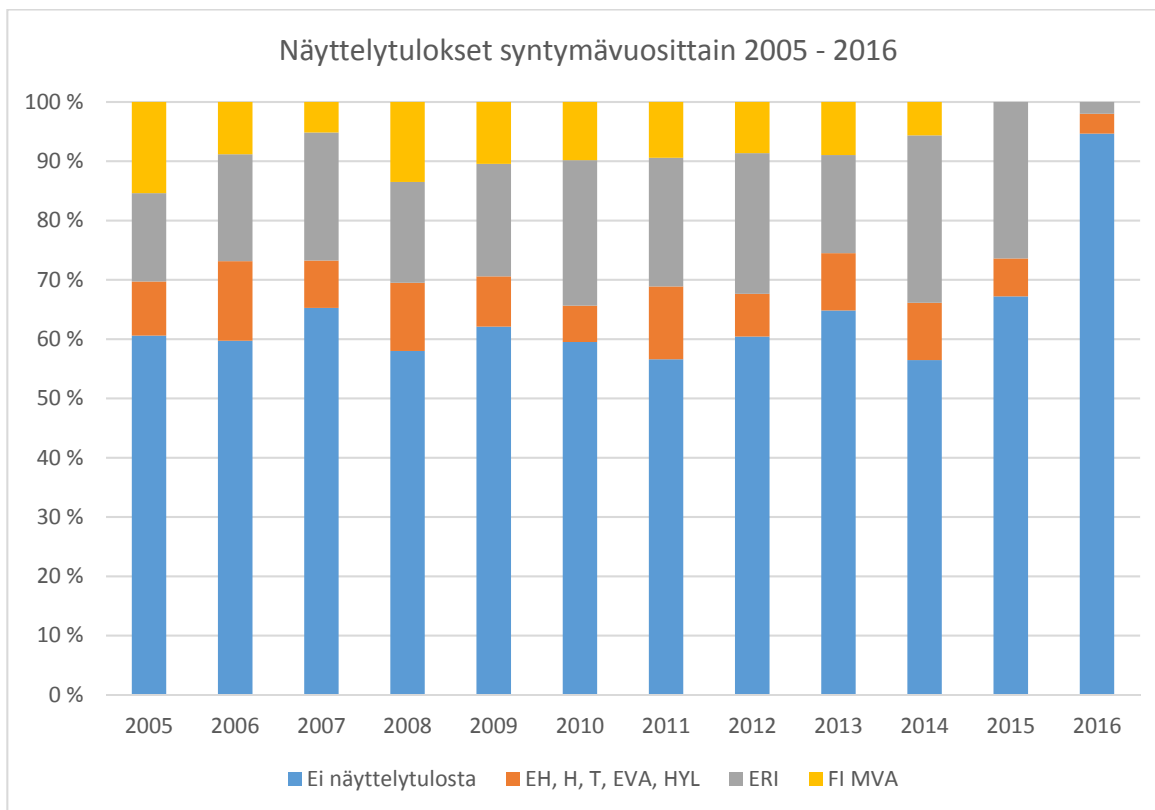
HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Dalmatiankoirien kanssa harrastetaan paljon näyttelyitä. Vuosittain näyttelykäyntejä on noin 1250 – 1450, poikkeuksena vuosi 2013, jolloin näyttelykäyntejä oli peräti 1645. Laadultaan dalmatiankoirat ovat hyviä ja saavat kaikissa ikäluokissa useimmiten laatuarvostelun erinomainen.

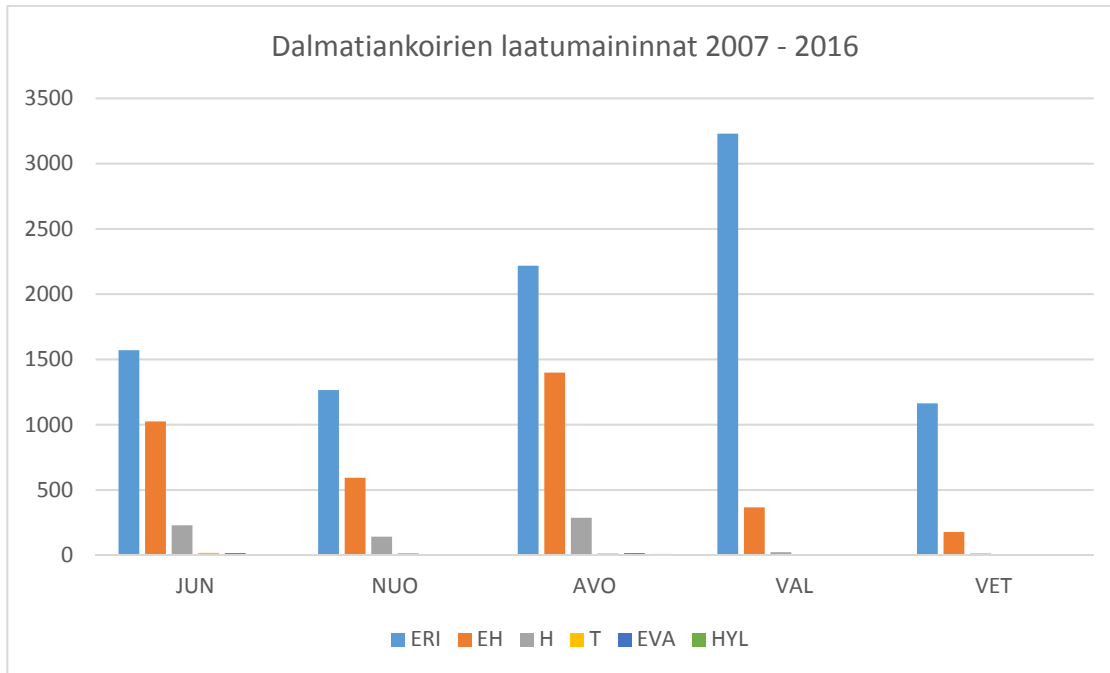

Kaavio 27: Näyttelykäynnit vuosina 2007 - 2016 (KoiraNet-järjestelmä 20.2.2017)

Kaavio 28: Vuosina 2005 - 2016 syntyneiden dalmatiankoirien näyttelytulokset syntymävuosittain (KoiraNet-järjestelmä 20.2.2017)

Vaikka dalmatiankoirilla on vuosittain paljon näyttelykäynnejä, ei suuremmalla osalla Suomessa syntyneistä koirista ole näyttelytulosta. Suurin osa näyttelyissä käyneistä dalmatiankoirista on palkittu laatuarvostelulla erinomainen. Suomen muotovalioita on n. 10 % vuosittain syntyneistä koirista. Kaaviota 25 tarkasteltaessa, tulee ottaa huomioon, että kahden viimeisen vuoden aikana syntyneet koirat eivät ole vielä tarpeeksi vanhoja valioituakseen ja on myös oletettavaa, että näyttelytuloksia omaavien koirien määrä kasvaa viimeisten vuosien osalta.

Kaavio 29: Laatumaininnat luokittain vuosilta 2007 - 2016 (KoiraNet-järjestelmä 20.2.2017)

Dalmatiankoirille ei ole viime vuosina järjestetty jalostustarkastuksia.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Rodun käyttötarkoitukselle, joka on lähinnä seurakoirana toimiminen, tärkeintä on koirien terveys, terve ja sopuuhainen rakenne sekä tasapainoinen luonne. Dalmatiankoira on keskikokoinen ja rakenteeltaan liioittelematon peruskoira, jolla ei ulkomuodon puolesta ole sen käyttötarkoitusta vaarantavia piirteitä.

Dalmatiankoiran alkuperäinen käyttötarkoitus oli olla vaunu- ja vahtikoira. Sen tehtävänä oli juosta matkaseurueen vaunujen alla tai vierellä ja se tarvitsi kestävyyttä juosta pitkiäkin matkoja. Dalmatiankoiran tuleekin antaa vaikutelma kestävästä ravaajasta. Sen ravin tulee olla sen näköistä, että voisi olettaa sen pystyvän liikkumaan tasaisella nopeudella pitkiäkin matkoja kohtuuttomasti rasittumatta. Liikkeet eivät siksi voi olla ylettömän näyttävät korkeine takapotkuineen, vaan enemmänkin maanmyötäiset, pitkälle ulottuvat ja energiatehokkaat.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Dalmatiankoira on mittasuhteiltaan hieman säkäkorkeuttaan pidempi, ei siis neliömäinen, mutta ei toisaalta liian pitkärunkoinenkaan. Säkäkorkeudesta puolet muodostuu rungon syvyydestä ja puolet raajakorkeudesta. Liika raajakorkeus tai matalaraajaisuus ei ole toivottavaa. Pitkät, matalaraajaiset koirat ovat usein hyvin kulmautuneita ja liikkuvat pitkin askelin. Ne eivät kuitenkaan ole mittasuhteiltaan oikeita. Viime vuosina tämä ongelma on lisääntynyt rodussa, kun on pyritty jalostamaan mahdollisimman pitkän askelin liikkuvia koiria. Jatkossa jalostusyksilöiden mittasuhteisiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

5. Yhteenvedo aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisesta

Dalmatiankoirien edellinen jalostuksen tavoiteohjelma on ollut voimassa vuosille 2013–2017.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Taulukoissa 26 on listattuna 25 vuosina 2007 – 2016 syntyneitä, eniten jälkeläisiä saanutta urosta sekä yhteenvedo niiden jälkeläisten saamista terveystuloksista.

Uroksen tiedot		Pennut										Lonkat				Kynnärät					
Nimi	Alkuperä	Synt. Vuosi	Näyttelytulos	Lonkat	1. indeksi	indeksi 1/17	Kynnärät	Kuulo	LTE/MH	Pentueet	Yht.	2. polvessa	Tutkittu	Tutkittu %	Sairas	Sairas %	Tutkittu	Tutkittu %	Sairas	Sairas %	
1	Marnellin Hot To Handle	FI	2008	C.I.B	B/A	104	105	0/0	+/+		6	49	42	11	22 %	0	0 %	11	22 %	0	0 %
2	Unelias	FI	2009	MVA	A/A	112	111		+/+	MH	4	34	37	8	24 %	2	25 %	8	24 %	1	12 %
3	Sassafras Paint It Black	GB	2007	C.I.B	A/A	111	114	0/0	+/+		5	34	47	14	41 %	3	21 %	13	38 %	0	0 %
4	Holmankarin Robert Redford	FI	2011	C.I.B	A/A	113	120	0/0	+/+		4	34	23	5	15 %	0	0 %	5	15 %	0	0 %
5	Ottopojan Önskarlyckatill	FI	2008	C.I.B	A/A	119	119	0/0	+/+	LTE/MH	6	30	0	7	23 %	1	14 %	6	20 %	0	0 %
6	Spotnik's Gallant Gambler	NO	2009	SERT	A/A	116	123	0/0	+/+		3	28	16	4	14 %	0	0 %	4	14 %	0	0 %
7	Mis-Zer Boss Himself	FI	2014	MVA	A/A	123	124	0/0	+/+		2	24	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
8	Gracilis Masterpiece	FI	2011	MVA	A/A	123	126	0/0	+/+		3	23	31	6	26 %	0	0 %	6	26 %	1	17 %
9	Stelton Gilbert Grape	FI	2008	C.I.B	A/A	123	122	0/0	+/+	MH	3	22	0	5	23 %	1	20 %	5	23 %	1	20 %
10	Danila Master Iz Terlets koy Dubravy	RU	2010	MVA	A	101	110	0	+/+		2	22	0	17	77 %	1	6 %	17	77 %	0	0 %
11	Varius Who Is My Daddy	FI	2010	MVA	A/A	105	100	0/0	+/+		2	21	7	1	5 %	1	100 %	1	5 %	0	0 %
12	Caesands Kalgoorlie Gold	FI	2008	CACIB	B/B	93	93				3	21	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
13	Aboensis Forrest Gump	FI	2014	MVA	A/A	116	118	0/0	+/+		2	21	0	1	5 %	0	0 %	1	5 %	0	0 %
14	Aboensis Chapman	FI	2008	VASERT	A/B	110	113	0/0	+/+	LTE	2	20	9	5	25 %	1	20 %	5	25 %	0	0 %
15	Zabavan Huzar	FI	2009	MVA	B/A	108	103	0/0			3	19	0	2	11 %	1	50 %	2	11 %	0	0 %
16	Somora's Forrest Ranger	DE	2012	VASERT	B/B	96	100	0/0	+/+	LTE	2	19	21	3	16 %	0	0 %	3	16 %	0	0 %
17	Paceaway Ozzitales	AUS	2007	SERT	C/C	78	87	0/0	+/+	LTE	2	13	23	10	77 %	1	10 %	10	77 %	0	0 %
18	Titara's Lonely Rider	FI	2008	C.I.B	B/A	114	108	0/0	+/+		2	13	0	6	46 %	2	33 %	6	46 %	0	0 %
19	Perdita's Right On Time	NO	2007	MVA		96	92		+/+		3	13	17	10	77 %	4	40 %	10	77 %	1	10 %
20	Solbo's Picasso Av Zacco	SE	2012	C.I.B	A/B	100	99	0/0	+/+		2	12	0	1	8 %	0	0 %	1	8 %	0	0 %
21	O'zone Ikaros	FI	2008	C.I.B	B/C	95	98	0/0	+/+	MH	1	12	0	9	75 %	2	22 %	8	67 %	0	0 %
22	Gwynmor Hitch Hiker	NL	2014	MVA	A			0/0	+/+		1	12	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
23	Botnicus Could It Be Magic	SE	2010	MVA	B/A			0			1	12	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
24	Assiduitas Legal Eagle	DE	2013	C.I.B	A/A	110	111	0/0	+/+		2	12	0	1	8 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
25	Sweetspots Top Gun	CA	2009		B	80	69		+/+		1	12	16	9	75 %	6	67 %	9	75 %	0	0 %

Taulukko 27: Urosten jälkeläistilasto 2007 – 2016 (Koiranet-järjestelmä 9.3.2017)

Käytetyistä 25 uroksesta 14 on Suomessa syntynyt ja loput ovat tuonteja tai ulkomailla asuvia uroksia.

Uroksista muotovalioita on 19 kpl ja loput on palkittu sertillä tai vara-sertillä. Useimmat uroksista ovat A- tai

B-lonkkaisia, vain kahdella uroksella on C-lonkat ja yhden lonkkatietoja ei oltu merkitty jalostustietojärjestelmään. 16 uroksista on lonkkaindeksi keskimääräistä parempi (>100). Pääosin kaikilla jalostukseen käytetyistä uroksista oli 0/0 kyynäret ja BAER-tulos +/- . Vain neljän uroksen kyynärpäitä ei ole kuvattu ja kolmea ei ole kuulotestattu. Luonnetestissä tai MH-luonnekuvauksessa käytetyimmistä uroksista on käynyt vain seitsemän koira.

Taulukoissa 27 on listattuna 21 vuosina 2007 – 2016 syntyneitä, eniten jälkeläisiä saanutta narttua sekä yhteenveto niiden jälkeläisten saamista terveystuloksista.

Nartun tiedot										Pennut			Lonkat				Kyynäret			
Nimi	Alkuperä	Synt. Vuosi	Näyttelytulos	Lonkat	1. indeksi	indeksi 1/17	Kyynäret	Kuulo	LTE/MH	Pentueet	Yht.	2. polvessa	Tutkittu	Tutkittu %	Sairas	Sairas %	Tutkittu	Tutkittu %	Sairas	Sairas %
1 Spotpower Smirgeline	FI	2011	MVA	A/A	117	123	0/0	+/+		2	27	0	6	22 %	1	17 %	6	22 %	0	0 %
2 Lanacos Black Panther	FI	2010	SA	A/B	100	103	0/0	+/+		2	25	0	1	4 %	0	0 %	1	4 %	0	0 %
3 Mis-Zer X-Factor	FI	2011	MVA	B/A	116	116	0/0	+/+		2	21	31	3	14 %	0	0 %	3	14 %	0	0 %
4 Magical Spot's Eternal Magic	FI	2009	MVA	B/B	115	112	0/0			2	20	0	2	10 %	1	50 %	2	10 %	1	50 %
5 O'zone Indira	FI	2008	C.I.B	A/A	109	111	0/0	+/-	LTE/MH	2	20	0	13	65 %	1	8 %	13	65 %	1	8 %
6 Holmankarin One of Us	FI	2009	MVA	C/C	89	92	0/0			2	19	8	3	16 %	1	33 %	3	16 %	1	33 %
7 Lukius Flying Solo	AUS	2010	MVA	A/A	107	112	0/0	+/+	LTE	2	19	9	3	16 %	0	0 %	3	16 %	0	0 %
8 Moppekerhon Äkkijyrkkä	FI	2011	C.I.B	C/B	93	94	0/0	+/+	LTE	2	17	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
9 Pikku Särpättimen Aada	FI	2011	SERT	B/A	106	106	0/0	+/+		2	17	0	2	12 %	0	0 %	2	12 %	0	0 %
10 Caesands Red Riding Hood	FI	2012	SERT	A/A	116	115	0/0			2	16	0	1	6 %	0	0 %	1	6 %	0	0 %
11 Marnellin Hyacinth Bucket	FI	2008	MVA	C/C	90	90	0/0	+/+		2	16	3	1	6 %	0	0 %	1	6 %	0	0 %
12 Zabavan Grafiene	FI	2008	MVA	A/A	122	119	0/0	+/+		2	16	0	1	6 %	0	0 %	1	6 %	0	0 %
13 Ohara Vom Teutoburger Wald	DE	2008	MVA	C/C	78	63	0/0			2	15	10	13	87 %	10	77 %	10	67 %	1	10 %
14 Stelton Echo's Spring	FI	2007	VASERT	A/A	118	125				2	15	21	3	20 %	0	0 %	3	20 %	0	0 %
15 Solbo's Ninja Av Kayo	SE	2010	C.I.B	B/B	97	86	1/0			2	14	0	1	7 %	1	100 %	1	7 %	1	100 %
16 Jilloc's Scandal Beauty	SE	2007	C.I.B	B/B	97	100		+/+		2	13	30	5	38 %	1	20 %	5	38 %	1	20 %
17 Moppekerhon Suapas Nähhä	FI	2007	MVA	A/A	125	128	0/0			2	12	10	1	8 %	0	0 %	1	8 %	0	0 %
18 Araidan Huurteinen Hilla	FI	2008	MVA	A/A	118	105	0/0	+/+	MH	1	12	16	9	75 %	6	67 %	9	75 %	0	0 %
19 Caesands Iced Velvet	FI	2007	MVA	C/C	86	83			MH	1	12	7	1	8 %	1	100 %	1	8 %	0	0 %
20 Lacrima Christi Close To Ozone	HR	2007	MVA	A/A	109	115	0/0		LTE	1	12	7	9	75 %	0	0 %	9	75 %	0	0 %
21 Karhunkaatajan Be My Joy	FI	2007	SERT	A/A	120	108	0/0			2	12	0	3	25 %	1	33 %	2	17 %	0	0 %

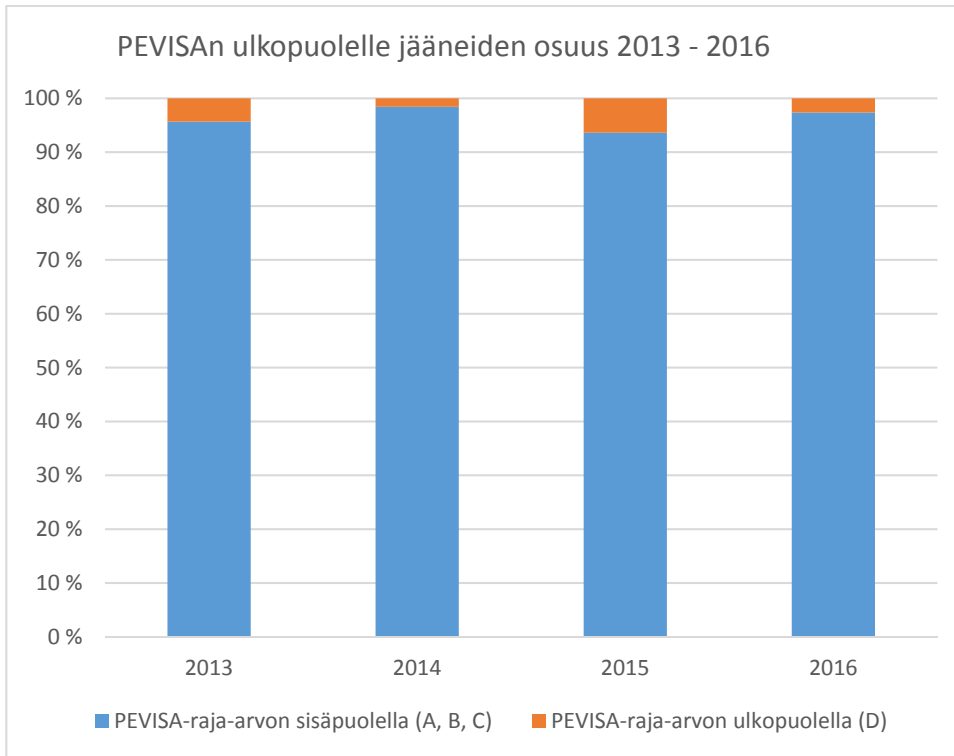
Taulukko 28: Narttujen jälkeläistilasto 2007 – 2016 (KoiraNet-järjestelmä 9.3.2017)

Käytetyistä 21 nartusta 16 on Suomessa syntynyt ja loput ovat tuonteja. Nartuista muotovalioita on 16 kpl ja loput on palkittu sertillä, vara-sertillä tai SA:lla. Viisi nartuista oli C-lonkkaisia, loput A tai B. 13 nartuista on lonkkaindeksi keskimääräistä parempi (>100). Useimmilla jalostukseen käytetyistä nartuista oli 0/0 kyynäret, yhdellä 1/0 ja kolmella ei ollut tutkimustulosta. Kymmentä eniten jalostukseen käytettyä narttua ei oltu kuulotestattu, loput 11 oli testattu, joista yksi oli toispuoleinen. Luonnetestissä tai MH-luonnekuvauksessa nartuista oli käynyt vain kuusi koira.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Kaikki jalostukseen käytettävät suomalaiset dalmatiankoirat olisivat kyynärpääkuvattuja	Yhdistys maksoi lonkka- ja kyynärkuvaustukea vuoteen 2015 asti.	Kaikkiaan 92,2 % vuosina 2013 – 2016 jalostukseen käytetyistä suomalaisista koirista oli kyynärpääkuvattuja
Pyritään siihen, että yksittäisen koiran jälkeläismäärä pysyy alle 44, mikä tällä hetkellä vastaa 5 % rodun viiden edellisen vuoden rekisteröinnistä ja päivitetään tämä jälkeläismäärä jalostusyksilöiden suosituseriaatteisiin.	Päivitettiin jälkeläismäärä (44) jalostuksen suosituseriaatteisiin syyskokouksessa 22.11.2014	Vain kahdella uroksella oli vuosina 2013 – 2016 yli 44 jälkeläistä. Molemmilla uroksilla jälkeläisiä 49 ja raja ylittyi viimeisimmän pentueen jälkeen.
Pyritään siihen, että jalostukseen käytettävillä yksilöillä olisi jokin tulos, jolla koiran rodunomaista käyttäytymistä ja yhteiskuntakelpoisuutta voidaan arvioida, kuten luonnetestitulokset, BH-koetulos, tottelevaisuuskoetulos, MH-luonnekuvaus tai niillä olisi vähintään kaksi näyttelytulosta, joissa rodunomainen käyttäytyminen olisi arvioitu	Järjestettiin 1.11.2015 jalostuspäivät, joiden toisena aiheena oli koira luonne. Tiedotettiin luonteen periytyvyydestä DAL-lehdessä 4/2015	Vuosina 2013 – 2016 jalostukseen käytetyillä koirilla 94,4 % oli joko luonnetesti-, BH-koetulos, tottelevaisuuskoetulos, MH-luonnekuvaustulos tai niillä oli vähintään kaksi näyttelytulosta, jossa rodunomainen käyttäytyminen olisi arvioitu.
Pyritään hyödyntämään lonkkaindeksejä jalostuksessa ja lisätään suosituseriaatteisiin suositus, että tehtyjen yhdistelmien lonkkaindeksien keskiarvo olisi yli 100.	Päivitettiin syyskokouksessa 22.11.2014 jalostuksen suosituseriaatteisiin suositus: Mikäli yhdistelmän vanhempien lonkkien BLUP-indeksit ovat tiedossa, pitää niiden yhteenlasketun summan olla vähintään 200 riippumatta vanhempien lonkkakuvaustuloksista.	92,5 % yhdistelmistä vanhempien lonkkaindeksien keskiarvo oli yli 100.
Mahdollisimman laaja jalostuspohja sekä urosten että narttujen suhteen, suositellaan käyttämään vanhempia, terveitä uroksia ja välttämään alle 2-vuotiaiden urosten käyttöä	Suositusperiaatteisiin kirjattu: ”Nuorten urosten jalostuskäytössä on kuitenkin syytä käyttää harkintaa, koska iän ja aikuistumisen myötä koirilla voi tapahtua muutoksia terveydentilassa ja luonteessa.”	91,0 % jalostukseen käytetyistä uroksista oli yli 2-vuotiaita.

Taulukko 29: Vuosina 2013 - 2016 lonkkakuvattujen PEVISA-raja-arvo C:n vuoksi jalostuksen ulkopuolelle jäävien dalmatiankoirien osuus (Koiranet-järjestelmä 9.3.2017)

PEVISA-rajoitukset ovat ajan tasalla ja niitä ei tule kiristää.

6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus

6.1. Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

- Pyritään kääntämään laskujohteinen tehollinen populaatio nousujohteiseksi.

Käyttäytyminen ja luonne

- Pyritään siihen, että 50 % jalostuskoirista olisi testattu, jollakin Kennelliiton luonnemittarilla: luonnetesti, MH-luonnekuvaus tai jalostustarkastuksen käyttäytymisoso.

Terveys

- Pyritään keräämään suomessa rekisteröityjen dalmatiankoirien kuulotestituloksia laajemmin.
- Pyritään siihen, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat olisivat molemmin puolin kuulevia (BAER +/-).

Ulkomuoto

- Koirakanta on ulkomuodon osalta Suomessa korkealaatuista. Pidetään laatutaso samana.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Yhdistelmän sukusiitosprosentti

- Sukusiitosprosentin laskettuna vähintään 6 polvesta ei pitäisi ylittää serkusparituksen sukusiitoskerrointa (6,25 %).

Uroksen jälkeläismäärä ja terveydentila

- Uroksella suositellaan tehtäväksi korkeintaan 2 pentuetta/vuosi, yhteensä korkeintaan 44 jälkeläistä (liikakäytön raja) sen koko jalostuskäyttöaikana.
- Kun 44 jälkeläisen määrä on ylitetty, ilmaistaan seuraavien pentuetietojen yhteydessä sen ylittävän liikakäytön rajan.
- Uroksesta (koskee Suomeen rekisteröityjä jalostusyksilöitä) on toimitettu terveystarkastus jalostustyöryhmälle kuluvan vuoden aikana. Edellytetään, että terveystarkastuksen on täyttänyt henkilö, jonka luona koira asuu vakituisesti.

Lonkat

- Jalostusyksilöiden on oltava kuvattu ennen astutusta eikä lonkkakuvaustulos saa olla huonompi kuin C (PEVISA-ohjelman vaatimus pentueen rekisteröinnille) tai vastaava SKL:n hyväksymä ulkomaalainen lonkkakuvaustulos.
- C-lonkkaiselle yksilölle käytettävän yksilön lonkkien pitäisi olla A tai B. Mikäli yhdistelmän vanhempien lonkkien BLUP-indeksit ovat tiedossa, pitää niiden yhteenlasketun summan olla vähintään 200 riippumatta vanhempien lonkkakuvaustuloksista.
- Lonkkakuvausvaatimukset koskevat FCI-maissa asuvia uroksia, myös tilapäisessä jalostuslainassa Suomessa olevia. Niiden ulkopuolelle jäävät FCI:n ulkopuolisissa maissa asuvat urokset.

Kynnärpäät

- Yhdistelmästä ainakin toisella vanhemmista tulee olla kynnärpäiden kuvaustulos 0/0.

Kuulo

- Yhdistelmästä ainakin toinen vanhemmista tulee olla testattu molemmin puolin kuulevaksi (BAER +/-).

ARDS

- Yksilöiden on täytettävä WAFDAL:n vaatimukset: polvia tunnetusta tai oletetusta ARDS:n periytäjistä jalostusyksilöön on oltava enemmän kuin 5.

Näyttelytulokset

- Jalostukseen käytettävien yksilöiden pitäisi olla palkittu näyttelyssä vähintään palkinnolla "erittäin hyvä" (EH) tai vastaava ("very good", VG).

Luonne

- Jalostusyksilöiden pitää olla hyväluonteisia. Aggressiivista tai arkaa koiraa ei pidä käyttää jalostukseen.

Terveys ja rakenne

Jalostuskäyttöä rajoittavia sairauksia ovat mm.

- OCD, selkäsairaudet sekä muut luustoon ja niveliin liittyvät oireilut
- Allergiat ja toistuvat iho-oireet, toistuvat korvatulehdukset, erikoisruokavalion tarve, säännöllinen lääkitys johonkin sairauteen
- Idiopaattinen epilepsia (koiralla itsellään tai lähisukulaisissa)
- Oireilu uraattikiteiden takia
- Todettu ruokatorven laajentuma
- Häntämutka
- Kuurous
- Entropium
- Napatyrä

Jalostusyksilöiden ikä

- Nartun alaikäraja 2 v astutushetkellä on määritelty pentuvälitykseen pääsyn vaatimuksissa. Iäkkäämmän nartun käytössä jalostukseen, erityisesti ensisynnyttäjänä, on käytettävä harkintaa ja otettava huomioon nartun kunto ja terveys.
- Uroksen alaikäraja muodostuu lonkkakuvauksen alaikärajasta (1 v). Nuorten urosten jalostuskäytössä on kuitenkin syytä käyttää harkintaa, koska iän ja aikuistumisen myötä koirilla voi tapahtua muutoksia terveydentilassa ja luonteessa.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet**Jalostuspohja**

- Seurataan jalostuspohjan kehitystä jalostusjärjestelmän antamien työkalujen avulla: isät/emät-suhde, sukukatkerroin, sukusiitosprosentti ja tehollinen populaatio.
- Kannustetaan kasvattajia käyttämään uroksia laajemmin jalostukseen.

Luonne ja käyttäytyminen

- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisoso.
- Tiedotetaan luonteen kartoittamisen tärkeydestä niin kasvattajia kuin koiranomistajia.
- Kerätään lisätietoa rodun luonteesta terveys- ja luonnekyselyn avulla.

Terveys

- Seurataan rodun terveystilannetta.
- Kerätään lisätietoa rodun terveydestä terveys- ja luonnekyselyn avulla.
- Tiedotetaan dalmatiankoirien omistajia oikeanlaisen ruokavalion tärkeydestä virtsakiteiden ja -kivien muodostumisen ehkäisyssä.
- Kerätään enemmän tietoa allergiaa, atopiaa, epilepsiaa, virtsakiviä ja -kiteitä sairastavista dalmatiankoirista, toteuttamalla sairastuneille koirille kohdennetut terveystarkastukset.
- Korostetaan enemmän avoimuutta terveystuloksien osalta, jotta mahdollisimman paljon tietoa yksilöiden ja sukujen perinnöllisistä sairauksista olisi kaikkien kasvattajien käytettävissä.

Ulkomuoto

- Seurataan rodun ulkomuodollista kehitystä.
- Osallistutaan tuomarikoulutukseen järjestämällä erikoiskoulutusta tuomareille, sekä arvostelu- ja näyttökokeita yhdessä rodun erikoistuomareiden kanssa.

Jalostustyöryhmän rooli

- Selvitetään, minkälaisia odotuksia ja tarpeita jäsenistöllä ja kasvattajilla on jalostustyöryhmän toiminnalle.
- Pyritään parantamaan kasvattajien tiedotusta jalostus-, terveys- ja luonneasioissa niin Dal-lehdessä kuin yhdistyksen internetsivuille tulevassa kasvattaja-intrassa.
- Järjestetään vuosittain kasvattajille ja rodun harrastajille dalmatiankoirien terveyspäivät, jossa käsitellään ajankohtaisia terveysasioita.
- Informoidaan uusia kasvattajia yhdistyksen, etenkin jalostustyöryhmän toiminnasta ja suosituseräistä.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Vahvuudet

- Dalmatiankoirien geneettinen pohja on melko laaja, jalostusmateriaalia on saatavilla riittävästi.
- Dalmatiankoira soveltuu monipuoliseen harrastamiseen ja seurakoiraksi.
- Dalmatiankoira on melko terve rotu.
- Dalmatiankoira on rakenteeltaan liioittelematon peruskoira.
- Yhdistyksen taloudellinen tilanne on hyvä, mikä antaa mahdollisuuden jalostukseen tai harrastamiseen liittyvän toiminnan tukemiseen.
- Suurin osa kasvattajista on sitoutunut voimassa oleviin jalostussuosituksiin.

Heikkoudet

- Samanlinjaisten koirien runsas jalostuskäyttö.

- Rodun pentuemäärä on laskussa, mikä vaikuttaa rodun teholliseen populaatioon negatiivisesti.
- Jalostukseen käytettävien koirien luonteita testataan suhteellisen vähän.
- Kattavan tiedon saaminen rodusta ja sen terveydentilasta on vaikeaa koko koirakannan osalta.

Mahdollisuudet

- Tiedon löytäminen uusista suvuista ja jalostuskoirista on helpompaa nykypäivänä sosiaalisen median ansiosta.
- Ihmisten lisääntynyt kiinnostus dalmatiankoirista.
- Sähköisten tiedotuskanavien hyödyntäminen.

Uhat

- Tuontikoirat osin samanlinjaisia kuin Suomessa jo ennestään.
- Dalmatiankoirien rekisteröintimäärät laskevat entisestään.
- Dalmatiankoiran maine toisille koirille aggressiivisena rotuna.
- Liian pehmeiden yksilöiden suosiminen jalostuksessa.
- Ulkomuodon ja näyttelymenestyksen painottaminen jalostuksessa ohi terveyden ja luonteen.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Aikataulu:

Vuosi 2018:

- Julkaistaan yhteenvedot pentueraporttien ja terveystarkastusten vastauksista vuodelta 2017 Dal-lehdessä 1/2018.
- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja yhdistyksen internetsivuilla olevassa jäsenkasvattajille tarkoitettussa Kasvattaja-intrassa.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisoso.
- Toteutetaan epilepsiaan sairastuneille koirille kohdennettu terveystarkastus.
- Ehdotetaan uusi pentuvälityskäytäntö ja muutoksia jalostussuositukseen Dalmatiankoirat - Dalmatinerna ry:n kevätkokoukselle 2018.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveystarkastus.

Vuosi 2019:

- Julkaistaan yhteenvedot pentueraporttien ja terveystarkastusten vastauksista vuodelta 2018 Dal-lehdessä 1/2019.
- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja yhdistyksen internetsivuilla olevassa jäsenkasvattajille tarkoitettussa Kasvattaja-intrassa.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisoso.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveystarkastus.

Vuosi 2020:

- Julkaistaan yhteenvedot pentueraporttien ja terveystarkastusten vastauksista vuodelta 2019 Dal-lehdessä 1/2020.

- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja yhdistyksen internetsivuilla olevassa jäsenkasvattajille tarkoitettussa Kasvattaja-intrassa.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisosio.
- Toteutetaan virtsakiviin- tai kiteisiin sairastuneille koirille kohdennettu terveystarkastus.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveystarkastus.

Vuosi 2021:

- Julkaistaan yhteenvedot pentueraporttien ja terveystarkastusten vastauksista vuodelta 2020 Dal-lehdessä 1/2021.
- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja yhdistyksen internetsivuilla olevassa jäsenkasvattajille tarkoitettussa Kasvattaja-intrassa.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisosio.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveystarkastus, jossa käsitellään JTO:n uudistamista ja PEVISA-ohjelman jatkamista tai mahdollisia muutoksia siihen kaudelle 2023 – 2027.
- Päivitetään dalmatiankoirien JTO.

Vuosi 2022:

- Julkaistaan yhteenvedot pentueraporttien ja terveystarkastusten vastauksista vuodelta 2021 Dal-lehdessä 1/2022.
- Ylläpidetään dalmatiankoirien jalostus-, terveys- ja luonnetilastoja yhdistyksen internetsivuilla olevassa jäsenkasvattajille tarkoitettussa Kasvattaja-intrassa.
- Järjestetään ensisijaisesti dalmatiankoirille suunnattu MH-luonnekuvaustilaisuus tai Kennelliiton jalostustarkastuksen käyttäytymisosio.
- Toteutetaan allergiaan ja atopiaan sairastuneille koirille kohdennettu terveystarkastus.
- Järjestetään kasvattajille ja rodun harrastajille suunnattu dalmatiankoirien terveystarkastus.
- Anotaan PEVISA-ohjelma kaudelle 2023 – 2027.

7. Lähteet

www.findal.net

Paula Rekiranta, Matti Luoso, Niina Huttunen, Dalmatiankoiran rotumääritelmä tulkinta, 2015

MTT Katariina Mäki, Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja, 5.8.2013.

<http://www.kennelliitto.fi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>

MTT Katariina Mäki, Sukusiitos, 5.8.2013

<http://www.kennelliitto.fi/sukusiitos>

Suomalainen siperianhusky -seura – Finska Siberianhusky sällskapet ry

<http://www.siperianhusky.info/koiraNet/index.html>

Katariina Mäki, Koiranet ja rodun jalostuspohjan arvioiminen

http://katariinamaki.com/artikkelit/Koiranet_jalostuspohja.htm

Katariina Mäki, Tehollinen Populaatiokoko

<http://www.kennelliitto.fi/tehollinen-populaatiokoko>

<http://dalmatinerklubben.no/wp-content/uploads/2016/08/Rasespesifikk-avlstrategi-for-Norsk-Dalmatiner-Klubb.pdf>

http://register.kenneliit.ee/index.php?pos=1&page=doglist&searchmode=0&FCISELECT=6&DOG_REGNO_BOX=EST%25&BREEDSELECT=43&DOGNAME=&DOGCHIP=&DOGSEXSELECT=&DOGBIRTHDATEBEGINSELECT=&DOGBIRTHDATEENDSELECT=&search=Otsi

Kennelliitto, Luonnetesti

<http://www.kennelliitto.fi/koiraharrastukset/kokeet-ja-kilpailut/luonnetesti>

Kennelliitto, MH-luonnekuvaus

<http://www.kennelliitto.fi/koiraharrastukset/kokeet-ja-kilpailut/mh-luonnekuvaus>

Svenska Kennelklubben, Avelsdata

<http://hundar.skk.se/avelsdata/Initial.aspx>

Helse- og atferdsundersøkelse på dalmatiner

<http://dalmatinerklubben.no/wp-content/uploads/2016/08/Dalmatiner-Rapport-16112013-1.pdf>

Järvinen, Anna-Kaisa et.al: Lung Injury Leading to Respiratory Distress Syndrome in Young Dalmatian Dogs, Journal of Veterinary Internal Medicine, vol9, no 3, 1995

ELT Anu Lappalainen, Lonkkanivelen kasvuhäiriö, 30.9.2013

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/lonkkanivelen>

ELT Anu Lappalainen, Kynärnivelen kasvuhäiriö, 30.9.2013

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnollisista-sairauksista/kynarnivelen-kasvuhairiot>

ELT Anu Saikku-Bäckström, ELT Anu Lappalainen, Perinnölliset selkämuutokset

<http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnollisista-sairauksista/perinnolliset-selkamuutokset>

Rasspecifik avelsstrategi för dalmatiner

<https://www.skk.se/globalassets/dokument/rasdokument/ras-dalmatiner.pdf>

Rasespesifikk avelsstrategi for dalmatiner

<http://dalmatinerklubben.no/wp-content/uploads/2016/08/Rasespesifikk-avlstrategi-for-Norsk-Dalmatiner-Klubb.pdf>

<https://www.dalmatiner-deutschland.de/index.php/infocenter/zuchtbuecher>

8. Liitteet

1. ARDS- nuorten dalmatiankoirien hengitysvaikeusoireyhtymä
2. ARDS peritymiskaavio
3. Dalmatiankoirat – Dalmatinerna ry:n pentuvälityskäytäntö ja suosituseriaatteet 2016

ARDS - nuorten dalmatiankoirien hengitysvaikeusoireyhtymä

Seija Tiainen

Julkaistu DAL-lehdessä 1993 ja 1997, päivitetty 2002

ARDS tunnetaan ihmisillä aikuisiällä ilmenevänä sairausprosessina, jossa jokin tunnettu syy käynnistää akuutin, laaja-alaisen keuhkojen vaurioitumisen. Seurauksena on vaikea-asteinen hengenahdistus.

Dalmatiankoiralla on tavattu samanlaista oireyhtymää, sillä erotuksella, ettei aiheuttajaa ole voitu todeta. Tiettävästi sairaus dalmatiankoirilla, ihmisistä poiketen, johtaa aina kuolemaan. Dalmatiakoirien sairastumisikä on 4-10 kk (keskimäärin 7 kk), ja hengitysoireita esiintyy 1-6 viikkoa ennen kuolemaa (keskimäärin 3 viikkoa).

Oireina ARDS:ssä dalmatiakoirilla on ollut mm.:

- nopea, äänekäs hengitys (>100/min)
- joskus yskää, oksentelua
- voimakkaat hengitysvaikeudet loppuvaiheessa, hengitys kaula suorassa, vatsalihasten avulla
- lopussa heikkous & haluttomuus

Lisäksi ruumiinavauksissa on joillain sairastuneista todettu vesipää, ja muutamalta on puuttunut toinen munuainen.

Apulaisprofessori Anna-Kaisa Järvinen Eläinlääketieteelliseltä korkeakoululta on tutkinut ARDS:ään sairastuneita koiria ja sairauden esiintymistä dalmatiankoirilla sekä julkaissut aiheesta artikkeleita.

ARDS-tapaukset

ARDS-tapauksia on todettu Suomessa kuudessa pentueessa (yhteensä 17 koiraa) ja Tanskassa yhdessä (1 koiraa):

Pentue	tapauksia	vuosi
O'Soul W	3	-87
O'Soul A	2	-90
Tachetee G	3	-91
Tachetee H	3	-92
Konkkaronkan A	4	-93
Coastal F	2	-97
i: Audhumlas Aurgelmir		
e: Curias Fifi Felice	1	-92

Yhteistä pentueille on ollut sukulaisuus ja molempien vanhempien takaa löytyvät samat linjat (kaikissa pentueissa molempien vanhemmista sukutaulussa on ollut sama koiraa, O'Soul Escada). Lisäksi useimmissa pentueissa ARDS:ään on sairastunut n. neljäsosa koirista.

Periytymistapa

Oletus sairaudesta on autosomaalisesti resessiivisesti periytyvä, mikä tarkoittaa, ettei se ole sidoksissa koiran sukupuoleen, ja että sairausgeeni on väistynvä (sairastuakseen koiran pitää saada geeni molemmilta vanhemmiltaan). Koiraa, joka saa sairausgeenin vain toiselta vanhemmistaan, on ilmiänsuoltaan terve, mutta sairausgeenin kantaja, ja periyttää sairausgeenin n. puolelle jälkeläisistään.

Resessivisen sairausgeenin periytyminen

Merkittään R:llä vallitsevaa, 'tervettä' geeniä ja r:llä väistyvää, 'sairausgeeniä'. Silloin kyseisen geenin suhteen koiria on kolmea tyyppiä:

RR	terve, ei periytä sairautta
Rr	terve, mutta periyttää sairautta (kantaja)
rr	sairas.

Kun yhdistetään terve, sairautta periyttämätön koira, sekä kantaja:

	RR	+	Rr	
		=>		
RR	RR	Rr	Rr	
50% terveitä			50% kantajia	

Siis puolet pentueesta periyttää sairausgeeniä jälkeläisilleen.

Kun yhdistetään kaksi sairauden kantajaa:

	Rr	+	Rr	
		=>		
RR	Rr	Rr	rr	
25% terveitä	50% kantajia		25% sairaita	

Siis 25% pentueesta sairastuu tähän sairauteen (ja tässä tapauksessa kuolee) ja 50% pentueesta periyttää sairausgeeniä eteenpäin.

Todennäköisyys sairauden periyttämiselle

Todennäköisyys, että tietty koira on sairauden kantaja, voidaan tilastollisesti esittää seuraavasti (kun puhutaan resessiivisestä, kuolemaan johtavasta sairaudesta):

- sairautta periyttänyt koira = kantaja	100%
- kantajan sisarukset	50%
- sairastuneen koiran sisarukset (hengissä olevat kantajia tai terveitä)	66.6%
- kantajan lapset (muista pentueista)	50%
- kantajan lapsenlapset	25%
- kantajan lapsenlapsenlapset	12.5%

Vaikka todennäköisyys, että koira on kantaja pienenee sukupolvi sukupolvelta kun edetään tunnetusta kantajasta, sairausgeeni ei minnekään katoa, vaan voi tulla esiin kymmenenkin sukupolven päässä tunnetusta kantajasta, kun vain koiria sopivasti yhdistetään.

Toimenpiteet ARDS:n vastustamiseksi

1. 1993 päätökset

Dalmatiankoirat ry:n syyskokous päätti 13.11.1993 jalostustoimikunnan ehdotuksesta, että ARDS:n vastustamiseksi suljetaan pois jalostuksesta toistaiseksi:

- koirat, jotka ovat periyttäneet ARDS:ää
= tunnetut kantajat
- kaikki ARDS:ää periyttäneiden koirien jälkeläiset
= kantajat vähintään 50% todennäköisyydellä
- koirat, joiden sisarukset ovat periyttäneet ARDS:ää
= kantajat 50% todennäköisyydellä

Tarkoitus oli siis sulkea pois jalostuksesta sairauden todennäköisimmät periyttäjät. Tämän laajempaan jalostuskieltoon ei ole haluttu mennä pelosta, että kovin jyrkästi rajaamalla kanta kapenee vaarallisen suppeaksi, mikä saattaa aiheuttaa muiden, vakavien sairauksien ilmenemistä.

Jalostuksesta poissulkemisen lisäksi suositeltiin, ettei kahta koiraa, jonka sukutaulusta löytyy O'Soul Escada, yhdistettäisi. Tällä pyrittiin siihen, ettei uusia sairaustapauksia syntyisi.

Toimenpiteistä keskusteltiin EKK:n apulaisprofessori Anna-Kaisa Järvisen, sekä hänen kautta sairauden periytymistä tutkineen tanskalaisen geneetikon tri Andresenin kanssa. Lisäksi oltiin yhteydessä myös Kennelliiton geneetikoon Päivi Rantasaloon.

2. 1997 päätökset

Jalostussuosituksia muutettiin yhdistyksen syyskokouksessa 15.11.1997. Halukkuus ja tarve tehdä yhdistelmiä, joista löytyi O'Soul Escada jostain päin molempien vanhempien takaa oli lisääntynyt. Joitain linjauksia O'Soul Escadaan oli tehty, ja yhden niistä tuloksena saatu aikaiseksi pentue, josta 2 pentua menehtyi ARDS:n takia. Riskien pienentämiseksi ja hallitsemiseksi kehitettiin yksinkertainen laskentatapa, jolla asetettiin rajat riskinotolle. Näin pyrittiin välttämään suurimmat riskit saada ARDS-tapauksia.

Riskiyhdistelmät

Jonkinasteinen ARDS-riski sisältyy aina yhdistelmiin, joissa molempien vanhempien takaa löytyy ARDS-pentueitten sukutaulussa esiintyneitä koiria (O'Soul Escada jälkeläisineen). Linjan selkeyttämiseksi määriteltiin, minkäasteisia riskiyhdistelmiä ei suositella tehtäväksi.

Määritelmiä

tunnettu periyttäjä

= Koira, jonka jälkeläisistä 1 tai useampia on kuollut ARDS:ään.
(Audhumla's Aurgelmir, Curias Fifi Felica, O'Soul X-Cellent, O'Soul Viva Vendetta, O'Soul Vae Victis, O'Soul Silly Sally, O'Soul Uubi Duubi Duu, Audhumla's Arngrim, Plum Pudding Porsche, Tachetee European Espoir, Tachetee Emotif Empereur, Tachetee Comme Caramel, Coastal Cannabis, Dagazza Jappeloup)

oletettu periyttäjä

= Koira, joka esiintyy suoraan alenevassa polvessa O'Soul Escadan ja tunnetun periyttäjän välillä, silloin kun kyseinen koira on ainoa mahdollinen reitti, jonka kautta ARDS-geeni on voinut periytyä O'Soul Escadalta tunnetulle periyttäjälle.
(O'Soul Escada, O'Soul X-Presso, O'Soul Nobolino, Luonnonpuiston Nota Bene, Kololine's Glenady, Vinca's Drifa, Vinca's Fellow, Pomperipossa, Tachetee Alouette, Dagazza Grand Prix)

mahdollinen periyttäjä

= Koira, joka esiintyy suoraan alenevassa polvessa O'Soul Escadan ja tunnetun periyttäjän välillä, silloin kun kyseisen koiran lisäksi on toinenkin mahdollinen reitti, jonka kautta ARDS-geeni on voinut periytyä O'Soul Escadalta tunnetulle periyttäjälle.
(O'Soul Solitary Soul, O'Soul Karolina, O'Soul Ramayana, O'Soul Talahassilassi, O'Soul Sound of Soul, O'Soul kavaljero, Dalimattas Grandessa, Luonnonpuiston Senior, O'Soul Rumoroso, Dagazza Babydoll, Tachetee Amphitryon, Dagazza Dolly Parton, Chillfina's Benedict, Charlotta)

Huom 1. O'Soul Kavaljerosta voidaan todennäköisesti olettaa, ettei se ole periyttäjä (Tachetee A pentue tunnetun periyttäjän O'Soul Uubi Duubi Duun kanssa, jossa ei esiintynyt ARDS-tapauksia). Silloin myöskään Dalimattas Grandessaa ja Luonnonpuiston Senoria ei voi pitää periyttäjinä, jolloin O'Soul Sound of Soul onkin oletettu periyttäjä.

Huom. 2. Tachetee Amphitryonista voidaan todennäköisesti olettaa, ettei se ole periyttäjä (Tachetee D pentue tunnetun periyttäjän O'Soul Uubi Duubi Duun kanssa, jossa ei esiintynyt ARDS-tapauksia).

Hyväksymisraja riskiyhdistelmille

Mikäli suunnitellussa yhdistelmässä esiintyy O'Soul Escada molemmilla puolilla, lasketaan sen 'riskitekijä' määrittämällä, monenko sukupolven takana uroksen ja nartun sukutauluissa on lähin tunnettu, oletettu tai mahdollinen periyttäjä sekä laskemalla yhteen nämä sukupolvet. Pyritään siihen, että summa ei olisi pienempi kuin 10. Mitä pienempi summa on, sitä suurempi on riski ARDS-tapauksien saamiselle on. Jokainen mahdollinen ARDS-riskiyhdistelmä harkitaan tapauskohtaisesti. Huom. ARDS-jalostuskiellossa olevien koirien käyttöä ei jatkossakaan hyväksytä.

Esimerkiksi, jos on kyseessä tunnetun periyttäjän lapsenlapsi (toinen sukupolvi) ja oletetun periyttäjän lapsenlapsenlapsenlapsi (neljäs sukupolvi), on summa 6.

ARDS-pentueissa summat laskien O'Soul Escadasta ovat olleet seuraavat:

- O'Soul W : $2 + 1 = 3$
- O'Soul A : $2 + 2 = 4$
- Tachetee G : $5 + 2 = 7$
- Tachetee H : $3 + 3 = 6$
- Konkkaronkan A: $5 + 3 = 8$
- Audhumla's Aurgelmir - Curias Fifi Felice : $5 + 3 = 8$
- Coastal F: $5 + 4 = 9$

Vuoden -97 aikana jalostusoimikunnassa ARDS-riskin takia hylätyissä yhdistelmissä summat ovat olleet:

- Dagazza Jappeloup (4. polvi O'Soul Nobolinosta) - Coastal Cannabis (2. polvi O'Soul UubiDuubiDuusta):
 $4 + 2 = 6$ (huom. tästä yhdistelmästä syntyi viimeisin ARDS-pentue)
- Nenotlav's Epoc Nechol (4. polvi O'Soul Solitary Soulista) - Tarita's Amitja (2. polvi O'Soul Vae Victisistä):
 $4 + 2 = 6$
- O'Soul De Zolt (2. polvi O'Soul Talahassilassista tai 5. polvi O'Soul Escadasta) - Santakallio A (4. polvi O'Soul Talahassilassista tai O'Soul Solitary Soulista)
 $2 + 4 = 6$ tai $5 + 4 = 9$

3. 1998 jalostuskiellon laajentaminen

Syyskokouksessa 1998 tehtiin vielä päätökset jalostuskiellossa olevien koirien tulkinnan selkeyttämiseksi. Päätöksessä tunnetuiksi periyttäjiksi tulkittiin kaikki koirat, jotka ovat ainoa reitti O'Soul Escadasta koiraan, joka on periyttänyt ARDS:ää (siis ARDS-pentueen isään tai emään), siis myös aiemman määritelmän mukaiset oletetut periyttäjä. Jalostuskielto laajeni käsittämään seuraavat koirat:

O'Soul X-Presso, O'Soul Nobolino, Luonnonpuiston Nota Bene, Kololine's Glenady, Vinca's Drifa, Vinca's Fellow, Pomperipossa, Tachetee Alouette, Dagazza Grand Prix sekä näiden jälkeläiset ja sisarukset (13.11.93 hyväksytyn periaatteen mukaisesti)

4. 2002 jalostussuosituksen muuttaminen

Kesällä 2001 ECDC:n Suomessa pidetyssä kokouksessa tehtiin päätökset jalostuskieltojen laajentamisesta siten, että 2002 alusta alkaen ei saisi käyttää koiria, joilla on ARDS:n periyttäjä kolmannessa polvessa tai lähempänä. Ja 2003 kieltoa on tarkoitus laajentaa koskemaan viidettä ja sitä lähimpiä polvia.

Suomessa päätöksiä käsiteltiin Dalmatiankoirat ry:n kevätkokouksessa 2002. Kokouksessa päätettiin, että suositukset otetaan Suomessa käyttöön viivästetysti, vuoden 2003 alusta alkaen. Näitä päätöksiä käsitellään tarkemmin muualla tässä lehdessä

Jalostuskiellossa olevien koirien nimet on tietosuojalain nojalla poistettu

Jalostuskiellon noudattaminen

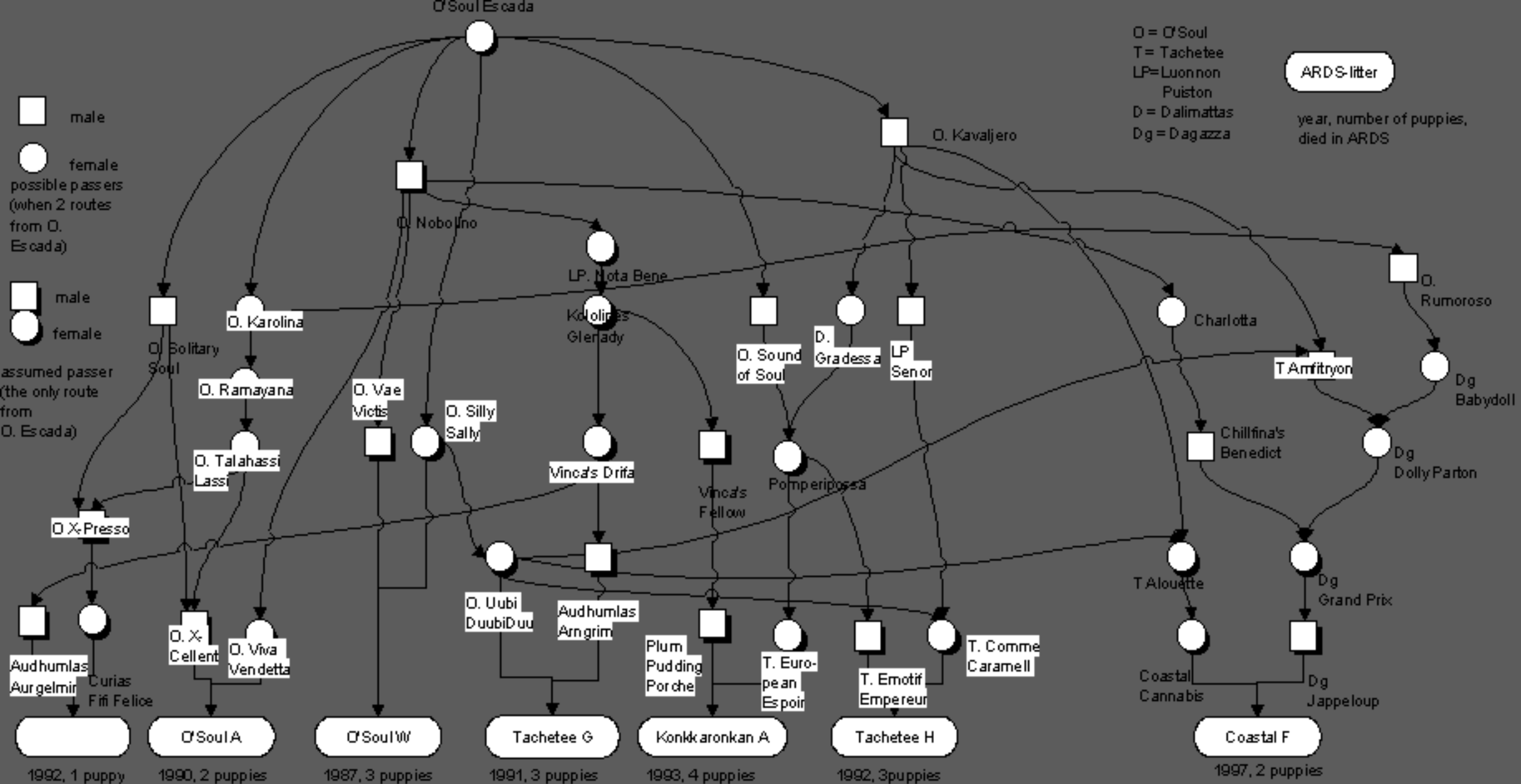
Jalostuskielto oli suositus, yhdistys ei voinut pakottaa ketään noudattamaan sitä. Toiveena jäsenistölle esitettiin, ettei jalostuskiellossa olevia koiria käytettäisi jalostukseen, ja alkuvaiheessa, ettei tehtäisi vähäisenkään ARDS-riskin sisältäviä yhdistelmiä

Suurin osa suomalaisista dalmatiankoirakasvattajista noudattikin kieltoa, muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. Ensimmäisten rajoitusten jälkeen ARDS:ää on esiintynyt yhdessä pentueessa, ja sen jälkeen suosituksia tarkennettiin.. Suurin osa pentueista oli nykytiedon mukaisesti 'riskittömiä'.

Nykyisin varsinaisesti jalostuskiellossa olevia koiria on jäljellä enää muutamia. Merkitystä niillä kuitenkin on, koska meillä on suuri joukko jalostusikäisiä koiria, joiden sukutaulussa hyvinkin lähellä on näitä 'riskikoiria'.

ARDS:ää ei 'hiljaiselosta' huolimatta voi pitää voitettuna ja hävitettynä ongelmana, se on ainoastaan saatu hallintaan. Varovaisuutta ja harkintaa on jatkossakin syytä noudattaa, dalmatiankoirakannassamme on suuri joukko koiria, jotka voivat periä ARDS:ää, ja harkitsemattomalla jalostuskäytöllä tai huonolla onnella voidaan taas saada uusia ARDS-tapauksia.

Suomessa tietoisuus ongelmasta on hyvä, ja ECDC:n kautta tietoa on levitetty myös ECDC:n jäsenmaihin. Suurimman riskin tulevaisuudessa saattavatkin muodostaa lähinaapurimme ECDC:n ulkopuolelta. Sinne on Suomesta myyty useita pentuja, joiden sukutauluissa on periäjiä melko lähellä. Tietävästi myös muutamaa suomalaisittain jalostuskiellossa olevaa urosta on käytetty siellä jalostukseen. Mikäli tulevaisuudessa näiden koirien jälkeläisiä yhdistetään, saattaa ARDS nousta esiin näissä maissa. Toivottavasti kuitenkin pentujen kasvattajat ja urosten omistajat ovat tunteneet vastuunsa ja vieneet tietoa mahdollisesta ongelmasta pentujensa ja urostensa mukana.

1. PENTUVÄLITYSKÄYTÄNTÖ

Pentuvälityksessä välitetään Dalmatiankoirat Dalmatinerna r.y.n jäsenten kasvattamia pentueita, jotka täyttävät seuraavat vaatimukset:

- Kasvattaja on yhdistyksen jäsen ja asuu Suomessa
- Pentue rekisteröidään Suomessa
- Kasvattaja on allekirjoittanut Suomen Kennelliiton kasvattajasitoumuksen ja toimii sen mukaisesti
- Kasvattaja on ilmoittanut suunnitellun yhdistelmän jalostustyöryhmän sihteerille hyvissä ajoin ennen astutusta
- Kasvattaja on toimittanut jalostustyöryhmälle raportit edellisistä kasvattamistaan pentueista ja toimittaa raportin tästä pentueesta.
- Kasvattaja on tutustunut Dalmatiankoiran jalostuksen tavoiteohjelmaan
- Pentueen emästä on toimitettu terveyskartoitus jalostustyöryhmälle kuluvan vuoden aikana, viimeistään ilmoituksen yhteydessä. Edellytetään, että terveyskartoituksen on täyttänyt henkilö, jonka luona koira asuu vakituisesti.
- Pentueen emä on astutushetkellä vähintään 2 v ikäinen
-

Ilmoittaminen suunnitellusta yhdistelmästä jalostustyöryhmälle on tehtävä hyvissä ajoin ennen astutusta, jalostuskysely on voimassa nartun seuraaviin juoksuihin asti. Mikäli narttua ei tästä juoksusta astutetakaan, tai narttu jää tyhjäksi, jalostustyöryhmälle tulee toimittaa uusi jalostuskysely.

Huom! Jalostustyöryhmä käsittelee jalostuskyselyn vasta kun kasvattaja on maksanut jäsenmaksun ko. Vuodelle, allekirjoittanut kennelliiton kasvattajasitoumuksen ja tarvittavat terveyskyselyt sekä pentueraportit on toimitettu.

- Ilmoitus toimitetaan jalostustyöryhmän sihteerille, jalotus.findal@gmail.com
- Ilmoituksen pitää sisältää seuraavat tiedot:
  - o Kasvattajan yhteystiedot
  - o Nartun ja suunnitellun uroksen tiedot:
    - Virallinen nimi, rekisterinumero, terveystulokset, näyttelytulokset, omistajan yhteystiedot
  - o Yhdistelmän sukutaulu
    - tulostettuna tai
    - linkki Koiranetiin kyseisellä yhdistelmällä, mikäli molemmat osapuolet Suomen rekisterissä tai
    - linkki Suomen rekisterissä olevan sukutauluun sekä vähintään 3 polven sukutaulu ulkomaalaisesta koirasta
- Mikäli nartulla tai uroksella on terveystutkimustuloksia, jotka eivät näy KoiraNetissä, pitää kasvattajan toimittaa kopiot niistä jalostustyöryhmälle. Tällaisia ovat esim. ulkolaisten koirien lonkkakuvaustulokset sekä BAER-tutkimustulokset, joita ei ole aiemmin toimitettu yhdistykselle. Kopiot toimitetaan skannattuna sähköpostin liitteenä jalostustyöryhmän sihteerille.
- Mikäli ulkomaisen koiran sukutaulu, terveystutkimus- tai näyttelytulokset löytyvät koiran asuinmaan kenneljärjestön ylläpitämästä tietokannasta, kasvattaja voi toimittaa tiedot skannattuina/linkitettyinä kyseisiin tietoihin.
-

JALOSTUKYSELYILMOITUKSEN, ASTUTUSILMOITUKSEN JA PENTUEILMOITUKSEN YHTEYDESSÄ TOIMITETAAN SEURAAVAT TIEDOT (alla olevassa muodossa):

Uros: Nimi ja linkki koiran tietoihin Koiranetissä
Lonkat: tulos + indeksi
Kyynerpäät: tulos
Kuulo: BAER-tulos
Näyttelyt ja muut tulokset: näyttely- ja muut tulokset

Emä: Nimi ja linkki koiran tietoihin Koiranetissä
Lonkat: tulos + indeksi
Kyynerpäät: tulos
Kuulo: BAER-tulos
Näyttelyt ja muut tulokset: näyttely- ja muut tulokset

Linkki yhdistelmään koiranetissä

Kasvattajan nimi + kennelnimi
yhteystiedot: nettisivulinkki, sähköpostiosoite, puhelinnumero

2. SUOSITUSPERIAATTEET

Yhdistys suosittelee, että jalostukseen käytettävät dalmatiankoirat täyttävät seuraavat jalostuskriteerit. Mikäli jalostuskriteerit eivät kaikilta osin täyty, kerrotaan se yhdistelmän tietojen yhteydessä pentuvälityksen astutusten ja syntyneiden pentueiden listoilla.

Yhdistelmän sukusiitosprosentti

- Sukusiitosprosentin laskettuna vähintään 6 polvesta ei pitäisi ylittää serkusparituksen sukusiitoskerrointa (6.25 %)

Uroksen jälkeläismäärä ja terveydentila

- uroksella suositellaan tehtäväksi korkeintaan 2 pentuetta/vuosi, yhteensä korkeintaan 44jälkeläistä (liikakäytön raja) sen koko jalostuskäyttöaikana
- kun 44 jälkeläisen määrä on ylitetty, ilmaistaan seuraavien pentuetietojen yhteydessä sen ylittävän liikakäytön rajan
- uroksesta (koskee Suomeen rekisteröityjä jalostusyksilöitä) on toimitettu terveyskartoitus jalostustyöryhmälle kuluvan vuoden aikana. Edellytetään, että terveyskartoituksen on täyttänyt henkilö, jonka luona koira asuu vakituisesti.

Lonkat

- jalostusyksilöiden on oltava kuvattu ennen astutusta eikä lonkkakuvaustulos saa olla huonompi kuin C (Pevisa ohjelman vaatimus pentueen rekisteröinnille) tai vastaava SKL:n hyväksymä ulkomaalainen lonkkakuvaustulos
- C-lonkkaiselle yksilölle käytettävän yksilön lonkkien pitäisi olla A tai B. Mikäli yhdistelmän vanhempien lonkkien BLUP-indeksit ovat tiedossa, pitää niiden yhteenlasketun summan olla vähintään 200 riippumatta vanhempien lonkkakuvaustuloksista.
- lonkkakuvausvaatimukset koskevat FCI-maissa asuvia uroksia, myös tilapäisessä jalostuslainassa Suomessa olevia. Niiden ulkopuolelle jäävät FCI:n ulkopuolisissa maissa asuvat urokset.

Kyynärpäät

- yhdistelmästä ainakin toisella vanhemmista tulee olla kyynärpäiden kuvaustulos 0/0

Kuulo

- yhdistelmästä ainakin toinen vanhemmista tulee olla testattu molemmin puolin kuulevaksi (BAER +/+)

ARDS

- yksilöiden on täytettävä WAFDAL:n vaatimukset: polvia tunnetusta tai oletetusta ARDS:n periyyttäjästä jalostusyksilöön on oltava enemmän kuin 5

Näyttelytulokset

- Jalostukseen käytettävien yksilöiden pitäisi olla palkittu näyttelyssä vähintään palkinnolla "erittäin hyvä" (EH) tai vastaava ("very good", VG)

3. MUUT HUOMIOITAVAT ASIAT

Suositusperiaatteissa lueteltujen jalostuskriteerien lisäksi pentueen kasvattajan ja uroksen omistajan vastuulla on arvioida koiriensa eri ominaisuudet, mm. luonne ja terveydentila, ennen koirien jalostukseen käyttöä.

Luonne

- jalostusyksilöiden pitää olla hyväluonteisia, aggressiivista tai arkaa koiraa ei pidä käyttää jalostukseen

Terveys ja rakenne

Jalostuskäyttöä rajoittavia sairauksia ovat mm.

- OCD, selkäsairaudet sekä muut luustoon ja niveliin liittyvät oireilut
- allergiat ja toistuvat iho-oireet, toistuvat korvatulehdukset, erikoisruokavalion tarve, säännöllinen lääkitys johonkin sairauteen
- idiopaattinen epilepsia (koiralla itsellään tai lähisukulaisissa)
- oireilu uraattikiteiden takia
- todettu ruokatorven laajentuma
- häntämutka
- kuurous
- entropium
- napatyrä

Jalostusyksilöiden ikä

- Nartun alaikäraja 2 v astutushetkellä on määritelty pentuvälitykseen pääsyn vaatimuksissa. Iäkkäämmän nartun käytössä jalostukseen, erityisesti ensisynnyttäjänä, on käytettävä harkintaa ja otettava huomioon nartun kunto ja terveys.
- Uroksen alaikäraja muodostuu lonkkakuvauksen alaikärajasta (1 v). Nuorten urosten jalostuskäytössä on kuitenkin syytä käyttää harkintaa, koska iän ja aikuistumisen myötä koirilla voi tapahtua muutoksia terveydentilassa ja luonteessa.

Tiedottaminen

- jalostustyöryhmä tiedottaa kasvattajalle ja uroksen omistajalle mahdollisesti tiedossaan olevista yhdistelmään sisältyvistä riskeistä